

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

38. ISTUNGJÄRK

22.–25. aprill 1991

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 38. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

22. aprill 1991.....	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses" eelnõu teine lugemine.....	6
Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Muudatuste kohta Eesti NSV seaduses "Tööteenistusest Eesti NSV-s"" teine lugemine	7
Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse normatiivse kontseptsiooni kohta	11
Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise kohta	16
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra § 17 muutmise kohta	16

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 38. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

23. aprill 1991.....	37
Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.....	37

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 38. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

24. aprill 1991.....	63
Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta	63
Eesti Vabariigi valijate registri koostamise seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine	86
Ajutise komisjoni moodustamine omandi- ja maareformi küsimustes.....	88

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 38. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

25. aprill 1991.....	99
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Parlamentidevahelise Liidu grupi moodustamine	99
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Kantselei struktuuri ja koosseisu kinnitamine	108
Narva vabamajanduspiirkonna moodustamise kohta	112

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

38. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

22. aprill 1991

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, lugupeetud kolleegid! Asugem töökohtadele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 rahvasaadikut, puudub 29.

Kolleegid, enne kui me läheme päevakorra juurde, kujundame oma seisukoha kahe seaduseelnõu või akti kohta, mis on laekunud Ülemnõukogule. Võtke, palun, ette tabelid. Eesti Pank esitas seaduseelnõu, mis puudutab Eesti Vabariigi raha kaitset. Juhatus arutas seda dokumenti ja jõudis seisukohale, et sellel seaduseelnõul on teatud sisulised ja tehnilised puudused, ning teeb Ülemnõukogule ettepaneku võtta vastu otsus lõpetada arutelu selles küsimuses.

T. Mets

Minu ettepanek oleks – kuna see seaduseelnõu on väga aktuaalne ja väga vajalik meie tulevase Eesti raha kaitseks, siis lükkaksime selle arutelu lihtsalt edasi, kuni eelnõu saab adekvaatse sisu.

Juhataja

Juhatus ei kahtle üldse sellise seaduseelnõu või isegi konkreetselt sellise seaduse vajalikkuses, ainult et see seaduseelnõu ei olnud kõige parema kvaliteediga. Ja selle teema lõpetamine ei tähenda sugugi mitte seda, et ta ei võiks uuesti päevakorda tulla. See eeldab aga, et seadusandliku initsiatiivi autor peaks vaeva nägema dokumendi kallal, enne kui ta selle esitab. Meie reglement näeb ette kolme võimalikku käitumisviisi, mille Ülemnõukogu kujundab otsuseks: lõpetada, tagasi anda, suunata komisjoni või lülitada päevakorda. Komisjoni suunamiseks või päevakorda lülitamiseks ei olnud see seaduseelnõu juhatuse meelest küps.

Kas paneme hääletusele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Eesti Panga esitatud Eesti Vabariigi raha kaitse seaduseelnõu arutelu lõpetada? Palun hääletada!

Lihthälteenamus. Korrektsem termin oleks: mitte võtta menetlusse, nagu Lauristin ütleb õigesti ette, kuid reglemendis on selline bürokratlik sõnastus.

Selle ettepaneku poolt on 35 rahvasaadikut, vastu 8, 17 jäid erapooletuks. Otsus vastu võetud. Teiseks. Eesti Vabariigi Valitsus esitab seaduseelnõu muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV kriminaalkodeksis ning Eesti NSV kriminaalprotsessi koodeksis. Juhatus arutas seda ja teeb ettepaneku Ülemnõukogule, et Ülemnõukogu otsustaks suunata Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu ekspertiisi tähtajaga 6. mai 1991. Paneme hääletusele. Lihthälteenamus.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vabariigi valitsuse esitatud seaduseelnõu muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV kriminaalkodeksis ning Eesti NSV kriminaalprotsessi koodeksis suunata ekspertiisi tähtajaga 6. mai 1991? Selle ettepaneku poolt on 66 rahvasaadikut, erapooletuid on 4, vastu on 1. Otsus vastu võetud.

Kolleegid, võtame seisukoha päevakorra projekti suhtes. Kõik päevakorda lülitatud teemad on tulnud juba Ülemnõukogu otsuste kaudu või on edasi kandunud vastavalt reglemendile. Kas panen hääletusele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada 38. istungjärgu päevakord vastavalt esitatud projektile? Palun hääletada. Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 on erapooletud. Päevakord on kinnitatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, juhatus teeb ettepaneku, et me täna jätkaksime kahe kiireloomulise küsimuse pooleli jäänud arutelu. Need on seaduste muudatused, mille esimene lugemine on juba läbi, ja puudutavad need üksikisiku tulumaksu seadust ning tööteenistuse seadust. Ja nüüd oleks võimalik need täna teisel lugemisel vastu võtta. Homme on vastavalt reglemendile vabariigi valitsuse ja Eesti Panga infotund ja võimalik, et me jõuame arutada veel ka NLKP vara küsimust ja võib-olla ka väärismetallide ja vääriskivide fondi moodustamist. Selle teema arutelu on mõned korrad juba katkestatud. Kolmapäeval oleks soovitatav arutada Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra § 17 muutmist.

Võimalik, et jõuame veel arutada ka valijate registriga seonduvat. Täna, homme ja kolmapäevase istungi vahepeal katsume leida võimaluse ka kuulata ära õiguskomisjoni seisukoha rahvasaadiku kui riigi kõrgema seadusandliku kogu liikme staatusest ning kuulame ka ära majanduskomisjoni arvamuse omandireformi aluste normatiivse kontseptsiooni kohta. Neljapäevaks planeeritakse Narva vabamajandustsooni arutelu ning sellele päevale võivad lükkuda ka valijate registriga seonduvad küsimused, kui me neid kolmapäeval arutada ei jõua. Selline oleks ajakava. Kui te olete oma kaustad korralikult läbi vaadanud, siis nägite seal tundmatuid materjale, mis tähendab seda, et on ka taotlusi päevakorra muutmiseks ja sellesse

täiendavate kiireloomuliste küsimuste lülitamiseks. Kuid seda siis, kui seadusandliku initsiatiivi autor on kohal ja seda teeb.

Kes on valitsusest kohal, kes oleks suuteline meile ette kandma nendes küsimustes, mida me planeerime täna läbi arutada, s.o. tööteenistusseaduse ja üksikisiku tulumaksuseaduse muutmine. Praegu ei ole valitsuse inimesi saalis? Sellest ei ole midagi katki. Me alustamegi arvamuste ära kuulamisest.

Kuni valitsuse esindajaid otsitakse, alustame teisest päevakorrapunktist – Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi rahvasaadiku, riigi kõrgeima seadusandliku kogu liikme staatusest" eelnõust. Arvamuse selle seaduseelnõu kohta esitab õiguskomisjoni esimees härra Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Meil on juba välja kujunenud selline tööpraktika, et kui esinetakse arvamusega, siis see arvamus jagatakse välja ka kirjaliku otsuseprojektina. Otsuse projekt, mille koostas õiguskomisjon, jagati teile välja möödunud nädalal toimunud istungjärgul.

Õiguskomisjon, olles arutanud Ülemnõukogu liikme staatuse seaduseelnõu, leiab, et see küsimus vajab kiiret lahendust ja et koostatud seaduseelnõu on piisav alus küsimuse arutamiseks Ülemnõukogus, õiguskomisjon teeb Ülemnõukogule ettepaneku asuda nimetatud seaduseelnõu sisulisele arutamisele 41. istungjärgul. Sellega oli nõus ka seaduseelnõu esitaja härra Villu Jürjo. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Anton. Otsustades kuvari järgi, küsimusi ei ole. Kolleegid, kas võin hääletusele panna? Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 saadikut, puudub 32. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikueetika komisjoni poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi rahvasaadiku, riigi kõrgeima seadusandliku kogu liikme staatusest" projekti kohta? Palun hääletada. Absoluutne häälteenus, 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid 1. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid, kiireloomulise küsimusena me arutasime seaduseelnõu, mis puudutas muudatuste tegemist Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses. Esimene lugemine lõpetati eelmisel istungjärgul. Kui mu mälu ei peta, esitati saalis juba neli parandusettepanekut, mis seaduseelnõu autorile üle anti. Vastavalt reglemendile tuli 24 tunni jooksul üle anda ka ülejäänud parandusettepanekud. Ja täna toimub teine lugemine ning on alust arvata, et otsus seaduse muutmise kohta võetakse vastu sellel, teisel lugemisel.

Palume ettekandeks kõnetooli rahandusministri esimese asetäitja hr. Roose.

E. Roose

Lugupeetud eesistuja, ase-eesistuja, rahvasaadikud! Mis puudutab üksikisiku tulumaksu seaduse § 6 p. 14 muutmist, siis me arvestasime kõiki muudatusettepanekuid, jätsime isegi formuleeringusse kartuli sisse, kuigi seda võib ära segada ka juurviljaga, ja lisasime veel muudatusettepanekutest nende kultuuride seemnete ja samuti ka kõögiviljataimede, puuvilja- ja marjapõõsaistikute tootmisest saadud tulu, kui need müüdi Eesti Vabariigis. Tähendab, praegu on formuleering vastuvõetav nii valitsusele kui kõikidele muudatusettepaneku tegijatele, järelikult mul ei ole rohkem midagi kommenteerida. Palun otsus täna vastu võtta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Paistab, et härra Roosele on küsimusi. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on küsimus härra Roosele. Käesolevas seaduseelnõus on viimased sõnad "kui need müüdi Eesti Vabariigis". Kas teie arvates ei ole see formuleering vastuolus vabariikide majanduskokkuleppega? Ja kas see ei või mitte kujuneda takistuseks vabariikidevahelistes majandussidemetes, sealhulgas ka kaubanduse valdkonnas? Tänan!

E. Roose

Lugupeetud rahvasaadik hr. Lebedev! See formuleering – "kui need müüdi Eesti Vabariigis" – on sees praegu kehtiva üksikisiku tulumaksu seaduse tekstis ja seda ei ole muudetud. Kuid mis puudutab vabariikidevahelist kaubalepingut, siis siin on omaette hinnakokkulepped ja omaette kogusekokkulepped, mis ei ole seotud üksikisiku tulumaksuga. Jutt on ainult sellest, et kui inimene ise omal initsiatiivil litsentsikvootide piirides käib kusagil mujal müümas, ma toonitan – omal initsiatiivil, siis see formuleering ilmselt juhib tähelepanu sellele, et sel juhul ta ei saa tulumaksuvabastust.

Juhataja

Tundub, hr. Roose, et rohkem küsimusi Ülemnõukogu liikmetel ei ole. Avan läbirääkimised päevakorraküsimuses. Kas kellegi parandusettepanekud on unustatud või on jäänud kellegi parandusettepanek tähelepanuta? Ei ole. Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 30. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses"? Palun hääletada. 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 65 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 4. Seadus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Muudatuste kohta Eesti NSV seaduses "Tööteenistusest Eesti NSV-s"" teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, eelmisel istungjärgul me arutasime kiireloomulise küsimusena muudatuste tegemist seaduses "Tööteenistusest Eesti NSV-s". Esimesel lugemisel laekunud parandusettepanekud on üle antud seaduseelnõu autoritele. On ettepanek täna korraldada teine lugemine ja ei ole ka mingit alust arvata, et teisel lugemisel seda seadust vastu ei võeta. Me palume kõnetooli ettekandeks riigiministri härra Raivo Vare.

R. Vare

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Nagu te mäletate, olid möödunud nädala istungjärgul esimesel lugemisel muudatused Eesti NSV seaduses "Tööteenistusest Eesti NSV-s". Istungi käigus tehti rida märkusi ja ettepanekuid projekti

suhtes, mis kõik esitati töögrupile ja on võetud arvesse, välja arvatud need ettepanekud, mille esitas härra Kama. Seega siis, võrreldes projektiga, mis oli teile välja jagatud, lisati § 12 uus sõnastus, mille kohaselt tööteenistust korraldavad maakonna-, vabariikliku linna (linna-, rajooni-) valitsuse riigi- ja piirikaitse osakonnad. §-s 24 jäeti välja sõnad, nii nagu saadikute poolt oligi pakutud, "ja vajaduse korral sõjakomissariaadile" ning lisati teksti säte nimetada Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus "Tööteenistusest Eesti NSV-s" ümber Eesti Vabariigi seaduseks "Tööteenistusest Eesti Vabariigis" ning asendada seaduse tekstis sõnad "Eesti NSV" sõnadega "Eesti Vabariik". Tuletan ka meelde, milles seisnes härra Kama ettepanek: jätta §-st 2 välja sõnad "on sõjaväeteenistusele alternatiivne", s.t. jätta välja alternatiivsuse põhimõte. Ja teiseks, sama paragrahvi lõpust jätta välja sõnad "kes mõjuvatel põhjustel ei saa teenida relvajõududes". Töögrupis me jõudsime seisukohale anda see teie otsustada, kas on vaja need härra Kama parandused hääletusele panna. Me lähtusime põhimõttest, et kui me tunnistame, et on võimalik vabatahtlik teenimine, ma kriipsutan alla – vabatahtlik teenimine NSV Liidu relvajõududes, kui me seda põhimõtet ikka veel aktsepteerime vastavalt Ülemnõukogu otsusele, siis see tähendab ka seda, et me peame aktsepteerima selles seaduses alternatiivsuse põhimõtet. Seetõttu me ei saa arvestada härra Kama ettepanekut. Ka tervikuna on tööteenistuseseadus pälvinud kriitikat, kuid see ei ole käesoleva päevakorrapunkti küsimus. Ilmselt on tõepoolest seoses kogu vastavat ala reguleerivate seadusandlike aktide paketi aruteluga vaja lahendada ka küsimused, mis on tõstatatud mitmetes pöördumistes ja märkustes kogu tööteenistuseseaduse kohta. Aga täna, arvestades kujunenud situatsiooni, teeb valitsus ettepaneku kinnitada Eesti Vabariigi seadus muudatuste kohta Eesti NSV seaduses "Tööteenistusest Eesti NSV-s" esitatud kujul, lisades need parandused, mis ma teile ette lugesin, ja mitte lülitada sisse härra Kama parandust.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, tundub, et küsimusi härra Varele ei ole. Ma küsin kindluse mõttes hr. Vare käest veel üle, kas peale Kaido Kama parandusettepaneku teiste parandusettepanekute suhtes on ühine keel leitud?

R. Vare

Need ettepanekud on kõik minu käes. Kolm on neist arvesse võetud ja üks, hr. Kama ettepanek, ei ole. Ettepanekuid oli 4 kolmel lehel.

Juhataja

Kas kolleeg Kaido Kama soovib oma ettepaneku tagasi võtta? Kaido Kama ei ole kohal? Me ei saa temaga dialoogi pidada. Suur tänu, härra Vare! Ülemnõukogu asub sellel teemal läbirääkimisi pidama. Kas Ülemnõukogu nõuab Kaido Kama ettepaneku eraldi hääletusele panekut? Ei nõua? Nõuab. Peab panema hääletusele. Ma küsin kindluse mõttes veel üle: kas peale Kaido Kama on teiste parandusettepanekud võetud arvesse täielikult, kellelgi pretensioone ei ole? Ei ole. Härra Vare, ma palun veel kord tulla siia kõnetooli ja loeme ette Kaido Kama parandusettepaneku ning paneme hääletusele.

R. Vare

Kaido Kama ettepanek kõlab järgmiselt: jätta §-st 2 – mõeldud on tööteenistusseadust – välja sõnad: "on sõjaväeteenistusele alternatiivne".

Juhataja

Üks hetk, selle paneme enne hääletusele ja võib-olla hr. Vare istub niikauaks kuskile lähedale ...

R. Vare

Ma loeksin teile ette terve mõtte.

Juhataja

Kas see on üks parandusettepanek või kaks?

R. Vare

Parandus on ühe ja sama paragrahvi esimese lõike teksti esimese ja viimase osa kohta, nii et seda võib lugeda nii kaheks kui üheks.

Juhataja

Loogiline on.

R. Vare

Mina ütlesin niimoodi, et seda võiks liigitada kaheks eraldi paranduseks, sellepärast et esimese osa puhul on tegu alternatiivsuse põhimõttega, teisel puhul mõjuvate põhjustega ja nende arvestamisega.

Juhataja

Loeme siis, et on kaks parandusettepanekut.

R. Vare

Ma loeksin terve lause ette: "Tööteenistus on sõjaväeteenistusele alternatiivne ja selle on kohustatud läbi tegema ..." ja siis järgneb loetelu tingimustest, mis on kohustuslikud.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud kolleegid, kas Ülemnõukogu mõistab Kaido Kama kahe parandusettepaneku sisu? Mõistab. Kas võin panna hääletusele?

Kohaloleku kontroll. Palun kiirustada. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 27. Kolleegid, ma palun siiski praegu saalist mitte lahkuda! Võtame seisukoha Kaido Kama parandusettepanekute suhtes ja kõigi seaduse muudatuste suhtes.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas on Kaido Kama esimese parandusettepaneku poolt? Palun hääletada. Lihthälteenamus. Ettepaneku poolt on 8 rahvasaadikut, vastu 34, erapooletuid 27. Esimene parandusettepanek ei leidnud toetust. Kas Ülemnõukogu mõistab Kaido Kama teise parandusettepaneku sisu? Ei saanud aru.

R. Vare

Ma loeksin siis ette ühe lause. Sama lõigu lõpp: "Tööteenistus on alternatiivne ja selle on kohustatud läbi tegema kodanikud ...", edaspidi "kodanikud", ja nüüd edasi on tekst: "kes mõjuvatel põhjustel ei saa teenida relvajõududes". Kaido Kama teeb ettepaneku võtta maha sõnad: "kes mõjuvatel põhjustel ei saa teenida relvajõududes".

Juhataja

Kas Ülemnõukogu sai aru? Sai aru. Suur tänu, hr. Vare. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Kaido Kama teise parandusettepaneku poolt? Palun hääletada. Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 12 rahvasaadikut, vastu 33, erapooletuid on 27. Ka teine parandusettepanek ei leidnud toetust.

Kolleegid, ma küsin kindluse mõttes üle: kas kõikide parandusettepanekuid on arvesse võetud? On. Suur tänu! Panen seaduseelnõu tervikuna hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus "Muudatuste kohta Eesti Vabariigi seaduses "Tööteenistusest Eesti Vabariigis""? Palun

hääletada. 53 häält. Palun kiirustada. Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu on 3, erapooletuid on 9. Seadus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse normatiivse kontseptsiooni kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, on ettepanek jätkata 3. päevakorrapunktiga: Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse normatiivne kontseptsioon. On palve, et arvamuse selle kontseptsiooni kohta esitaks eelarve-majanduskomisjoni esimees hr. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu liikmetele on valitsuse poolt esitatud omandireformi aluste seaduse normatiivne kontseptsioon, kahes variandis. Sellest on näha, et valitsus ei ole jõudnud üksmeelele, ja see teeb ka meie töö raskemaks. Eelarve-majanduskomisjon on sellisel seisukohal, et omandireformi elluviimise alustamisega viivitada ei või ja see tuleks võtta esimeseks lugemiseks päevakorda 39. istungjärgul. Selleks oleks vaja täita mõningad eeltingimused. Kõigepealt on ettepanek, et valitsus esitaks oma seisukohad põhjalikumalt ning esitaks erinevate variantide sotsiaalsed, majanduslikud ja poliitilised tagajärjed Ülemnõukogule juba käesoleval istungjärgul, homses Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotunnis, kui selleks muidugi küsimustest aega üle jääb. Oleks vaja ka korraldada enne 39. istungjärgu plenaaristungite algust vaba diskussioon, s.o. esmaspäeval kella 11-st või kella 12-st, nii, kuidas Ülemnõukogu kokku lepib. Kui on tarvis, võib ka 39. istungjärgu valitsuse infotundi kasutada selleks otstarbeks. Sel viisil saaksime ettekujutuse ühe ja teise kontseptsiooni majanduslikest ja poliitilistest tagajärgedest ning selle alusel teeksime siis otsuse. Peale selle tuleb Ülemnõukogul enne kõnealuse küsimuse juurde asumist moodustada vastavalt meie endi otsusele 25. märtsist, mis käsitles omandi- ja maareformi ettevalmistamist, omandi- ja maareformi komisjon. Praegu see ettevalmistustöö käib, kuid ainult komisjoni liikmete nimetamisest jääb eelarve-majanduskomisjoni arvates natuke väheke. Ülemnõukogul tuleb vastu võtta ka otsus, millised on selle komisjoni volitused, funktsioonid, õigused, kohustused. Kas ta on, nagu ütleb Ülemnõukogu otsus, Ülemnõukogu omandi- ja maareformi komisjon või on ta abikomisjoniks Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjonile, kas tal on väljund otse Ülemnõukogu saali või on tal see läbi eelarve-majanduskomisjoni. Need probleemid tuleb Ülemnõukogus otsustada ja siis saab ka üheselt

ära määrata Ülemnõukogu omandireformi aluste seadusenormatiivse kontseptsiooni arutamise juhtivkomisjoni. Nii et meie ettepanek on võtta see küsimus 39. istungjärgu päevakorda ning arutada valitsuse ja Eesti Panga infotunnis sellel nädalal ja järgmisel töönädalal ning pühendada sellele ka järgmise töönädala esmaspäev, kui on fraktsioonide tööaeg. Lõpuks tuleb panna paika omandi- ja maareformi komisjon, mis moodustati 25. märtsi otsusega.

Juhataja

Mul oleks selline palve – et ma ei eksiks siin sõnadega, palun panna see projekt mulle paberile. Selles arutelus tahaks oma sõna sekka öelda ka Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud! Kuna hr. Veetõusme puudutas siin küsimust nn. kooskõlastuskomisjonist, siis ma tahaksin teile tutvustada, kuidas kulgeb ettevalmistav töö nende ettepanekutega, mis on mulle laekunud selle komisjoni kohta, sest enne, kui see otsuseprojektina teie kätte jagada oleks võib-olla kasulik kuulda selle projekti koostamiseks teie arvamusi. Hr. Veetõusme puudutas juba ka küsimust, missugune peaks olema selle komisjoni koostis Ülemnõukogu struktuuris ja Ülemnõukogu juhatuses. Oleme arutanud konkreetselt seda küsimust, aga ka laiemalt ajutiste komisjonide ja alaliste komisjonide vahelise üldise. Juhatuse meeleolu on see, et selleks, et meie töö omandiks korrastatud ilme, oleks õigem, kui meil moodustatud alatised komisjonid jääksid igal juhul selles valdkonnas juhtivateks komisjonideks. Kui me teeme ajutise komisjoni, siis see ajutine komisjon peaks vastava juhtiva komisjoniga kindlasti oma tööd koordineerima, ja selle töötulemuste esitamisel peaks juhtiv komisjon olema põhiesitaja, sest muidu tekib hirmus segadus. Praegu on niisugust tendentsi juba näha olnud.

Ma võin näiteks enesekriitiliselt märkida, et õiguskomisjoni lülitumine töösse valijate registriga oleks võinud toimuda algstaadiumis, sest nagu näha, tekib meil ikkagi vajadus ka alalise komisjoni kaudu oma otsuseid korrigeerida või kontrollida.

Ajutise komisjoni funktsioonide kohta on esitatud mitmeid arvamusi, aga domineerima jääb ikkagi see, et komisjoni põhiülesanne peaks olema kooskõlastamine, eriti võttes arvesse, et kontseptsioonid selles valitsuse projektis on ise juba erinevad, isegi vastandlikud, kusjuures mõlemas kontseptsioonis, kui te olete lugenud, on veel omakorda alternatiive. See on tegelikult küllalt keeruline struktuur ja meie töö läheb nähtavasti väga haraliseks, kui meil ei ole ühte seltskonda, kelle ülesanne oleks püüda neid omavahel erinevaid või vastuolulisi variante siiski kaaluda, ja kaaluda ka neid variante, mis tulevad meie komisjonist ja

fraktsioonidest, neid kokku võtta ja püüda jõuda võimalikult ühtlustatud ettepanekuteni, sest muidu me jääme omandireformi projektide juurde terveks aastaks vaidlema.

Mõte oligi niisugune, et komisjonis oleksid koos nii Ülemnõukogu kui ka valitsuse esindajad, samuti eksperdid. Lähtudes sellest, on laekunud alljärgnevad ettepanekud. Ma paluksin kuulata ja mõelda ning teha oma ettepanekuid ja korrektiive ja anda need mulle. Siis võiksime homme kiiresti selle komisjoni moodustada.

Nii Ülemnõukogu mitmesuguste alakomisjonide kui ka üksiksaadikute ja fraktsioonide poolt on ette pandud järgmised inimesed, loen tähestiku järjekorras: Jaak Allik, Mati Ahven, Arvo Junti, Jaak Jõerüüt, Kaido Kama, Kalju Koha, Ivar Raig, Klavdia Sergij, Heldur Peterson, Eldur Parder, Andrei Prii, Aldo Tamm, Juhan Telgmaa, Rein Veidemann, Nikolai Zolin. Mõelge järele, kas siin on veel keegi puudu või üle, et saaksime homme seda otsustada.

Valitsusest võiksid olla järgmised inimesed: Valter Aasmäe, Ardo Kamratov, Ivar Odrats, Jüri Raidla, Eerik Terk, Liina Tõnisson, Raivo Vare. See on meie ettepanek valitsusele.

Ekspertidena võiksid komisjoni kuuluda juristid, kes on tegelnud nende probleemidega: Paul Varul, Indrek Koolmeister ja Mihkel Oviir. On tehtud ka ettepanek, et komisjonist võtaks osa Siim Kallas ametiühingute, ühtlasi Eesti Panga Nõukogu esindajana, sest kindlasti on need probleemid seotud ka tema tegevusalaga.

Niisugune on praegu projekt nimekiri. Peale selle võiks otsuses olla ka ülesande või funktsiooni määratlus. Mina pakuksin, et komisjoni ülesandeks oleks omandi- ja maareformi seaduse eelnõude arutamisel ühtlustatud seisukohtade väljatöötamine ning arutelu käigus laekuvate ettepanekute läbitöötamine. Samuti peaks otsuses olema ette nähtud ka ajutise komisjoni töö koordineerimine eelarve-majanduskomisjoniga kui juhtiva komisjoniga. Loodan, et saame homme selle komisjoni moodustatud, et ta siis, kui me asja arutama hakkame, ka tööle hakkaks.

See materjal, mis on meile esitatud, on äärmiselt mahukas, seda on raske lugeda ja raske arutada, seal on väga palju mõtlemisainet. Oleks väga vajalik, et nagu oleme ennegi teinud nii keeruliste küsimuste puhul, esitataks juhatusele komisjonide ja fraktsioonide ligilähedasedki tähtajad ja soovid, kellega ja millal valitsuse esindajatest, autoritest, ekspertidest tahaksite veel kohtuda ja mis vormis, et juhatus saaks aidata, kui seda vajalikuks peetakse. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Mul on küsimus Marju Lauristinile. Kas me võime lugeda selle esinemise kaasettekandeks? Sellisel juhtumil me saame küsimusi esitada. Kui see on sõnavõtt, siis Jaak Allik saab oma küsimuse esitada Veetõusmele.

M. Lauristin

Meil ei olnud ettekannet ette nähtud, aga kui ...

Juhataja

Lepime siiski kokku, Marju Lauristin, et on tegemist kaasettekandega ja Jaak Allik esitab küsimuse. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Mul on küsimus, millele ma ei tea, kas vastab proua Lauristin või härra Veetõusme. Ühelt poolt me ütleme, et omandireformiga on kiire. Vabariigi valitsus oma kaaskirjas teeb ettepaneku panna omandireformi projekt üldrahvalikule arutelule. Mina isiklikult toetan seda ettepanekut. Kas Ülemnõukogu juhatus või majanduskomisjon on arutanud, millises staadiumis panna see arutelule, millal avaldada, kas praegu kohe, kas avaldada mõlemad variandid või lasta ühel komisjonil töötada või oodata ära Ülemnõukogu esimene lugemine? Kas me ei peaks ka selles küsimuses mingile seisukohale jõudma, sest seda leht ühe päevaga ära ei trüki ja me kaotame lihtsalt aega. Aitäh!

M. Lauristin

Seda küsimust on arutatud nii juhatuses kui ka presiidiumis seoses maareformiga, ilma et otsust, niisugust formaalset otsust oleks langetatud. Ja küsimus on siin ka arutelu vormis. Sest tõesti, nagu te nägite, tegemist on paksu brošüüriga. Seda lehes avaldada ilmselt ei ole praktiliselt võimalik. Praegu ei võta ükski leht seda paksu patakat avaldamisele. Täheleb, see oleks võimalik avaldada brošüürina, aga siis peaks olema ka kindel auditoorium, peaks olema kindlaks määratud, kuidas ja kes vastab, kes arutelu korraldab. Ja sellepärast oli tõesti mõte paljundada omandireformi aluse projekt brošüürina ja saata laiali teatud organisatsioonide, nii kohalike omavalitsuste kui ka erakondade, liikumiste, mitmesuguste mitteparteiliste, mittepoliitiliste organisatsioonide kaudu ja arutada seda erinevatel foorumitel. Muidugi peab andma ajalehes asjast kokkuvõtte. Ja samuti korraldama televisioonis ja raadios teatud sõlmküsimuste arutelu, mis minu meelest juba otsapidi käib. Kuidas ja mis vormis seda omandireformi aluste projekti rahva arutelule panna, seda tuleb tõesti arutada. Minul ja ka juhatusel ei ole siin praegu teile ühest otsust anda. Enne peaks arutama, mis on otstarbekas. Minu isiklik seisukoht on see, et nii, nagu see materjal praegu on esitatud sedavõrd suure mahulisena ja kahes erinevas variandis, pluss veel alternatiivsed võimalused, seda rahvaarutelule pannes me loodetud eesmärki ei saavuta.

Juhataja

Siis, kui me Marju Lauristiniga oleme teema lõpetanud, palume uuesti kõnetooli Ants Veetõusme. Aitäh! Ants Veetõusme, palume kõnetooli. Ettekandja vastus küsimusele.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Siin ma toetaksin juhatuse ja presiidiumi seisukohta, et omandireformi aluste projekti ajakirjanduses avaldada on ebareaalne. Neid mõlemaid projekte peaks arutama parteides, erakondades, liikumistes, ametiühingutes ning ka muidugi maakondade ning linnade kohalikes võimuorganites. Nende kaudu jõuavad need eri variandid ka inimesteni. Aga praegu avaldada mõlemad erinevad kontseptsioonid ajakirjanduses on ühelt poolt ebareaalne ja teiselt poolt, ma arvan, tekitab see inimestes veelgi rohkem segadust. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! On ära kuulatud ettekanne, kaasettekanne ja vastatud küsimustele. Ettekandes tehti eelarve-majanduskomisjoni poolt Ülemnõukogule ettepanek võtta omandireformi alused arutusele 39. istungjärgul, see tähendab, et esimene lugemine toimuks 39. istungjärgul. Samuti pani komisjon ette, et eelnevalt arutataks seda küsimust valitsuse infotundides, kusjuures vabariigi valitsus esitaks erinevate seaduseelnõude kohta omapoolsed sotsiaal-majanduslikud ja poliitilised seisukohad, kommentaarid ja oma arvamuse. Et seda küsimust infotundides arutada, selleks ei ole vaja Ülemnõukogu otsust, see on töökorras lahendatav. Selle saab vormistada kui juhatuse järelepärimine Ülemnõukogu nimel. Küll aga tuleb meil vastu võtta otsus selle kohta, et me alustame selle seaduseelnõu esimest lugemist 39. istungjärgul. Selle ma panen ka hääletusele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 33. Meil on suur osa väliskomisjonist puudu, kas toimub mõni istung või? Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et võtta Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduseelnõu arutusele 39. istungjärgul? Palun hääletada! 53 häält, absoluutne häälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 9 jäid erapooletuks. Otsus vastu võetud.

Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame kaheksanda päevakorrapunktiga: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamisest" vastuvõtmine. Kui te mäletate, jäi see teema meil pooleli ja me palume nüüd ettekandeks kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni liikme härra Aleksandr Gussevi.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Palun teid võtta kätte Ülemnõukogu otsuse projekt, mis välja jagati. Meil on täna väga hea töötempo, sellepärast püüan ka mina teha lühidalt ja palun ainult parandada mõned nii-öelda tehnilised vead. Eesti keeles on lõppu kirjutatud, et projekti esitab eelarve-majanduskomisjon, vene keeles, et Eesti Vabariigi Valitsus. Õigem oleks öelda, et selle esitavad Eesti Vabariigi Valitsus ja eelarve-majanduskomisjon. Neljas punkt: Eesti Vabariigi Valitsusel ja Eesti Pangal tagada väärismetallide ja vääriskivide hoidmine. Meil komisjonides ei ole rohkem märkusi selle otsuseprojekti kohta. Meie arvates võib selle niisugusel kujul vastu võtta.

Juhataja

Kolleegid, kas küsimusi ettekandjale ei ole? Eelmisel istungjärgul ei olnud sõnasoovijaid. Kas täna soovib keegi sõna võtta? Ei soovi. Panen hääletusele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 32. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise kohta"? Palun hääletada! Absoluutne häälteenamus, 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 9 on erapooletud. Otsus on vastu võetud. Fond on moodustatud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra § 17 muutmise kohta

Juhataja

Kolleegid, peame nõu. Kas ollakse nõus, et järgmise päevakorrapunkti arutelul jagatakse otsuse eelnõu välja ettekande ajal? Sobib? Küsimus ei ole kiireloomuline. Päevakorrapunkt

puudutab töö- ja kodukorra § 17 muutmist. Kas ollakse nõus? Nii teemegi. Ettekandeks palume kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni nimel hr. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid! Ma pean tunnistama, et olin ennast ette valmistanud kolmapäevaks, aga nüüd katsume täna hakkama saada. Me oleme nii tempokalt töötanud, vahest õnnestub ka selles küsimuses otsus vastu võtta.

Teile jagatakse praegu välja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt, mis käsitleb ajutise töö- ja kodukorra § 17 muutmist. Nagu teate, käsitleb ajutise töö- ja kodukorra § 17 lõige 3 Ülemnõukogu liikmete palku. Seal on fikseeritud Ülemnõukogu liikmete minimaalpalk vastavalt nende ametikohtadele.

Käesolev otsuseprojekt, mis teile kohe laudadele jagatakse, määrab ära Ülemnõukogu liikme palga suhte Eesti Vabariigis kehtiva või kujuneva keskmise kuutöötasuga. Nii et see on siis põhiline oluline erinevus § 17 lg. 3 ja praegu pakutava projekti vahel.

Et määratakse ära suhted, nii altpoolt kui ülaltpoolt, sõltub palk sellest, milliseks kujuneb meil inflatsioonitempo, ja ka tööjõu hinna muutumisest. See projekt on kollektiivne looming, selle esitavad sotsiaalkomisjon, eelarve-majanduskomisjon, eetikakomisjon ning minul on see au need mõtted ette kanda. Nagu te mäletate, esitas eelarve-majanduskomisjon kunagi Ülemnõukogus nii-öelda eelprojekti arutamiseks kõikidele komisjonidele ja ka kõikidele saadikufraktsioonidele. Nendelt tulid siis tagasi ka vastavad ettepanekud. See teema on ka olnud meil kord juba päevakorras. Ettepanekutest võib teha kokkuvõtte, et põhimõtteliselt toetatakse seda varianti, mis praegu kirjas on: seda koefitsientide süsteemi, mis määrab suhte keskmise kuutöötasuga. Osa komisjone ja ka saadikuid on teinud ettepaneku ametipalkade kehtestamiseks, tähendab, et fikseeritakse täpselt ära ametipalgad ametikoha järgi, kuid samas tehakse ka ettepanekud palkade korrigeerimiseks, mis kokkuvõetuna annab sama tulemuse, nii nagu ta praegu projektis kirjas on.

Ettepanek rakendada nn. Taylori süsteemi, mille järgi palk on pandud sõltuvusse Ülemnõukogu liikmete osalemisest, ütleme, komisjonides, ettekannete ja seaduseelnõude ettevalmistamisel, ei leidnud üldist toetust ja sellepärast ka seda pole otsuse projektis kirjas.

Juhataja

Suur tänu, härra Koha! Paistab, et on küsimusi. Asi hakkab minema õigesse rütmi. Alustab Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud Kalju Koha! Mul on mitu küsimust. Esimene küsimus: miks peab maksma päevaraha nendele saadikutele, kes tulevad Tallinna Ülemnõukogusse tööle, elavad siin hotellis, söövad samamoodi nagu need inimesedki, kes on Tallinna elanikud? Teine asi. Kas seaduseelnõu on kooskõlastatud 340 000 Eesti pensionäri? Kas on saadud nende heakskiit sellele, et Ülemnõukogu saadikute palgad tõusevad? Kas me saame oma palka tõsta enne, kui miinimumpension on tõusnud Ülemnõukogu saadikute praeguse palgatasemeni? Ja milleks nii suur diferentseerimine? Näiteks, kas ikka peab olema sees 4. ja 5. punkt? Kas me lähtuks siiski printsibist, et kõik saadikud on võrdsed, välja arvatud meie neli tippu, ja saavad ühesugust palka, olenemata ametitest. Aitäh!

K. Koha

Aitäh küsimuste eest! Mis puutub päevarahasse nendele saadikutele, kes elavad väljaspool Tallinna, siis neile 75 saadikule on siin Tallinnas käimine kui komandering. See oleks üks argument. Teistpidi – me elame ikkagi hotellitingimustes, me ei saa võrrelda oma elamistingimusi nendega, kes elevad oma kodudes Tallinnas. Ma julgen välja öelda ainult oma isikliku seisukoha: mul ei ole olnud kunagi kavatsust Tallinna kolida ja kui lõpevad ükskord mu volitused siin, siis ma lähen oma töö- ja elukohta tagasi, kui tööle muidugi võetakse. Teine küsimus, et kas on kooskõlastatud 340 000 pensionäri. Ma isiklikult pole suutnud seda teha, komisjonid pole ka nõu pidanud, ma arvan, et see oleks niimoodi otse ka võimatu. Minimaalpensionide suhtes väljendas Ülemnõukogu oma tahet. Kolmas küsimus, palga diferentseerimisest. Härra Made tegi ettepaneku diferentseerida Ülemnõukogu esimehe, valitsuse esimehe ja Ülemnõukogu juhataja palk, ülejäänud saadikud oleksid võrdsed olenemata sellest, mis ametit nad siin Ülemnõukogus peavad. Eelnõusse seda ei võetud. See otsus on kollektiivne. Kui saadikud leiavad, et on vaja asja arutada, siis otsustab seda Ülemnõukogu. Eks selline diferentseerimine ole ka sellest ajast, kust me tuleme. Kuid ma julgen öelda seda, et näiteks Ülemnõukogu alatiste komisjonide esimeeste töökoormus on siiski soliidne, valmistada iga komisjoni koosolek ette ei ole minu meelest sugugi kerge. See tähendab, et kogu materjal tuleb endast läbi lasta, samas kui mõni komisjoni liige lihtsalt tuleb kuulama ja võib-olla ei tule isegi arutama. Siin võib see diferentseerimine olla ka õigustatud. Ajapikku, kui me oma õigused ja kohustused endale ka seesmiselt teadvustame ning meie tööd kontrollivad meid toetanud erakonnad või poliitilised jõud, kes väga täpselt jälgivad töö tulemust, võib olla siis see diferentseerimise vajadus tegelikult kaob. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Peet Kask.

P. Kask

Lugupeetud härra ettekandja, kas seaduseelnõu esitajad on nõus täiendama otsust punktiga, et otsus hakkab kehtima vastuvõtmise hetkest?

K. Koha

Vastuväiteid küll ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja, austatud ettekandja! Siin on öeldud: "jooksva aasta keskmist kuutöötasu". Kas selle all mõeldakse kogu aasta keskmist töötasu, mille saab välja arvutada alles järgmise aasta jaanuaris, kui liidame kõigi kuude töötasu kokku ja jagame 12-ga? Kas ei parandaks teksti, teeks seda selgemaks, kui jätta välja sõnad "jooksva aasta", jääks lihtsalt "keskmist töötasu". See peaks tähendama selleks hetkeks kujunenud keskmist töötasu või selle kvartali keskmist töötasu, mitte jooksva aasta oma, või ma saan sellest mõistest valesti aru? Aitäh!

K. Koha

Ütleme, et kui meil oleks päris normaalne olukord, majandus oleks ühtlaselt stabiliseeritud ja tööjõu hind ei kõiguks ka sellise kiirusega nagu praegu, siis me peaksime võtma korrigeerimise ette ainult üks kord aastas eelarve vastuvõtmisel, võttes siis aluseks selle aasta palga või hinna, mis sai mööda eelarve vastuvõtmise ajaks. Kuid siin – mul ei ole endal puhast teksti käes, on oma parandustega – on meil lõikes 6: "toimub korrigeerimine kaks korda aastas", mis määratleb ära selle jooksva aasta mõtte, sest kui oleks lihtsalt keskmine, siis milline keskmine, kuskohast see keskmine tuleb, praegu paneme aluseks siiski jooksva aasta, ütleme, selle aasta.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Koha, mul on kaks küsimust. Esimene on natuke laiem kui see otsus, aga sellesse puutuv. Paar kuud tagasi võttis vabariigi valitsus vastu otsuse, millega ta määras riigieelarveliste asutuste juhtide maksimaalpalgamääraks 700 rubla. Mul oli algusest peale tunne, et see oli lihtsalt üks neist valitsuse otsustest rahvale puru silmaajamiseks. Kas ministriumid ei ole riigieelarvelised asutused, kas vabariigi valitsus ei ole riigieelarveline asutus, kas Ülemnõukogu ei ole riigieelarveline asutus? Kas see vabariigi valitsuse otsus käis ainult lasteaiajuhatajate palkade kohta? Kas eelarvekomisjon on arutanud seda küsimust, ja kui on, siis kui me sellise otsuse vastu võtame, tuleb see vabariigi valitsuse otsus tühistada, sest et vähemalt need kolm ametiisikut, keda te siin märgite, on samuti riigieelarveliste asutuste juhid. Esimene küsimus, kuidas see eelnõu on kooskõlas selle vabariigi valitsuse otsusega ja kas teil on aimu, kas üldse keegi Eestis seda vabariigi valitsuse otsust täidab või täita kavatseb? Ja teine küsimus tuleneb härra Made küsimusest. Tähendab, härra Made esitas mõtte, et palku diferentseerima ei pea. Teie vastasite sellele, mina pigem oleksin nõus teie vastusega, kuid mul on siiski küsimus ja kahtlus, miks see diferents järsku nii suureks peab minema. Kui praegu on diferents Ülemnõukogu saadiku ja Ülemnõukogu juhataja asetäitja palga vahel 200 rubla ning alalise komisjoni esimehe ja Ülemnõukogu saadiku palga vahel 100 rubla, siis nüüd, teie projekti järgi läheb see diferents 500 rublaks ja 250 rublaks. Kas niivõrd suur diferents on teie arvates põhjendatud?

K. Koha

Vastan esimesele küsimusele. Ülemnõukogu eelarve- ja majanduskomisjon ei ole vastavat valitsuse määrust arutanud. See ei ole otsusega, mida me täna arutame, kooskõlas, ja ma arvan, et valitsus vaatab oma määrused üle, kui me oma reglementi muudame. Teine küsimus. Praeguse informatsiooni kohaselt on keskmine kuutöötasu 406 rubla. See tähendab, et saadik on 1015, presiidiumi liikmed ja komisjonide esimehed on 200 rubla ees, juhataja asetäitja 400 ja juhataja siis 600 rublaga ees, seega 200-lised vahed. Nii et niisugust vahet, nagu hr. Allik praegu ütles, minu meelest välja ei tule, komisjoni esimehed ja presiidiumi liikmed edestavad saadikuid 200 rublaga. Muidugi, kui keskmine palk läheb 1000 peale, siis tõesti need vahed on suuremad. Praegune olukord on tingitud tegelikult sellest, et meil on riigiõiguslik alus paigast ära. Meil on kollektiivne riigipea, siis Ülemnõukogu juhatus. Kui me saaksime selle süsteemi täpsemalt paika, siis need asjad korrigeeruvad. Täna arutatav otsus on kooskõlas meie tänase olukorraga, meie struktuuridega. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Kahjuks ei õnnestunud ajapuudusel tutvuda valitsuse otsusega 6. punkti kohta. Seepärast sooviks, et te pisut kommenteeriks neid otsuseid ja seejärel vastaksite järgmisele küsimusele. Millised dokumendid peab saadik esitama oma sõidukulude õigustamiseks? Kas õiendid või tõendid või tooma tunnistajad?

K. Koha

Meie otsuseprojekti punktis on ära märgitud vastavad otsused. Esimene valitsuse otsus on põhiline, hiljem nr. 50 11. veebruarist lihtsalt muudab kolmandat ja viiendat lõiku, kus täpsustatakse mõningaid asju. Kuid ma loeksin ette niimoodi: hüvitust makstakse ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide töötajatele, kelle tööalane tegevus on seotud ametisõitudega ja kes kasutavad nendeks sõitudeks isiklikke sõiduautosid. Töölase tegevusega seotud ametisõitudeks peetakse ka isikliku sõiduauto kasutamist ametialasteks lähetusteks, tähendab, kui on komandeering ja kasutatakse isiklikku sõidukit. Teine punkt ütleb, et hüvituse maksmise korra kehtestab ettevõtte, asutuse või organisatsiooni juht, põhimõtteliselt siis meil Ülemnõukogu juhatus, kes korraldab meie tööd. Meie saadikutel, eriti maasaadikutel, on väga suured valimispiirkonnad ja et teha tööd valijate keskel, käia nendega kohtumas ja arutamas, selleks paraku muud vahendit ei ole kui siiski oma isiklik sõiduk. Vastava korra alusel saaks siis selle kompenseerida. Päris oma rahakoti peal ei jõua ka kõiki autosõite teha. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja, miks on komisjon otsustanud saadikutööga seotud kulude katmisel minna üle absoluutväärtusele? Ma tegin ettepaneku, et kompensatsioon oleks 1/5 saadiku põhipalgast, sest näidata üldse selles seaduses midagi rublades on väga kahtlane seoses rubla tohutu ebamäärasusega. Teine küsimus. Kuidas te mõtlete teostada arvutusi? Näiteks summa võib olla 13 rubla 17 kopikat. Kas ei oleks targem ära näidata ümardamistase, näiteks, et palgaarvestuse ümardused tehakse kümnendkohani. Asi läheb liiga keeruliseks. Kuhu see ettepanek on kadunud?

K. Koha

Alustan teisest küsimusest. Aluseks on ju kuutöötasu, keskmine kuutöötasu, ega me ei võta kopikaid arvesse. Kui seal on, ütleme, 6 rubla 15 kopikat, siis me võtame aluseks 6 rubla, kopikad ei ole eelarve koostamisel probleemiks. Esimene küsimus: absoluutsumma. Ega põhimõtteliselt ei ole teie ettepaneku vastu midagi, kuid nii sai otsustatud. Ma ei oska rohkem kommenteerida, et pandi 200 rubla.

Juhataja

Suur tänu! Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud ettekandja, kas on tehtud möödunud aasta jooksul mingisugust statistikat ja arvestust saadikute kulutuste kohta, et on nüüd vaja maksuvaba kompensatsiooni kahekordistada? Ehk oleks õigem liita see lihtsalt palga juurde ja mitte pidada kahte arvestust?

K. Koha

Eraldi arvestust ei ole pidanud. Kahjuks need andmed puuduvad, aga kõik sellised kulutused, nagu telefonirahad ja postiteenused ja kõik muu, mis on kallinenud. Muidugi on liikunud mõtte, nagu te ka ise välja ütlesite, et võiks selle summa liita maksustatava tulu hulka, kuid see raha on mõeldud ikkagi saadikutööga seotud kulutusteks, mitte isiklikuks taskurahaks. Meil on väga palju helistamisi ja suur kirj vahetus, kõik see nõuab ju raha. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbin, teine küsimus.

A. Zõbin

Tegelikult on see ikka seesama esimene küsimus. Minu meelest ei saanud ma sellele vastust. Kuidas hakatakse kompenseerima transpordikulusid? Kas see jäetakse Ülemnõukogu Kantselei otsustada? Võib-olla tuleks otsuses kirja panna, kuidas peab selle kohta aru andma ja millised dokumendid esitama? Või peame seisma väljasirutatud käega kantselei ukse ees?

K. Koha

Härra Zöbin, valitsuse määrus annab selle õiguse organisatsioonile, tähendab, antud juhul Ülemnõukogule, organisatsiooni juhiks on Ülemnõukogu juhatus. Aluseks võetakse kilometraaž. Määruses on kirjas, et 1000 kilomeetrit on maksuvaba ja et makstakse 70% kohalikus maakonnas või linnas kehtivast taksotariifist. Aluseks võib võtta näiteks saadiku valimispiirkonna jne. See, ma arvan, ei tohiks olla tänase arutluse objektiks, vaid jääks Ülemnõukogu juhatuse kompetentsi, et ta arutaks selle küsimuse läbi. Põhimõte on see, et makstakse taksotariifi järgi, 1000 kilomeetrit on maksuvaba, üle selle läheb maksustatava tulu hulka. Selle otsustamine, kas tehakse sõiduleht või mitte, võiks olla juhatuse kompetents.

Juhataja

Suur tänu! Ma ütlen täienduseks niipalju. Kui Ülemnõukogu võtab vastu otsuse muuta töö- ja kodukorda, siis kujundab ka juhatus oma otsuse, et see küsimus saaks reguleeritud. Suur tänu, Kalju Koha! Tundub, et saadikutel rohkem küsimusi ei ole. Enne läbirääkimiste juurde minekut ma informeerin, kolleegid, et on laekunud üks parandusettepanek. Härra Tiit Made teeb ettepaneku jätta välja viimane lause punktist 1 "väljaspool Tallinna elavate ..." jne., ning jätta välja punktid 4 ja 5. Kui otsuse eelnõu autorid nõus ei ole, siis me paneme selle paranduse peale läbirääkimiste lõppemist hääletamisele. Avan läbirääkimised. Suur tänu, kolleegid, kas võtame otsuse vastu? Palun esitada mulle parandusettepanekud ka ilma läbirääkimisteta. Ignar Fjuk soovib sõna.

I. Fjuk

Ma ei jaga optimismi, mida võiks selline tühi tabloo mõnedes esile kutsuda. Teen ettepaneku seda eelnõu praegu mitte hääletada, vaid anda ta fraktsioonidesse arutamiseks, et fraktsioonid esitaksid oma kindla seisukoha siin esitatud arvude suhtes.

Juhataja

Suur tänu, Ignar Fjuk! Minu rõõmsa näo järgi ei maksa veel teha tõsiseid järeldusi optimismi kohta. Mis puudutab eelnõu fraktsioonidele arutada andmist, siis praegu ma reglemendis sellist võimalust näha ei oska. Komisjonidesse võiks küll anda, kuid avame siiski läbirääkimised. Eelnõu on kolme komisjoni poolt esitatud, võimalik, et mõnes komisjonis soovitakse veel arutada. Ei soovita? Ma tunnistan teile ausalt, et juhatus ka ei kavatsenud seda otsust täna vastu võtta. Me planeerisime seda küsimust arutada selle istungjärgu mõnel teisel

päeval, kuid Ülemnõukogu võttis sellise tempo, et me vahepeal lihtsalt kartsime, et teeme ühe istungiga kogu istungjärgu töö ära. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! See otsuseprojekt ei ole kolme komisjoni mõttetöö vili ega otsustatud seda ka eelmisel nädalal vaid on pikema aja töövili, kusjuures on arvestatud erinevate fraktsioonide ja erinevate komisjonide poolt esitatud arvamusi ja ettepanekuid, nii et seetõttu ma teen ettepaneku täna see otsus vastu võtta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud hr. juhataja, lugupeetud kolleegid! Mulle tundub, et keegi on huvitatud jälle sellest, et õhutada kirgi selle ümber ja jälle jorutada ja seepärast ma toetan hr. Veetõusme seisukohta. Ja teen kõigile saadikutele ettepaneku väljendada oma suhtumist hääletamise teel. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Tänan! Maaelukomisjon on täna ettekantud eelnõu läbi arutanud ja teinud seda üksmeelselt, sealjuures on esitanud ka väikese parandusettepaneku, mida hr. Koha teab. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, vastavalt reglemendile tuleb meil käituda selliselt. Kui läbirääkimised on lõppenud, võtab Ülemnõukogu seisukoha parandusettepanekute suhtes ja pärast seda otsuse eelnõu suhtes. On võimalik teha ettepanek katkestada päevakorrapunkti arutelu, kui Ülemnõukogu seda soovib. Kui ei soovi, siis sellisel juhtumisel kulgeb seaduseloome vastavalt reglemendile. Kuid korralikult esitatud ettepanekud panen ma ikkagi hääletamisele ja ma tutvustan teile neid.

Enne seda ma informeerin sellest oma head kolleegi Tiit Madet, Tiit Made, see on teine sõnavõtt.

T. Made

Oma ettepanekutest, lugupeetud Ülo Nugis, võtan ma esimese tagasi, mis käib punkti 1 kohta, teised kaks jäävad alles. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! See ei lähe arvesse. See on parandusettepaneku täpsustus, see ei ole sõnavõtt. Järelikult on veel üks sõnavõtt võimalik. Seega Tiit Made esimene ettepanek, mis puudutab punkti 1 viimast lauset, võetakse tagasi.

Kolleegid, ma tutvustan laekunud parandusettepanekuid. Ja arvesse võetakse, nagu te mõistate, kirjalikke parandusettepanekuid. Nii, Tiit Made parandusettepanek – jätta välja punktid 4 ja 5. Johannes Kassi parandusettepanek – asendada saadiku tööga seotud kulutuste katteks määratud 200 rubla ühe viiendikuga saadiku kuutöötasust.

Ning Sergei Sovetnikov teeb ettepaneku § 5 kohta. Ma loen ta ette originaalkeeles: (Ülemnõukogu Presiidiumi ja juhatuse liikmete ning saadikufraktsioonide ja rühmade esimeeste kuupalk võrdub 2,75 jooksva aasta keskmise kuutöötasuga Eesti Vabariigis.)

Kirjalikke ettepanekuid ei ole, sealhulgas ka protseduuri kohta. Enn Leisson, teine sõnavõtt.

E. Leisson

Hr. juhataja, ma ei taha sõna võtta, ma tahan teie käest küsida, kas punktis 1 ei ole mitte üks sõna vahele jäänud, või kuidas seda mõista?

Juhataja

Kohe otsustame. Tõesti, see ei lähe arvesse sõnavõtuna.

E. Leisson

"Lisaks sellele saavad kõik Ülemnõukogu liikmed 200 rbl. maksuvaba kompensatsiooni saadikutööga seotud kulutusteks." Kas kuus, aastas või volituste ajal, kuidas seda mõista?

Juhataja

Jah, selles otsuseprojektis autorid pidasid silmas 200 rbl. maksuvaba kompensatsiooni kuus ja meil tuleb harjuda siiski mõtlema, et see ei ole mitte saadiku palk ega töötasu. See on summa, mis kompenseerib saadiku tööga seotud kulutusi. Taksosõidud, kui neid võiks ette tulla, telefonikõned, postikulud ja muu. See ei ole töötasu. Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud juhataja, ma tahaksin teada otsuse kehtima hakkamise aega. Seda ei ole meelega pandud või on unustatud?

Juhataja

Seletusi annab paremini ettekandja. Palun, Kalju Koha!

K. Koha

Otsuse kehtimise aja kohta on tehtud kaks ettepanekut, kuid hr. Kask soostus ka hr. Telgmaa esitatud maaelukomisjoni ettepanekuga, et kirjutada siis taha lõppu niimoodi: otsus hakkab kehtima 1. aprillist 1991.

Juhataja

Suur tänu! Kas Johannes Kassil on parandusettepaneku täpsustus või sõnavõtt? Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja, ma tahan täpsustada oma parandusettepanekut, kus ma märkisin ära, et kompensatsioon oleks 1/5 saadiku töötasust, milleks on 2,5 jooksva aasta keskmist kuutöötasu Eesti Vabariigis. See tähendab, et härra Rüütlile ei arvestata mitte viiest kuu töötasust seda üht viiendikku, vaid jääb see põhitüvi, s.o. kaks ja pool, sest saadikutasu on kõigile võrdne. Minu ettepanekut võib praegu mõista nii, nagu Rüütlile arvestataks viiest aasta keskmisest töötasust 20 protsenti ehk üks viiendik, aga seda ma ei mõelnud nõnda. Ma mõtlesin saadiku lisatöö, tähendab, lisakulutuste kompenseerimiseks üks viiendik saadiku põhipalgast, s.o. kahest ja poolest aasta keskmisest kuupalgast.

K. Koha

Härra Kass, ma kirjutaksin teie parandusettepanekusse sõnad "Ülemnõukogu liikme", mitte "saadiku" ...

J. Kass

Võib ka nõnda: "milleks on kaks ja pool jooksva aasta keskmist töötasu Eesti Vabariigis". See on siit punktist 1 võetud, sellisel juhul on see täpne määratlus. Igal juhul on nüüd selge, millest.

K. Koha

Sain aru.

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, täpsustame praegu, millises loomestaadiumis me oleme. Küsimused ettekandjale on esitatud, läbirääkimised on peetud ja praegu me täpsustame parandusettepanekute sisu, mis tähendab seda, et täpsustused ei lähe sõnavõttude limiidiarvestusse Tundub, et parandusettepanekute osas on selgus käes. Kas võib hääletusele panna?

Kolleeg Zahharov soovib veel täpsustada parandusettepanekut.

N. Zahharov

Austatud härrad, minu ettepanek puudutab hääletamise motiivi. Asi on selles, et me ei käsitle seda teemat mitte esimest korda. See on küllaltki delikaatne asi meie kõigi, aga ka meie valijate jaoks ...

Juhataja

Härra Zahharov, ma vabandan, kuid motiividest räägiti läbirääkimiste ajal. Nüüd täpsustame parandusettepanekut. Palun esitada parandusettepanek, motiividest enam ei räägi.

N. Zahharov

Mulle näib, et 8. punkt pole päris korrektne. Mitte kõigil saadikuil pole autot, aga nad saavad hüvitust selle kasutamise eest. Siis on vaja teha ettepanek, et kõigile Ülemnõukogu liikmetele antaks isiklik auto. Õigluse nimel tuleb 8. punkt välja jätta. Teen ettepaneku see käesolevast otsusest praegu välja jätta.

Juhataja

Palun esitada kirjalikult. Kolleegid, kas me võime parandusettepanekud läbi hääletada?

Kohaloleku kontroll. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 27. Palun parandusettepanekud ning siis otsus tervikuna. Me teeme seda koos Kalju Kohaga, nii läheb hõlpsamalt. Kas tuleb veel parandusettepanek, Vladimir Malkovski? Protseduuri kohta. Kuulame ära.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Teen ettepaneku panna see küsimus nimelisele hääletusele.

Juhataja

Kas parandusettepanekuid või otsus tervikuna? Selge. Palun esitada kirjalikult. Kuid see ei sega meil praegu parandusettepanekuid läbi arutamast. Nimeline hääletamine otsustatakse siis, kui jõuame otsuseni. Läheme ikka loogilises järjekorras, sest nimelise hääletamise nõue tuleb arutamisele vahetult enne otsuse vastuvõtmist. Parandusettepanekuid see ei puuduta. Esimene parandusettepanek.

K. Koha

Tähendab hr. Madelt, hr. Kaselt ja hr. Juntilt saabusid ettepanekud otsust täiendada, mis kuupäevast ta kehtib. Siin vastuväiteid ei olnud, nii et see hääletusele ei lähe, kui nüüd Ülemnõukogu ei leia teisiti. Seega, mis kuupäevast otsuse kehtima paneme? Ettepanek oli 1. aprillist.

Juhataja

Komisjoni ettepanek on 1. aprillist ja ka valitsus maksab oma kompensatsioonid riigieelarvelistele asutustele 1. aprillist. Finantsiliselt on kõik asjad paigas. Kas jääb 1. aprillist? Ei pane hääletusele? Ei pane. Läheme edasi.

K. Koha

Nüüd punkt 1, härra Kassi ettepanek. Tema teeb ettepaneku panna 200 rubla asemel punktis 1 kirja järgmiselt: "1/5 Ülemnõukogu liikme kuutöötasust maksuvaba kompensatsiooni". Siis ma loeksin selle lause ette niimoodi: "Lisaks sellele saavad kõik Ülemnõukogu liikmed 1/5 Ülemnõukogu liikme kuutöötasust maksuvaba kompensatsiooni saadikutööga seotud kulutuste katteks." See on härra Kassi ettepanek. Kas on kõigile arusaadav.

Juhataja

Kas Johannes Kassi parandusettepanek on arusaadav? Ei ole. Jüri Reinson, täpsustame.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus, kas juhataja asetäitjad, presiidiumi liikmed, komisjonide esimehed on Ülemnõukogu liikmed?

K. Koha

Härra Kass enne selgitas ju, et Ülemnõukogu liikme kuutöötasu baassummat, koefitsiendist 2,5.

J. Reinson

Aga siin esitatud tekstis ei olnud mingit baassummat. Sellepärast ma teeks veel ühe ettepaneku: kirjutada sinna 0,5 keskmist töötasu, millest me ju üldse lähtume, ja on kõik lahendatud. Ja kõigile selge ja arusaadav.

Juhataja

Kas see on uus parandusettepanek, Jüri Reinson?

J. Reinson

See võiks selle paranduse selgitus olla.

Juhataja

Ei, vaat see on nüüd Johannes Kassi parandus. Kas tema võtab selgitust kuulda või mitte, on iseküsimus. Kolleegid, mõelgem nüüd niimoodi, et see seaduseelnõu, see otsus on ikkagi läbi mõeldud. Jüri Reinson, kui see on uus parandusettepanek, siis sellel juhtumil palume kiirustada. Praegu on aeg parandusettepanekuid hääletada, mitte esitada. Kas Johannes Kassi parandusettepaneku sisu on mõistetav? On mõistetav. Panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Johannes Kassi parandusettepaneku poolt? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu 18, erapooletuid on 17. Johannes Kassi parandusettepanek vastu võetud. Jätkame.

K. Koha

Nüüd on siis härra Made poolt tehtud ettepanek jätta välja meie projektist punktid 4 ja 5, see on siis 3,5 ja koefitsient. Tähendab, et Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed ja juhatuse liikmed saaksid siis saadikutest Ülemnõukogu liikmetega võrdset töötasu. Palun panna need punktid

eraldi hääletusele. Palun siis juhatusel panna hääletusele: jätta välja punkt 4 antud otsuseprojektist. On õigesti öeldud?

Juhataja

Üks hetk.

K. Koha

Ma loen ette, kuigi tekst on kõigil ees, ma arvan, et kõik saavad lugeda. Otsuse projektist punkt 4 välja jätta. Palun hääletada.

Juhataja

Ma vabandan, Kalju Koha, mis selle viiendaga sai?

K. Koha

Siis, kui neljanda oleme ära hääletanud, hääletame viienda.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru Tiit Made parandusettepanekust, mis puudutab punkti 4? Panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Tiit Made parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu 38, erapooletuid on 15. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Edasi teeb härra Made ettepaneku jätta otsuse projektist välja punkt 5.

Juhataja

See on Tiit Made teine parandusettepanek. Kas Ülemnõukogu mõistab? Mõistab. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Tiit Made teise parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Tiit Made teise parandusettepaneku poolt on 9 rahvasaadikut, vastu 34, erapooletuid on 27. Ka teine parandusettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Härra Sovetnikov teeb ettepaneku. See on punkt 5 kohta. Sisu on selles, et kehtestada kõikidele juhtidele kõrgema koefitsiendiga palk, põhipalgast 2,75, seega 0,25 kõrgendust. On vist arusaadav või ma selgitasin halvasti.

Juhataja

Üks hetk, ma küsin Jaak Alliku käest, kas on parandusettepaneku täpsustus või on midagi lahti reglemendiga. Täpsustus. Jaak Allik!

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Härra Sovetnikovi parandusettepanek sisaldab kahte uut ettepanekut: ühelt poolt koefitsiendi muutus, teiselt poolt nomenklatuuri suurendamine ka saadikugrupi juhatajate võrra. Kas härra Sovetnikov ei oleks nõus, et neid hääletataks eraldi?

Juhataja

Jah, tõepoolest, nii oleks loogiline. Härra Sovetnikov, peame väikese dialoogi. Kas te olete nõus, et me peame teie ettepanekut kaheks? Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Jah, ma olen nõus. Kaks ettepanekut.

K. Koha

Siis me peaksime panema ettepaneku selliselt hääletusele: kas laiendame isikute ringi, kellele maksame Ülemnõukogu liikme baassummast kõrgemat palka?

Juhataja

Jah, ja teine on siis koefitsiendi küsimus. Panen hääletusele Sergei Sovetnikovi esimese ettepaneku. Kes on selle poolt?

Selle ettepaneku poolt on 4 rahvasaadikut, vastu 45, erapooletuid on 21. Esimene parandusettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Teine ettepanek on tõsta koefitsienti 2,75-le. Aga kui esimene ettepanek läbi ei läinud, siis ei ole vist teisel ettepanekul mõtet.

Juhataja

Loogiliselt tulebki seda nii mõista, kui mina õieti aru sain, et kui esimene läbi ei läinud, siis teine langeb ära. Aga paneme teise parandusettepaneku hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Sergei Sovetnikovi teise parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu 35, erapooletuid on 20. Ka see ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Järgmine ettepanek on härra Fjukilt ja see puudutab selle otsuseprojekti kõiki punkte. Tema ettepanek on järgmine: Ülemnõukogu liikme kuutöötasu koefitsient on 2,0; Ülemnõukogu esimehel 4,0; Ülemnõukogu juhatajal, valitsuse esimehel 3,5; juhataja asetäitjal 3,0; presiidiumi liikmeil ja juhatuse liikmeil 2,5. Põhimõtteliselt teeb härra Fjuk ettepaneku alandada koefitsienti, ma saan asjast niimoodi aru, kõigil proportsionaalselt.

Juhataja

Mida Ignar Fjuk ütleb täpsustuseks?

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, kuna ma esitasin selle ettepaneku kirjalikult ja suusõnal pole seda argumenteerinud, siis teeksin seda praegu.

Juhataja

Ei, ei, Ignar Fjuk, seda enam argumenteerida ei ole vaja. Kui läbirääkimiste ajal ei argumenteeritud, siis praegu läheb hääletusele.

K. Koha

Mul on üks küsimus: kas soovite, et hääletaksime neid igauht eraldi, see on punktid 1, 2, 3, 4, 5, või korraga? Korraga.

Juhataja

Võib-olla Ignar Fjuk ei ole nõus, et korraga. Ignar Fjuk, täpsustame asja sisu, argumenteerida ei ole vaja.

I. Fjuk

Neid ettepanekuid peaks vaatame kui tervikut, nii et seda saab hääletada kui tervikettepanekut.

Juhataja

Suur tänu!

Me peame otsustama tööpäeva pikendamise küsimuse. Vaheaeg 3 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Palun saali! Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 30. Kolleegid, minule on laekunud ettepanek pikendada tänast tööpäeva kuni otsuse vastuvõtmiseni. Sest tõesti, kell on 18.11.

Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et pikendada tänase istungi tööaega kuni otsuse vastuvõtmiseni päevakorraküsimuses. Palun hääletada! Kvalifitseeritud häälteenamus: kaks korda rohkem poolt kui vastu. Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu on 5, erapooletuid on 5. Tööpäeva pikendatakse. Jätkame parandusettepanekute läbihääletamist.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid, enne vaheajale minekut lugesin teile ette härra Fjuki ettepaneku, kas loen veel kord? Hr. Fjuk tegi põhimõttelise ettepaneku alandada koefitsienti.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu mõistab parandusettepanekut? Paneme hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Ignar Fjuki parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 12 rahvasaadikut, vastu 39, erapooletuid on 20. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Ettepanek tuli ka hr. Kaselt. Tema teeb ettepaneku Ülemnõukogu liikmele kehtestada koefitsient 2,25, Ülemnõukogu Presiidiumi või juhatuse liige 2,5, Ülemnõukogu juhataja või valitsuse esimees – 3,0 ja Ülemnõukogu esimees – 3,5.

Juhataja

Panen hääletusele! Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Peet Kase parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 10 rahvasaadikut, vastu 35, erapooletuid on 27. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Nii, läheme edasi. Nüüd on tulnud hr. Parderilt ja hr. Fjukilt ettepanek kehtestada otsus ikkagi 1. maist. Komisjonides vastuseisu ei ole, nii et kirjutaksime otsuse lõppu, et otsus hakkab kehtima 1. maist. Või kui nõutakse hääletusele panekut ...

Juhataja

Kas nõutakse hääletusele panekut? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma nõuaksin sel juhul maaelukomisjoni ettepaneku hääletusele panekut. 1. aprill oli maaelukomisjoni üksmeelne seisukoht, ma ei saa sellest taganeda.

Juhataja

Tähendab, maaelukomisjoni ettepanek langes kokku juhatuse ettepanekuga, seega ettekandja seisukohaga, kuid ettekandja on nõus ka esitatud parandusettepanekutega. Sellisel juhtumil, kui maaelukomisjon jääb oma nõude juurde, tuleb panna 1. mai hääletusele.

I. Hallaste

Kui pannakse 1. mai hääletusele, siis on korras, sest esialgu aktsepteeris komisjon kuupäeva 1. aprill, ja kui nüüd aktsepteeritakse 1. maid, siis tuleb panna 1. aprill uuesti hääletusele.

Juhataja

1. mai läheb hääletamisele. Kes oli ettepaneku tegijatest esimene?

K. Koha

Fjuk ja Parder.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Ignar Fjuki ja Eldur Paderi parandusettepaneku poolt?

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 20 rahvasaadikut, vastu 22, erapooletuid on 29. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Seega 1. aprillist. Nüüd on siis hr. Zahharovi ettepanek jätta välja otsuse projektist punkt 8.

Juhataja

Panen hääletusele! Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Nikolai Zahharovi parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 11 rahvasaadikut, vastu 41, erapooletuid on 19. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Ja viimane, kõige radikaalsem parandusettepanek on hr. Gussevilt. Tema teeb ettepaneku § 17 ajutises kodukorras lõiget 3 mitte muuta, vaid muuta seal ainult ühte numbrit – 100 rubla viia 200 rublaks. Seega hr. Gussev teeb ettepaneku seda otsust mitte vastu võtta. Ma saan tema parandusettepanekust niimoodi aru.

Juhataja

Kas hr. Gussevi parandusettepanek on mõistetav? On. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Aleksandr Gussevi parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 7 rahvasaadikut, vastu 57, erapooletuid on 8. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Nüüd on parandusettepanekutega kõik.

Juhataja

Kolleegid, kas kellegi parandusettepanek on unustatud? Ei ole. Parandusettepanekutel on joon all. Nüüd hakkame otsustama protseduuriküsimusi. Aitäh, Kalju Koha!

Kõigepealt tehti ettepanek, et hääletamine oleks nimeline. Kirjalikku ettepanekut minule laekunud ei ole. On aga tulnud ettepanek, et hääletamine oleks salajane. Kas nimelise hääletamise nõue jääb esitamata? (Hääled saalist.) Üks hetk. (Hääled saalis.) No kus see kirjalikult on siis? (Hääled saalis.)

Head kolleegid, siin ei ole rohkem enam midagi arutada. On nimelise ja salajase nõue. Ja nüüd Ülemnõukogu peab seda otsustama. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja, andke andeks, et ma protseduuriküsimustes sekkun, kuid kuna salajasel on eelisõigus nimelise ees ja salajase nõue on esitatud, siis me võiksime selle rahulikult läbi hääletada, ootamata nimelise ettepaneku kirjalikku esitamist. Aitäh! Kui see läheb läbi, siis pole nimelist vaja.

Juhataja

Las ma ikka viin selle istungi ise lõpuni! Aitäh! Kas on veel kolmas ettepanek, Ignar Fjuk? Ei ole. Kolleegid, on kaks ettepanekut. Salajane ja nimeline. Salajasel on nimelise ees eelisõigus. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, ma teen ettepaneku võtta salajane hääletamisviis arutuselt maha, kuna me otsustame nii tähtsat küsimust, kus kõik peaks avalikult demonstreerima oma positsiooni.

Juhataja

Kolleegid, jääme tõsiseks! Enne seda oleks vaja siis muuta reglementi. Kui mul need volitused oleksid, ma võtaks mõlemad maha.

Ainult Ülemnõukogu saab seda otsustada. Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 31. Kuna me poolikuid saadikuid ei arvesta, siis on vaja 25 saadiku nõusolekut, kui minu aritmeetika õige on. Kõigepealt Enn Leissoni ettepanek viia hääletus läbi salajasena.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et otsus päevakorraküsimuse kohta võetakse vastu salajasel hääletamisel? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 8 rahvasaadikut, vastu 36, erapooletuid on 28. See ettepanek ei leidnud toetust.

Järgmisena läheb hääletusele Vladimir Malkovski ettepanek, et hääletamine oleks nimeline.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Vladimir Malkovski ettepaneku poolt? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 10 rahvasaadikut, vastu 25, erapooletuid on 38. See ettepanek ei leidnud toetust.

Otsus pannakse avalikule hääletamisele lahtise hääletusena. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra § 17 muutmise kohta", võttes arvesse parandusettepanekuid? Palun hääletada. 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu 6, erapooletuid on 7. Otsus vastu võetud. Selgituseks, kolleegid, nii palju, et kuna tegemist oli töö- ja kodukorra muutmisega,

siis eraldi otsus tuleb ka kätteallikate kohta, mida me arutame veel sellel istungjärgul. Homsel istungil arutab juhatus seda teemat, otsuse eelnõu on valmis. Aitäh!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

38. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

23. aprill 1991

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Kohaloleku kontroll. Kohal on 60 rahvasaadikut, puudub 44.

Lugupeetud Ülemnõukogu, vastavalt kinnitatud päevakorra alustame täna Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotunnist. Kui te mäletate, kolleegid, siis eile päevakorda kinnitades ning ka kolmandat päevakorrapunkti arutades me pidasime tarvilikuks, et tänase infotunni ajal arutataks koos valitsuse esindajaga omandireformi seaduseelnõu alternatiivseid variante, ja see pidi olema infotunni üks kandvamaid teemasid. Kuid alustame vastavalt kinnitatud plaanile. Ülemnõukogu liikmed Ivar Raig, Jaak Jõerüüt ja Illar Hallaste on esitanud kaks küsimust: esiteks, milliseid ettevalmistustöid on Eesti Vabariigi Valitsus teinud üleminekuks turumajandusele, ja teiseks, kas on olemas Eesti Vabariigi Valitsuse programm üleminekuks turumajandusele ning kunas on Ülemnõukogu saadikutel võimalik selle programmiga tutvuda? Selle kohta annab meile selgitust majandusminister hr. Jaak Leimann. Palume kõnetooli.

J. Leimann

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Kui te lubate, siis ma alustaksin vastamisel teisest küsimusest. Mul on kergem algul rääkida programmidest, ma ütleks niimoodi, ja siis sellest, mis on tehtud ja mis on kavas.

Nagu üldiselt on teada, alustasime turumajandusele ülemineku ideoloogiat väljatöötamist juba mõned aastad tagasi. Ma julgen siiski öelda, et asi sai paljuski alguse tollest, nüüd juba vähem räägitud nelja mehe ettepanekust ja sellele järgnenud nn. isemajandamise kontseptsiooni

väljatöötamisest. Ma tahaks rõhutada – kui me küsime, kas meil täna on üks selge programm, siis lühidalt ma vastaks: meil on mitmeid programme, millest me loominguliselt juhindume. Ikka veel on jõus ka too isemajandamise koondkontseptsioon, mille endine Ülemnõukogu koosseis 18. mail 1989. aastal siin saalis vastu võttis. Endiselt on jõus isemajandamise alused, mis ka tollel samal päeval siin vastu võeti. Muidugi ei saa neid enam sõna-sõnalt kasutada, kuid üldine ideoloogia, üldine struktuur on seal siiski suhteliselt tänapäevane.

Juba värskematest dokumentidest, millest me lähtume, ma nimetaks peaminister Edgar Savisaare valitsuse programmi, mis on dateeritud 16. maiga 1990. Veel värskematest – "Eesti majandus 1991. aastal. Prognoos ja valitsuse tegevuse lähtekohad", dateeritud novembriga 1990. Need on sellised üldisemad dokumendid, üldisemad programmid. Aeg-ajalt teeb valitsus tööprogramme. 15. oktoobril möödunud aastal koostati dokument pealkirjaga "Majandusreformi arengust 1990. aasta sügisel – 1991. aasta kevadel", mis on jõus veel tänaseni. See on selline mõnel lehel programm – sellega võib igauks tutvuda –, kus on öeldud taktikaliselt, kuidas asju ajada. On veel üks värskem dokument. Nimelt 15. veebruaril k.a tehti majandusministeeriumi ja rahandusministeeriumi ühismäärusega üks töögrupp, kes Lohusalus töötas välja dokumendi, mille pealkiri on – uus termin on sisse toodud – "Avatud turumajandusele ülemineku programm". See on siis järgmine lähemaks pooleks aastaks, võib-olla ka pikemaks ajaks orienteeritud tegevusprogramm, jälle turumajandusele ülemineku taktikaline programm. Seda muide on arutatud ka peaministri eesistumisel, selle kohta on palju retsensioone, arvamusi. Nii et, ma ütleks, programmidest puudu ei tule. Väike kommentaar nendele programmidele. Turumajandus on kompleksne tervik ja koosneb paljudest tuntud elementidest: maksud, eelarved, hinnad, ettevõtlus, omand jne., mida turumajandusmaades on põhjalikult uuritud ja mis kogu maailmas on hästi teada. Sellest lähtudes on välja töötatud ka meie programmid, samuti mitmed teised tuntud programmid, näiteks Ungaris "Sinise lindi" programm, millest on palju räägitud, Nõukogude Liidu programmid, näiteks "500 päeva programm" jne. Nii et *know-how*'d laiemas mõttes on päris palju. Meie siin saame isegi rääkida rahvusvaheliselt tuntud turumajandusprogrammidest. Muidugi on igal riigil ja maal omad iseärasused ja raskused üleminekul turumajandusele ja seda kahtlemata tuleb arvestada. Ükski programm üheselt neid küsimusi ei lahenda. Ei lähe Ungariski sugugi kõik "Sinise lindi" programmi järgi. Meie spetsialistid tulid Ungarist ja võivad seda kinnitada. Ja Venemaa kuulsa "500 päeva programmi" kohta olen isiklikult lugenud välisajakirjandusest hinnanguid, et tegelikult 500 päevaga ei tule kuidagi välja, läheb 30 aastat, et seda programmi täita.

Olen arvamusel, et küsimus pole uutes programmides, meil neid tegutsemiseks on, ent ükski programm ei suuda selles dünaamilises protsessis kõike ja kõiki tegevusi ette näha. Küll aga on vaja parandada ja tugevdada üldist koordineerimist majandusreformi läbiviimisel ja nähtavasti on tarvis ka loominguulisi kontseptuaalseid vaidlusi. Ma ütleks, et ei ole ikka päris selge, kuivõrd reguleeritult ja kuivõrd vabalt me siin edasi liigume. Põhiline küsimus on praegu selles. Vaat see, ülemineku teooria ja ülemineku kogemus puudub.

Nüüd teisest küsimusest. Ülemnõukogu on teadlik paljudest ettevõtmistest majandusreformi alal. Ma iseloomustaks lühidalt ainult mõningaid majandusreformi sõlmelemente ja annaks paarisõnalise hinnangu nende seisule.

Esiteks maksud. Maksudest on palju kirgi üles kerkinud. Ma siiski ütleks, et tänane Eesti maksusüsteem on kvalitatiivselt parem, teistsugusem, kui oli vanasti, see on ikkagi kindel samm turumajanduse suunas. Kuid maksusüsteemi lihvimisele kulub nii sellel Ülemnõukogu koosseisul kui ka paljudel järgmistel suur osa nende tööst. See on normaalne, et nendega me tegeleme edasi. Maksusüsteemi osas on ka väga palju sisemist tööd, sisemist korraldamist: maksuameti funktsioneerima saamine, dünaamiliste täiustuste sisseviimine jne.

Eelarved. Ma ütleks, et ka siin me ikkagi liigume normaalriigi eelarve suunas ja tänavuse aasta eelarve on ka selgelt, ütleme, euroopalikum kui eelmised. Selle jaoks on vajalikud veel korrektsemad ja konkreetsemad plaanid. Ma arvan, et ka eelarve osas oleme õigel teel. Muidugi on palju vaidlusi kohalike eelarvete ja riigieelarve vahekorra üle – kuidas me üles ehitame valdade eelarvet ja lahutame maakondade eelarvetest ja palju muud. Sellel alal on ka kavad olemas. Muidugi on nii maksudes kui eelarvetes endiselt ohus konflikt Liidu maksusüsteemiga ja Liidu eelarvesüsteemiga.

Hinnad. Hindade osas on olukord selline, et meil on tõepoolest nüüd, alates märtsi lõpust, uus hinnamäärus kehtestatud. Kuid me püüame endiselt suurt osa hindu reguleerida, reglementeerida. Praegu oleme tõesti raskes seisus, järjest rohkem on inimesi, kes arvavad, et hinnad tuleb otsustavamalt ja kiiremini vabaks lasta, sealhulgas toiduainete hinnad, liha-piima hinnad. Kuid on ka neid, kes ütlevad, et kui me laseme hinnad vabaks, siis kaob toode veel rohkem ära ja tuleb letile veel kõrgema hinnaga. Mõlemal poolel on piisavalt argumente ja praegu käivad diskussioonid hinna liberaliseerimise tempo üle.

Palgad ja kompensatsioonid. Palgad on praktiliselt vabad. Palgasüsteem on suhteliselt dünaamiline, järjest enam sigineb oponente, kes tahaks palgafondi, palgataset piirata, siduda see tootmise mahu kasvuga või tootmise mahuga, nii nagu me aastakümneid üritasime teha. Siin on küsimus selles, kuidas käituda lähitulevikus. Surve on mõlemalt poolt – hindade liberaliseerimise, palgade liberaliseerimise, kompensatsioonide dünaamilisuse suunas ühelt

poolt ja teiselt poolt ikkagi jälle, et me ei saa turgu enne täis, kui sissetulekuid otsustavalt ei piira.

Pangandus, raharinglus. Olukord on teile hästi teada. Kahjuks me siin nihkume edasi suhteliselt tagasihoidlikult, seni vähemalt.

Krediidi problemaatika on endiselt rohkem üksnes teooria küsimus, kui et me praktiliselt midagi oleksime ära suutnud teha.

Ettevõtlus. Oleme saavutanud teatud edu. Siin võiks rääkida päris kauneid jutte sel teemal, kuid see on siiski veel piisk meres. Kahjuks ma pean ütleva, et majandus laguneb kiiremini kui areneb uusettevõtlus.

Omand ja omandi problemaatika, privatiseerimine, selle kohta on mul ka juba saadikutelt laekunud küsimusi. Neist ma räägiksin siis küsimustele vastamise korras.

Ma ütleks kokkuvõttes, et turumajandusele üleminekul on ühte-teist tehtud. Mul on muidugi ka pikad nimekirjad neist seadustest, nendest valitsuse määrustest, mis juba on vastu võetud. Kuid meil on olemas märksa pikemad nimekirjad neist seadustest ja neist valitsuse määrustest, mis kõik on vaja sel aastal, tuleval aastal, lähitulevikus vastu võtta. Me siiski oleme seda turumajanduse *know-how*'d loonud ainult võib-olla mõne protsendi ulatuses vajalikust. Iga seadus, mis me vastu võtame, vähemalt põhimõttelisem seadus, näiteks maaseadus, mille juurde me varsti jõuame, tingib uute seaduste vastuvõtmise nii-öelda ahelreaktsiooni. Nii et ühe tõelise turumajanduse loomine, ka ainult teoreetiliselt, võtab palju rohkem aega, kui me paar aastat tagasi arvasime. Muidugi on praegu võimalik vaielda selle üle, kas me ei peaks olema radikaalsemad, konstruktiivsemad, rohkem riskima ja vähem tegelema sellise rahumeelse, reguleeritud, parajas tempos kulgeva reformimisega. Ma arvan, et lähikuudel see dilemma teravneb üha enam. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, hr. Leimann! Saadikud soovivad esitada lisaküsimusi. Ma paluksin, kolleegid, et me esitaksime küsimuse kirjalikult ja et me ei puudutaks mitte kogu valitsuse tegevust tervikuna. Alustame nendest saadikutest, kes esitasid järelepärimise. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Te lugesite üles terve hulga programme, mis on erinevatel aegadel erinevate inimeste poolt tehtud ja milles kõigis räägitakse mingilgi määral turumajandusest. See tähendab vist seda, et konkreetset, selget programmi ikkagi ei ole. Ja ma tahaksin küsida, et selles asjas selgusele jõuda, millised on järgmised konkreetset sammud,

mida valitsus on kavandanud turumajandusele üleminekul, ja millal kavatsetakse neid astuda? Näiteks te viitasite oma ettekande lõpus maaseadusele, kuid maaseaduse eelnõu järgi läheb maa eraomandusse alles 5 aasta pärast, mitte mingil juhul enne, ja kogu seaduseelnõu on üles ehitatud niimoodi, et maaeraomandit praktiliselt inimestele ei tagastata. Millised konkreetsed sammud on kavandatud muudes valdkondades turumajandusele üleminekul? Aitäh!

J. Leimann

Ma ütleksin nii, et tõepoolest, turumajanduse üks südamikke on erastamine ja valitsus püüab teha kõik selleks, et erastamise tempo tõuseks. Ja eeskätt just tootmisobjektide erastamise tempo, sest seal kujuneb tulemus tänu omanikutundele, selle tunde tekkimisele, tänu suhtumise muutumisele, tänu uutele võimalustele ja vajadustele ratsionaliseerida kogu senine tegevus. Seal on nii-öelda tegevuse tasuvusaeg kõige väiksem. Ma arvan, et valitsus teeb kõik selleks, muidugi koostöös Ülemnõukoguga, sest siin me oleme otsustamises väga tihedalt vastastikku seotud, et erastamise tempo kiireneks.

Nüüd edasi. Nähtavasti on väga oluline siiski rahvusvahelistumine. Juba eelmine kord teie ees esinedes ma rääkisin nendest miljarditest, mida me vajame, et majandust taastada. Me püüame otsida aktiivselt välispartnereid sellistele majandusstrateegilistele aladele, nagu on ehitusmaterjalide – ma meenutan eilset tsemenditootmise lepingut – tselluloosi, paberi tootmine, ka mõned muud alad, kui soovite, siis turism. Valitsus teeb kõik selleks, et mängureeglite täpsustamine ja mingil määral garanteerimine tooks sisse väliskapitali ja rohkem välispartnereid Eestimaale, kelle kaudu me kiirendame ka kogu majandusreformi, saades neilt pidevalt soovitusi, mida me juba ka päris palju saame, näiteks ühisfirmade liidult jne.

Ma nimetasin neid kahte tegurit, mis on minu arvates üliolulised lähikuudel. Meenutan ka veel seda, et nähtavasti me peame ära otsustama, kas me läheme hindade liberaliseerimisel julgelt edasi, vaatamata kõikidele miinustele, mis sinna juurde kuuluvad. Ma kaldun arvama, et me vist peame minema – sellepärast, et majanduse lagunemise tempo ei olene otseselt meie tänastest otsustest, vaid on programmeeritud meisse juba eile ja üle eile ja on seotud üldise majanduskriisiga Ida-Euroopas, Nõukogude Liidus. Et me selles olukorras üldse ellu jääksime, peame vist rohkem minema riski peale ja selliste radikaalsete otsuste peale. Ma kardan, et me väga siledalt ja mõistuspäraselt seda rasket perioodi võib-olla ei läbi.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Austatud eelkõnelejad! Ma küsin konkreetselt: kuhu on jäänud rahandusministeeriumi poolt ettevalmistatud turumajandusele ülemineku programm, millele oli viide ajalehes "Postimees"? Millest on tingitud, et valitsus üleminekul turumajandusele võtab vastu otsuse näiteks külvikohustuste kohta? Kolmandaks: miks valitsus kaldub omandireformi küsimuses toetama pigem n.-ö. nullvarianti?

J. Leimann

See programm, mille rahandus- ja majandusministeeriumi spetsialistid koostasid ja millest on "Postimehes" juttu, pole kuskile kadunud, see on mul ka siin käeulatuses. Selle programmi kohta on otsus selline, et lähemate nädalate jooksul seda täiustatakse: tehakse konkreetsemaks ajas ja ruumis selles mõttes, et kes mis kuupäevaks ja millal midagi teeb. Teiseks on kavas täpsustada selle programmi teatud osasid, eriti mis puudutavad käitumist Liiduga võimalikul üleminekul maailmaturu hindadele, võimaliku teravneva konflikti puhul maksude, eelarve- ja valuutamaksete osas. On kavas teha eeloleval pühapäeval erinõupidamine, kus kujundatakse meie käitumise taktika. Nii et programmiga tegeldakse, aga ma rõhutan veel kord, et ärgem väärtustagem selliseid programme üle. Majandusministeeriumi arhiivid on igat laadi programme täis ja ega aeg ei ole oluliselt teistsugune, et nüüd need programmid oleksid pikema aja peale väärtuslikumad dokumendid kui vanad programmid, mida seal arhiivides võib leida. Seegi programm, millest juttu on, on meie taktika lähiajaks, tööprogramm. Nüüd teine küsimus: külvikohustused. Mis ma oskan öelda, see pole päris minu ala. Teate, kui hakkame ikka nälga jääma, siis see turumajanduse loosung on ilus küll, aga kõht peab täis saama. Nii et ma kardan, et enne, kui me sinna turumajandusse jõuame n aasta pärast, tuleb meil veel nii mõnigi ebaseaduslik ja ebatraditsiooniline ja päristurumajanduse raamatust mitteleitav otsus vastu võtta. Minu teada küll see kohustus vist kirja ei läinud, kui me laupäeval valitsuse istungil seda asja arutasime. Küll aga ei väsi ma rääkimast täna ja kuni külvi lõpuni iga päev, et külvake, külvake ja veel kord külvake. Ja viimane küsimus: omandiküsimus. Kui tohib, vastaksin ühtlasi ka kirjalikult tulnud Marju Lauristini küsimustele. Marju Lauristinilt on tulnud kolm küsimust. Loen ette: "Eesti valitsus on esitanud Ülemnõukogule kaks varianti omandireformi normatiivsest kontseptsioonist. Millised on kummagi variandi teostamise võimalused ning majanduslikud tagajärjed Eesti majanduse arengu seisukohalt? Teiseks, sellega seoses palun selgitada majandusministeeriumi seisukohti, kuidas on ühe või teise variandi eelistamine seotud turumajandusele ülemineku tempodega. Kolmas: kumba varianti toetab majandusministeerium?"

Tõepoolest, Ülemnõukogule on üle antud kaks varianti omandireformi aluste seaduseelnõust. Minu teada justiitsminister Raidla annab täna ka veel selgitusi n.-õ juristi seisukohast, seetõttu ma piirdun selgitustega ökonomisti seisukohast, kui lubate.

Kui te vaatate neid kahte kontseptsiooni, siis mõlemad koosnevad neljast osast, kusjuures üldosa, esimene pealkirjaga "Üldosa" ja teine pealkirjaga "Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamine ning kompenseerimine" on erinev. Ülejäänud osad, kolmas ja neljas, pealkirjadega "Munitsipaliseerimine" ja "Erastamine" langevad aga kokku. Majandusministeeriumi vaatevinklist vaadatuna on need osad majanduse seisukohalt mõnevõrra erineva tähtsusega. Meie vaidlused ja arutelud on käinud eeskätt esimese ja teise osa ümber. Me peaaegu ei ole rääkinud kolmandast ja eriti neljandast osast. Mina pean aga neljandat osa kõige tähtsamaks, sest neljanda osa juurutamise aeg on kõige kiirem ja sellest saadav tulu kõige suurem. Munitsipaliseerimine annab ka üht-teist, aga mitte nii palju.

Esimene ja teine osa kuuluvad paljuski eetika ja moraali valdkonda, mitte niivõrd majanduse valdkonda. Ma toon piltliku näite.

Väga palju on siin seotud vanade majade ja maade tagastamisega ja nende kompenseerimisega. Me oleme mõnevõrra uurinud nende Eestimaa majade seisukorda, mis 40-ndal aastal natsionaliseeriti. Nende seisukord on muidugi sant. Inimesed, kes seal elavad, on kahjuks suhteliselt madala elatustasemega. Nendes majades elab palju vanu madala sissetulekuga pensionäre, elab ka palju, kuidas öeldagi, sotsiaalselt problemaatilist seltskonda. Majad on lagunened, nende erastamisega kaasneb muidugi väga palju uusi küsimusi. Üürid on väikesed. Kust see tulu tuleb, millega maja remontida, kust neid materjale võetakse, mis sellega üldse teha? Tähendab, majanduse, uue väärtuse loomise seisukohalt on see valdkond kõige aeganõudvam, kõige problemaatilisem. Mingi tootmisobjekti erastamine, ma ütlen veel kord, võib mõne kuuga ressursse, resultaate anda. Majade puhul tuleb tulemusi oodata aastate pikku. Ka maa osas kahjuks ei piirdu asi sugugi selle tagasijagamisega. Kogu infrastruktuuri loomine, et maa hakkaks jälle vilja kandma, et võsa pealt ära saaks, see kõik võtab aega. Ja meil on resultaate vaja sel aastal, tuleval aastal. Oleks väga hea, kui me saaksime kolmanda ja neljanda osaga kiiremini edasi. Vaidlused käivad teise osa ümber: milline on see objektide ring, mida üldse tagastatakse, ja subjektide ring, kellele tagastatakse ja kellele kompenseeritakse ja kui palju kompenseeritakse ja kas kompensatsioon on suurem või väiksem. Muidugi, majanduse seisukohalt, majandusministeeriumi seisukohalt tundub esmapilgul, et kui objektide ja subjektide arv on väiksem, on asi lihtsam. Kuid teisest küljest ma annan endale aru, et seda rohkem sotsiaalseid pingeid tekib. Ja sotsiaalsed pinged ei lase meil edasi minna, nende avaldumine ei lase meil edasi minna ka kolmanda ja neljanda osa

valdkonnas. See on eesti rahva kokkuleppekõne. Küsimus on selles, kuidas me kokku lepime, missuguse optimumi me leiame, kui realistlikult me oma olukorda tunnetame. Kui valitsus paaril korral arutas – ajakirjandus tegi sellest kõva numbriga –, siis kaldus ta tõepoolest sennapoole, et objektide ja subjektide arvu vähendada, silmas pidades lihtsalt meie karmi olukorda, võimalusi ja perspektiive täna ja ka lähema viie aasta jooksul. Aga meie uuringud jätkuvad, majandusministeeriumi n.-ö. ekspeditsioon on nüüdki väikelinnades. Ma saatsin spetsiaalselt uurima, missuguse ahelreaktsiooni vallandab omandireformi nii või teisiti lahendamine, palju see maksab ja mis juhtub. Nii et me uurime seda asja edasi. Kokkuvõttes ma ütlesin nii, et majandusministeeriumi seisukohalt on mõlemad variandid võrdsed, kuna meile on eriti tähtsad kolmas ja neljas osa selles seaduses. Ja majandusministeerium ei hakkagi seisukohta võtma teise osa suhtes, sest see on majandusest palju kaugemale ja laiemale pinnale minev küsimus.

Ja lõpetuseks ma tahaks öelda neid nelja küsimust nii-öelda summeerides, et muidugi me oleme jälginud ka teiste riikide vastavaid samme, ma mõtlen Ida-Euroopa riikide vastavaid otsuseid, ka Balti riikide vastavaid otsuseid, selline kompamine, kas teha nii või naa, käib mitmel pool, aga väga halb on, kui see asi jääb jällegi venima. Vähemalt erastamisel, ma veel kord kordan, ja ka munitsipaliseerimisel peaksime tempot tõstma. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Oli südantkosutav kuulda, et valitsus on turumajandusele üleminekuks üht-teist teinud. Ma võin seda kinnitada, tõesti on teinud: Tallinna Keskturu hooneid ju ehitatakse, see on tõsi. Aga nüüd on mul küsimused valitsusjuhi asetäitjale kui inimesele, kes vastutab otseselt ja vahetult meie majanduspoliitika elluviimise eest, mitte kui majandusministrile. Mulle on jäänud niisugune mulje, et Eesti Vabariigi praegune valitsus on võtnud oma tegevusfilosoofia aluseks reguleeritava turumajanduse, mida propageeris akadeemik Abalkin. Kõrvalekaldumisi sellest programmist ei tundu eriti palju olevat. See on esimene küsimus. Teiseks: kas ei oleks mõttekas muuta suhtumist väliskapitali, andes välispartneritele aktsiate kontrollpaki ja garantiid, et nad võiksid luua siin peaaegu et sajaprotsendiliselt omi ettevõtteid? Kolmandaks. Et me vist ei jõua kokkuleppele erastamisfilosoofia küsimustes, mitte mingil juhul selles ühiskonnas, peaks olema tänaseks selge. Mida siis teha? Ja neljandaks. Mulle on jäänud niisugune mulje, palun lükake ümber, et

valitsus kardab radikaalseid muudatusi, valitsus manööverdab, valitsus teoretiseerib, valitsus genereerib pabereid, kuid resultaate, olulisi muudatusi on vähe. Aitäh!

J. Leimann

Kõigepealt – keskturu hoone on linna objekt, valitsus sellega ei tegele, mina seal ka ehitamas käinud ei ole. Reguleeritava turuga on mul ka selline tunne, et eks me sinnapoole kisu küll. Andkem endale aru, et seda Eesti Vabariiki sellise kauni iseseisvuse mõttes, mida võib tihtipeale välja lugeda siit ja sealt, ikkagi ei ole. Kui ma käin, ma olen teile seda rääkinud, Liidu valitsuse istungitel või mujal Moskva kabinetides, siis ma tunnetan endiselt, et olen küll natuke teise sildi all, aga ikkagi paljus oblastimees. See on vast natuke palju öeldud, aga muide prognoos on selline, mida rahvusvaheliselt praegu kirjutatakse, et ükskõik, mis ka ei juhtuks siin meiega, 10–15 aastat me oleme Liidu turust ja Liidu otsustest väga oluliselt sõltuvad, mis seal ka ei juhtuks. Teiste sõnadega, härra Made, kui suures katlas üritatakse teha reguleeritavat majandust, aga tegelikult ei tehtagi veel turumajandust, on katla ühes nurgas ikkagi veel väga raske teha radikaalset turumajandust, eks ole. Võiks ju proovida, aga pagan teab, mis puder siis välja tuleb.

Väliskapitali sissetuleku suhtes – see oli kolmas küsimus – olen täpselt sama meelt. Olen veendunud, et mis ka Liidus ei juhtuks, selles osas tehakse nüüd julgeid samme. Ollakse sunnitud tegema, meie valuuta seis, Liidu valuuta seis on nii sant. Mina jätaks ka need jutud Eestimaa orjusest Lääne suunas tagaplaanile. Need ei ole üldse põhjendatud jutud. Šveitsis olevat ka 80% väliskapitali, aga Šveits on maailma tippmaa, New Yorgis on Rockefeller Center Jaapani poolt ära ostetud, ega see New York sellepärast halvem ei ole, et see kõrghoone, mis kaugele paistab, on hoopis teise riigi oma. Jätkem need jutud siin Eestimaa mahamüümisest, annaks jumal, et keegi ostaks, siis me pääseme edasi ja välja sellest loost lähema inimpõlve jooksul.

Erastamise filosoofia. Mis siin ikkagi teha? Võiks veel teha katsed seletada, avaramalt kirjeldada meie olukorda, et rohkem mõistetakse, kus me oleme ja missugused võimalused meil on. Me oleme emotsionaalselt seletanud, ega me objektiivset pilti pole maalinud. Infoga varustatus mõnikord aitab või enamal juhul aitab, ma püüaks haardega maalida meie olukorda. Ausalt öeldes, äkki on üks meie põhiprobleem, et kes ikka tulevikus saavad Eestimaal rikkaks, kes need on, kes 15 aasta pärast on Eestimaa rikkad. Kindlasti rikkaid on, kui me turumajandusele läheme, igal turumajanduse maal on rikkaid. Kes need on? Kas need, kes ongi peaaegu juba rikkad või teel sinna, või püüame neid nüüd niimoodi tagasi hoida, tagasi kiskuda, et kõik oleksid võrdselt vaesed, ja siis ühelt stardijoonelt, teoreetiliselt väga

korrektselt võistlus organiseerida? Aga ma ütlen, et neil, kes juba on rikkad, on suur šanss võita see jooks. Me peame siin omavahel asja julgelt ära seletama. Rikkaid ei ole vaja, rikkaid selles mõttes, kes käsutavad ja otsustavad mingisuguseid investeringuid, mitte selles mõttes, et taskud on raha täis, see pole turumajandusele omane. Kõigis teistes turumajanduse maades on rikkused nende käes, kes rikkusest oskavad suuremat rikkust teha. Tänu sellele on siis teistel ka parem, sest läbi turumajandusliku maksusüsteemi jne. on võimalik arendada kõigi heaolu. Ma arvan, et neid asju on vaja rohkem selgeks rääkida, võib-olla siis me saame selle erastamisega ka edasi. Ja mulle tundub, et väga siledalt, väga korrektelt me seda kuidagi ära ei tee. Siin peab riski peale minema. Ja viimane etteheide – valitsus kardab, teoretiseerib, muudatusi on vähe. Ma ikkagi lähen selle tuntud katlaloo juurde tagasi – kus neid muudatusi nii väga palju on? Ma tahaks seda riiki näha. Eelmine kord ma rääkisin Ida-Saksamaast, vaadake, kui raskelt sealgi muudatused tulevad. Muidugi on muudatusi vähe, võiks rohkem olla ja peakski rohkem olema. Teoretiseerime sellepärast, et teoreetikuid on palju ja tuleb asju selgeks rääkida. Minu arvates me veel vähe teoretiseerime, haardega lugusid on vähe. Kas valitsus kardab? Ma ei tea, me ei ole sellest rääkinud omavahel. Mulle tundub, et mina küll ei karda, mul ei ole midagi kaotada, miks ma peaks kartma? Keda? Mida? Kas kaotada seda ministri ametit või, tähtsat ja väärtuslikku? Mul on amet olemas. Küsimus on ainult selles, et võib-olla oskusest tuleb puudu ning risk ja vastutus on suur. Kas või seesama hindade lahtilaskmine. Ma ikka päris hästi ei tea, mis juhtub. Laseme liha-piima hinnad lahti, mis juhtub? Me püüame seda kuidagi stsenaariumidega selgitada. Võib-olla liha-piima maht veel väheneb, sest see on jälle programmeeritud, hind läheb superkõrgeks. Kas me ikkagi juba täna oleme valmis supikööke ja vaestekööke massiliselt käima panema? Ei vist? Poola ka vireles 10 aastat, vabandust väljenduse eest, enne kui tegi julgeid otsuseid.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Ma tänan veel kord. Härra minister, kas te nõustute väitega, et turumajanduse mootoriks on eraomand ja vaba ettevõtlus? Valitsus aga alustas üleminekut turumajandusele maksudest, mis pärsivad ettevõtlust, ja seega tegelikult turumajanduse eeldusi meil ikkagi veel ei ole. Ja mida siis teha, et kiirendada eraomandi saabumist ning ettevõtluse kujunemist? Ja veel küsimus: miks neid programme, mida majandusministeeriumides sahtlites ja riulitel lademetes on, siis ellu ei viida ja miks on vaja praegust aega võrrelda stagnaajaga? Kas meil pole inimesi ja

spetsialiste majandusministeeriumis, kes aktiivsemalt neid programme ellu viiks? Ja viimane küsimus: miks te ei õpi siis Poolast, miks te tahate, et me peaksime ka 10 aastat virelema, nagu Poola vireles, kas me ei saaks õppida Poola kogemusest?

J. Leimann

Hr. Raig, me oleme mõlemad natuke majandusharidust saanud, eks ole? Turumajandus, nagu ma rääkisin, koosneb väga paljudest elementidest. See on süsteem, eks ole. Väga keeruline, väga kompleksne süsteem. Maksud on igal juhul selle element, maksudega oleks pidanud varem või hiljem alustama. Eraomand ja ettevõtlus muidugi on kahtlemata ka selle süsteemi osa. Ka siin on ju midagi ikkagi tehtud. Muidugi vähe.

Nüüd väide, et maksud on suured ja ettevõtlus selle tõttu ei lähe. Mina ei ole sellega nõus. Olukorras, kus me oleme, ei ole ettevõtte maksukoormuse mõni protsent siia- või sinnapoole nii oluline. Vaadake, mis praegu majanduses toimub. Ei investeerita, tähendab, ettevõtte tulu ei olegi nii tähtis. Üldiselt püütakse maksimeerida palkasid, igasuguseid jooksvaid kulutusi, tulevikuotsuseid ei tehta. Tulevik on tume. Selles mõttes võiks maksukoormust tänases situatsioonis isegi veel tõsta. Midagi ei juhtu, nagunii ei investeerita. Ebakindlus on suur poliitilises, majanduslikus, sotsiaalpsühholoogilises mõttes. Ebaselge on, kas üldse tulevikus üks või teine või kolmas ettevõtte läbi lööb. Vaadake Ida-Saksamaad, enamik ettevõtteid läheb pankrotti. Investeeringuteks ei olegi julgust, ei ole ka oskust. Olukord on kahjuks selline. Mida teha, kuidas ikkagi kiirendada seda omanikustamist, ütleme niimoodi? Valitsus pakub praegu välja sellise otsuse, et nüüd, kus me aktsiaseltsideni oleme jõudnud, astume ikkagi sammu edasi, et ettevõtte töötajad saaksid 20% aktsiaid osta omale. Me oleme selliseid analüüse teinud. Tõepoolest, omanikutunne siis ikka tugevneb. Investeeringute tegemise tahe ka kasvab. Tihti peale on välja öeldud, et praeguses seisus ei tahagi investeeringuid teha veel sellel põhjusel, et me suurendame kogu aeg ettevõtte põhikapitali ja siis, kui me hakkame seda ettevõtet välja ostma, tuleb rohkem välja osta. Me peame julgelt praegu loobuma totaalsest kõigi inimeste omanikuks tegemisest ja need, kes oskavad varaga ringi käia, ikkagi julgelt tegema kaasomanikeks. Ma kordan – need, kes oskavad varast, rahast raha teha, aga veel täpsemalt, lisaprojekte luua, lisatulemusi saavutada, need tuleb ikka kiiresti ja julgelt omanikuks teha. Kõik teised ka ainult võivad selle tõttu.

Ja viimane – miks neid programme ikkagi ellu ei viida. Ma juba vastasin, et on objektiivseid ja subjektiivseid põhjusi. Objektiivsetest ma rääkisin seda vana katlalugu, aga subjektiivseid on muidugi ka. Ühelt poolt käivad vaidlused ja see võtab aega, see on meile omane, igal alal on meil väga palju erinevaid vaatenurki. Mineval nädalal näiteks ma istusin mitu tundi Eesti

kalandusjuhtidega, et kavandada kalanduses edu saavutamiseks. On vaja ära kuulata erinevaid arvamusi ja erinevaid seisukohti, et kuidagi neid integreerida. Lihtsalt see viidab aega. Ja teiseks – paljudes sõlmküsimumustes puudub ka oskus, ei ole spetsialiste, Eestis ei ole piisavalt turumajanduse spetsialiste. Väike riik oleme. Paljud, kes võiksid kaasa lüüa, on ka kergelt kõrval, viisakalt kõrval.

Ja viimane. Muidugi õpime Poolast. Poolas on mitmed korrad käidud. Vähemalt üks inimene meie majandusarengu instituudis jälgib pidevalt, iga päev, mis seal toimub. Me püüame seda rakendada. Ma loodan, et meil kümnet aastat vaja ei lähe, nii nagu Poolas.

Juhataja

Suur tänu! Peeter Lutt.

P. Lutt

Lugupeetud hr. Leimann! Te just alles rääkisite, et kardate liha ja piima hinna lahtilaskmist. Siit tuleb mul teile esimene küsimus. Kas te suudate seletada ära, miks riigipoes maksab liha 20–25 ja 30 rubla kilo, Pärnumaal tarbijate kooperatiivi sööklatesse tulev loomaliha aga maksab 31 rubla, sealihha 25 rubla kilo. Turul on Eestimaal liha hind 15 rbl. ümber ja põllumehhele makstakse alla 4 rbl. kilost. See on esimene küsimus.

Teine küsimus. Te rääkisite, et Eesti Vabariigi Valitsus soodustab väga väliskapitali sissetulekut Eesti Vabariiki. Praegu taotleb Eesti Vabariigi Valitsus suure hoole ja armastusega Narvale erimajandustsooni ja valuutamaksete soodustusi. Kui üks Eestimaa suurmajand teeb vabariigi valitsusele taotluse ja palub valuuta sundmüügi soodustusi, kas te annaksite või mitte? Aitäh!

J. Leimann

Kui ma tohin, hr. juhataja, siis ma esimesele küsimusele ei vastaks. See ei ole päriselt majandusreformi põhiküsimus. Ma arvan, et lihast ja piimast võiks rääkida mõni kompetentsem esineja, ma ei ole selleks piisavalt valmistunud. Ma ütleks ainult lühidalt, et mina arvan küll, et liha ja piima hind peab kõrge olema ja veel kõrgem olema. Meie liha maksab maailmaturul 1 dollar, 1 dollar on praegu, nagu te teate, kommertskursiga 40 rbl. Midagi ei juhtu, kui me anname vastavalt proportsionaalselt siis ka tootjale. Nagunii meil kisub majandus turuhindade poole igal elualal. Nii et lihtsalt me peame rahvast ette valmistama ja küllap varsti on ka liha kilo dollar või 40 rbl., vaatamata sellele, et turul on ta veel vahel 15 rbl. Miks ta poes erineva hinnaga on, see on lihtsalt praegu meie mittetäiusliku

süsteemi tulemus. 80% on riigitellimus, 80-st ei jätku, 20% on kokkuleppehinnaga. Kaupmehed on huvitatud ka käibest. Põllumehele on 4 rbl. muidugi vähe, alati on tootjale vähe ja küllap varsti on põllumehele ka kokkuostuhind kõrgem, nii et see on lihtsalt aja küsimus.

Kui üks majand tahab vabastust valuuta sündmüügist, siis ta tuleb läbi välismajandusameti valitsuse ette ja esitab oma argumentatsiooni. Kui see on põhjendatud, siis ta saab selle vabastuse või leevenduse. Kui see on põhjendamatu, siis ei saa.

Juhataja

Suur tänu! Liia Hänni.

L. Hänni

Lugupeetud juhatus ja austatud hr. minister! Praegu on Nõukogude Liidu Ülemnõukogus arutusel Pavlovi valitsuse kriisiprogramm. Kui see vastu võetakse, siis millisel määral seal kavandatud meetmed võivad meie olukorda mõjutada ja korrigeerida Eesti Vabariigi Valitsuse majanduspoliitikat. See on esimene küsimus.

Ja teine küsimus. Oma ettekandes te ütlesite, et panganduse ja raharingluse korrastamisel ei ole olnud märkimisväärseid edusamme. Kas on põhjuseks objektiivset laadi asjaolud või leiata ka, et siin oleks saanud teha rohkem? Aitäh!

J. Leimann

Laupäeval valitsuse istungil ma tegin pikema ettekande ka valitsuse või kabineti esimehe Pavlovi kriisiprogrammist. Ja arutasime ka, mis sealt tuleneb meile. Seal on mitu tõsist asja. Üks on seesama juba tuntud lugu, et neid vabariike, kes liidulepingule alla ei kirjuta, ootab suhtlemine Liiduga maailmaturuhindades. Me oleme neid rehkendusi teinud, ega need meile rõõmustavad muidugi ei ole.

Teine tõsine lugu on seal see, et pannakse sundkorras kehtima eriarvelduse süsteem, mis tähendab, et ettevõtte kõige esimene maks on maks liidueelarvesse, ja olukorras, kus siiski pangandussüsteem on üleliiduline, on võimalik seda teha, ehk teiste sõnadega – ettevõtete kohustused kõigi eelarvete ees tuleb täita esmajärjekorras.

On veel mitmeid teisi olulisi küsimusi. Kui see kriisiprogramm realiseerub, siis läheb meie majanduse olukord tunduvalt halvemaks, eriti kui juurde võtta objektiivne halvenemine varustuse alal. Meil on mõned ideed, kuidas siis käituda. Ma ütlesin, et me arutame sellekohast käitumisprogrammi eeloleval pühapäeval. Meil on valitsuse eriolukorra komisjon,

on olemas valitsuse eriolukorra määrus, kus on kirjas alternatiivsed režiimid, kuidas käituda, kui meie varustusolukord halveneb 75% peale, 50% peale, 25% peale. Teatud määral on need läbi mõeldud. Nii et mingil määral me oleme valmis, aga muidugi midagi head meie majandusele see ei too. Tuleb veel raskem olukord. Kuid me ei ole muidugi üksi, neid vabariike on palju, kes on sellel teel. Ja ma ei arva, et see on nüüd lahendus Liidu arengule. Küllap, ma loodan, me leiame mingisugused kompromissid, kasutades ära horisontaalsidemeid jm. Panganduses-rahanduses on muidugi palju objektiivset, seesama, et Liidu pangandus ja Liidu rahandus on ikkagi Liidu keskorganite arendada, otsustada, kujundada. Aga on ka subjektiivset: meie kommertspankade suunamine, krediitpoliitika kiirem edendamine, kommertspankade inspekteerimine, nende tegevuse analüüs ja üldistamine, aktiivsema pangandusstrateegia ja -poliitika ajamine. Siin on võimalusi nähtavasti enam, kui senini on tehtud. Muidugi, sellel on omad põhjused, sest 2 aastat tagasi ei olnud Eestis praktiliselt ühtegi panganduse spetsialisti kaasaja mõttes, Lääne mõttes, kommertspankanduse mõttes. Nüüd on nad n.-ö. töökorras õppides välja kujunenud. Aga nende tase on minu arvates alles väga tagasihoidlik. Läheb veel aega.

Juhataja

Suur tänu! Valeri Kois.

V. Kois

Ma ei ole päris nõus kolleegidega, kes oma sõnavõttudes väidavad, et reformid jäävad hiljaks või kulgevad aeglaselt. Kõigele vaatamata tegutseb valitsus siiski kiiremini kui meie siin Ülemnõukogus. Tahaksin meelde tuletada valitsuse otsust detsentraliseerimise kohta, möödunud aasta detsembris vastu võetud otsust ülemineku kohta uutele organisatsioonide ja ettevõtete töövormidele – riigiettevõtted, aktsiaseltside ettevõtted jt. Mulle teeb pigem muret see, et valitsuse otsuste täitmist pidurdab riigiparaat ja valitsusel puudub julgus teda korrale kutsuda. Toon veel kord võib-olla juba tüütuks muutunud näite Sonda metsapunkti kohta, kes kolm aastat võitles oma iseseisvuse eest. Lõppude lõpuks võeti uute ministriumide ja nomenklatuuriringkondade survele vastu otsus, et sellest saab riikliku aktsiaseltsi tüarettevõtte. Et 100% kapitalist jääb põhiettevõttele, siis vabanes see väljamõeldud ettekäändel juhatajast, kes oli metsapunkti iseseisvuse eest võidelnud, ja nüüd kuulutas töökollektiiv sel põhjusel välja streigi. Kas valitsus on oma jõus täiesti kindel ja suudab sundida oma aparati täitma valitsuse poliitilisi otsuseid? Teine küsimus puudutab privatiseerimist. Mulle näib, et valitsus

peab selle üheks peamiseks teostajaks Riigivaraametit. Kuid see asutus on juba pool aastat tegutsenud ilma kinnitatud põhimääruseta. Mida te selle kohta ütlete? Tänan!

J. Leimann

Tõepoolest, on palju näiteid, kus valitsuse seisukoht detsentraliseerida, luua uusi võimalusi kohtadel tekitab teatud vastuseisu nii kontsernides, assotsiatsioonides kui ka ministeeriumides. Ja olukord ei olegi nii väga lihtne. Kontsernid, assotsiatsioonid, endised tööstuslikud ministeeriumid muidugi püüavad ennast säilitada, see on loomulik protsess, loomulik tahe.

Nemad põhjendavad sellega, et ainult selline assotsieerumine, suur-olemine teeb edu rahvusvahelises konkurentsivõitluses. Teiselt poolt – neil on ju erakordselt vähe väikeettevõtteid, iseseisvaid majandussubjekte ja valitsus tahaks neid juurde luua või soodustada nende juurdetekkimist. Ja nii on ka selle Sonda looga ja paljude teiste lugudega. Käivad vaidlused mõlemal poolel on tihtipeale õigus. Üks ütleb, et ärge lahutage, ärge lagundage tootmist, siis me muutume nõrgemaks; teised ütlevad, et ilma väikeste ja suurte koostööta mingit normaalset majandusstruktuuri me ei saavuta. Ja nii siis on ka valitsuses, nähtavasti ka ministeeriumides nii ühtepidi kui ka teistpidi mõtlejaid ja võib-olla need kaks-kolm-neli tippametnikku, kes asja suudaksid lahendada, on nii koormatud, et nad igale poole ei jõua.

Nüüd edasi. Riigivaraamet ikka töötab tõepoolest ja minu arvates läheb päris edukalt, ta on perspektiivselt mitmed asjad käima pannud. Aga Riigivaraamet ei klapi praegu kokku pangaseadusega. Ja sealt nüüd siis see konflikt. Kuidas Riigivaraameti põhimäärust teha, kui pole suurem konflikt ära lahendatud? See tuleb rahulikult juriidiliselt ära lahendada, selgeks vaielda nende vahel, kes siin on eriarvamusel.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kui hinnareform on majandusreformi üks osa, siis ma küsin, kuidas te hindate majandusreformi valitsusepoolseid samme, kui kõigis rahvamajandusharudes lastakse kõik hinnad vabaks, aga ühele rahvamajandusharule kehtestab riik hinnad, kui see samal ajal ometi peab ostma kõiki kaupu ja teenuseid vabade hindadega? Ja teine küsimus. Te olete kogu aeg tunnistanud vajadust erastamise käigus anda varad

inimeste kätte, kes oskavad neid rohkendada. Kes hakkab selekteerima neid inimesi ja kuidas seda tehakse?

J. Leimann

Ma siiski pean rääkima paar sõna hinnast laiemalt. Eile õhtul oli meil tore nõupidamine. Ministrid said suu puhtaks rääkida paljudes asjades. Minister Kuddo, kes on minu arvates haardega majandusteadlane ja on palju maailmas ringi rännanud, esines pika sütitava kõnega, kuidas maailmas, alates Jaapanist ja Ühendriikidest ja lõpetades meie naaberriikidega, hindu siiski otseselt või kaudselt riigi poolt reguleeritakse. Nii nagu on kolhoositurul, et perenaine läheb hommikul marjakorviga, nuusutab õhku ja vaatab, kuidas teistel on, ja ütleb, et see on nüüd 5 rubla, sedasi ikka päris need asjad ei käi paljude toodete osas. Ja ega nii ei käi Eestis ka. Te ütlete, nimetame asju oma nimega, umbes nii, et põllumajandustoodetel on hinnad kinni, kõigel muul on vabad. Ma sõitsin siia tulles liftiga alla koos Alvar Ildiga, kes esindab ühissettevõtete liitu. Tema oli väga nõrдинud, et valitsus on kõik hinnad kinni keeranud, et valitsus on hinnapoliitikas liiga jäik. Kuid ma saan teie küsimusest aru. Tõepoolest, põllumajandustoodete omahinna komponendid on otseses sõltuvuses juba suhteliselt vabalt kujunevate hindadega toodetest – seadmed, masinad, ehitusmaterjal, väetised jne. Mul on teada ka, et põllumajanduses on palgatõus tagasihoidlikum kui muudel aladel. Tõsi, põllumajandustoodang on ka langenud kiiremini kui muudel aladel. Maht on väiksem, palgatõus ei saagi proportsionaalselt nii suur olla, kahjuks. Mulle tundub, põllumajandustoodete hindu, 7–8 toiduaine hinda me peame siiski ka lähitulevikus kas kaudselt või otseselt reguleerima. Sest täielikult vabaks vist neid lasta ikkagi ei saa. See ei tähenda, et põllumajandus peaks selle tõttu kaotama, me peame leidma mingisugused muud võimalused. Sest kui tuleb hüperinflatsioon, kus hinnad hakkavad võib-olla iga kvartal tõusma mitmekordseks, siis lihtsalt need mehhanismid, mis meil on, et Põllumajandustootjate Keskliit ja põllumajandusministeerium tulevad valitsusse järgmise hinnakirjaga, ei kõlba enam. Lõpuks peab keegi tark Eesti raadiost igal hommikul hinnad ette lugema, nii nagu ilmateade loetakse ette, kui asi läheb väga dünaamiliseks. Tõepoolest, me peame siin leidma teistsuguse lahenduse.

Teine küsimus. Kuidas see oli, mul on halvasti kirja pandud ...

Juhataja

Jüri Reinson.

J. Reinson

Austatud ettekandja, ma küsisin: kuidas ja kes hakkab neid ettevõtlikke selekteerima?

J. Leimann

Kui väga tarka teooriat ei ole, siis tuleb see teooria teha, jälgides juba olemasolevaid protsesse. Vaadake, selle üle me räägime palju, et iseseisev erastamine juba käib. Ma ei taha öelda, et see on hea ja sada protsenti korrektne, aga sel ajal kui mõned teoretiseerivad, teised juba tegutsevad. Ma kujutan ette, et kui heatahtlikult ja haardega uurida neid protsesse, võimalik, et siit saame päris kenad algoritmid, kuidas käituda. Mingisugust kunstlikku algoritmi välja mõeldes, ma kardan, me edu ei saavuta. See küll nüüd kisub sinnapoole, nagu Leimann räägiks kuidagi nii: partokraatia ja kõik, kes nende varade juures on, need omavahel klaarivad. Võtkem sedagi dialektiliselt, ka partokraatiat on mitmesugust. Kui inimesed ikka oskavad olla head mänedžerid ja oskavad, kuidas te ilusti ütlesite – vara lisada, lisavarasid luua, siis on see meile kõigile ülioluline, sest varsti ei ole süüa ja juua ega midagi selga panna. Kust seda uut tarka mänedžeride põlvkonda Eestimaale tuua ja kui kiiresti kasvatada? Mina teeks panuse nii vanade kui ka uute peale, uusi on ka palju. Mul on hea meel, et Eestimaal on ikkagi üle tuhande uue aktsiaseltsi. Mul on palju näiteid ühisfirmadest, kus 25–30-aastased noored mehed on loonud tõeliselt kaasaegse ettevõtte, nad ei teagi neid raskusi, mis meil siin olid 10, 15, 20 aastat tagasi. Nad ei tea, sest nad ei ole õppinud seda käsumajandust. Nad teavad, kuidas asju ajada, nad käivad iga teine päev Rootsisis, Soomes oma partnerite juures, õpivad seal. Nad oskavad ainult kaasaegselt majandada. Mängigem nende peale julgemalt.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, härra minister! Esiteks on mul palve, et te vastaksite pisut lühemalt. Meil on veel palju neid, kes soovivad küsimusi esitada, aega on aga vähe. Te ütlesite, et turusuhete südamik on erastamine. Et rikkaid ongi selleks vaja, et anda neile võimalus veelgi rikkamaks saada. Luban endale lühikese repliigi vastuseks kolleeg Leissoni küsimusele. Ta küsis, kuidas hakatakse rikaste kaadrit valima. Tahan teda rahustada – see kaader on juba valitud, valitsus on selle eest ilmselt juba hoolitsenud. Härra minister, mul on nn. esimesse erastamisetappi kuuluvate Tallinna kaubandusettevõtete nimekiri. Lugupeetud kolleegid, teen teile teatavaks mõnede objektide hinna. "Lossi" kauplus Toomkooli 1 maksab 3900 rubla,

kauplus Linnu teel 12 600, Pelguranna kauplus 25 500 rubla. Need objektid kavatsetakse välja jagada ideekonkursi alusel maikuus. Minu teada pole Tallinnas ideekonkurssi välja kuulutatud. Seepärast julgen kinnitada, et need inimesed on juba välja valitud. Öelge palun, kuidas valitsus ja Riigivaraamet üldse sellisesse erastamissüsteemi suhtuvad? Võib lisada, et mõned neist kauplustest on juba enne vabamüüki minekut remonditud, öelge, palun, kas valitsus on suuteline kontrollima, et ka Eesti rahvas saaks vara väljajagamisel sellest osa? Tänan!

J. Leimann

Ma arvan, et valitsus siiski protsesse põhimõtteliselt kontrollib, sest neid protsesse õnneks ei ole veel käivitunud nii palju, et meil n.-ö. laine üle pea oleks lõõnud. Neid protsesse nähtavasti kontrollib ka linnavalitsus, nii palju kui ma tean. Et nii tänastes kui ka tulevastes protsessides sohki tehakse, selles ma olen ka absoluutselt kindel, vaatamata superkontrollsüsteemidele. Inimesed on juba nii arukad ja andekad, et midagi on ikka võimalik välja mõelda, mis meie keerulised kontrollsüsteemid üle mängib, sest me ju ei tea, kuidas raha liigub käest kätte süsteemis inimene-inimene. Ma ei tea täpselt nende mõnetuhandeliste kaupluste lugu ja ma jään siin vastuse võlgu. Aga mul siiski on selline tunne, et see on superõigluse tagaajamine. Meil on 20 miljardit siin nn. sotsialismi ajal loodud väärtusi ja vaevalt me saaksime nüüd mingite imealgoritmide abil kõigile teile siinistujatele ja kogu sellele miljon kuuesaja tuhandele mingisuguse õiglase osa sellest anda või müüa või vahendada – olukorras, kus sellest 20 miljardist suur osa on väga sandis seisus. Me jagame tegelikult karu, mis on märksa väiksem ja viletsam, ja otsime palavikuliselt selleks head algoritmi. Mulle tundub, et sel teemal lõputult diskuteerides ja imelahendust otsides me kaotame rohkem kui siis, kui me väikeste vigadega siiski ettevõtlikele inimestele mõnikümmend protsenti sellest varast võimalikult arukalt ja kontrollitavalt kätte jagame. Siis hakatakse nende objektide baasil ehk tulusid tootma ja me kõik võidame, vastasel juhul me vaesume siin selle õigluse otsimise pikaajalises protsessis võrdselt ja totaalselt.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Kompuutri järgi on kell 11.23 ja valitsuse loožis närvitseb justiitsminister. Kolleegid, mõelgem, kas meil jätkub aega kuulata ka teda või pühendame tänase infotunni tervikuna majandusministrile. Seniks jätkame! Enn Tupp.

E. Tupp

Tänan! Lugupeetud juhataja, lugupeetud Jaak Leimann! Me oleme sinuga mõlemad Võrumaa mehed ja merest kaugel, aga minu teadmisel on eestlased hingepõhjas siiski merdsõitev rahvas ja minu küsimus oleks niisugune. Mida teha, et tulevikus moodustaks tulu meretranspordist meie eelarve tuludest suurema osa? Mida teha siis, kui pärast erastamist meie laevad hakkavad sõitma Libeeria või mõne muu maksuvaba riigi lipu all? Milliseid abinõusid valitsus näeb selle vastu? Tänan!

J. Leimann

Väga hea küsimus, nagu ka oleks väga hea iga küsimus kalanduse strateegiast. Vaadake, merelaevanduse olukord on suhteliselt sant, nagu väga paljudel muudelgi aladel. Laevad on vanad, nagu mulle on räägitud, nii mõnigi neist ei pääse varsti enam sisse ühte või teise maailma sadamasse, kuna ei ole ökoloogiliselt sugugi enam kaasaegsel tasemel. Uus laev maksab väga palju, reeglina on vaja selleks kõva valuutat. Maailmaturg on ka transpordi mõttes ära jaotatud, seal käib sünge konkurents. Selline nostalgiline mõtlemisviis, et sõidad oma puulaevaga nagu 100 aastat tagasi, Kihnu Jõnn roolis, sadamast sadamasse ja vead kohapeal kaupa, selle järgi enam elada ei saa 90-ndate aastate teisel poolel, kus me tõenäoliselt laevandusega hakkame tõesti Eesti-keskselt asju ajama. Nii et mina ei näe midagi halba, kui mõni laev sõidab tulevikus võib-olla Libeeria lipu all, et meremeestele tööd anda või kogemusi omandada ja pagan teab, mis kaalutlustel see võib hea olla. Meie laevandus, ma kujutan ette, hakkab tulevikus Eesti aktsiaseltsina funktsioneerima. Ta on kindlasti väiksem kui tänane Eesti Merelaevandus. Me peaksime muidugi nähtavasti ka siin rahvusvaheliselt koopereeruma. Laevanduse tulevikustrateegia vajab veel täpsustamist. Küll me peaksime midagi aga tegema oma rannalaevanduse ja Eesti sisetranspordi väljaarendamiseks. Ka peaksime ära lahendama, mis saab laevaremonditehastest, missugune strateegiline tulevik neil on. Siin on mõningaid ideid, nii et selle asjaga tuleks tegelda senisest rohkem.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Liim.

J. Liim

Tänan, härra juhataja! Austatud härra minister! Te olete korduvalt maininud kaupade hinda välismaal ja samade kaupade valuutaturu hindu rublades meil, väites, et selle põhjal peavad hinnad olema veelgi kõrgemad. Paraku jätate ütlemata välismaa palgad ja sealsete hindade

protsentuaalsed suhted mainitud riigi kodaniku töötasuga. Kui seda võrdlust kasutame meil, tuleb välja ilmselt hoopis midagi muud. Kas te ei oskaks seda kommenteerida või midagi öelda selles küsimuses. Tänan!

J. Leimann

Jah, ma heameelega teen seda. See on jälle üks teema, mille me siin Eestimaal peame veel väga põhjalikult läbi mõtlema ja endale selgeks tegema. Miks ma kergelt ütlesin välja lihahinna 1 dollar ja 40 rubla? Olen teie ees juba tõestanud, et me sööme importliha ja importmune. Vaadake oma praadi täna lõuna ajal. Kui te leiate sealt riisi, siis peaksite ka osaliselt valuutas maksma, piltlikult öeldes. Eelmine kord ma ütlesin, et kui te sõidate trammi, trolli või bussiga, peaksite tegelikult ka valuutas maksma. Meil on impordikulutused päris suured ja eksport on tühine. Me kulutame tõepoolest mõnes mõttes kõvas valuutas, aga teenime nendes rublades, mis välismaal ei maksa. Me teeme tööd, mis ei ole maailmaturul konkurentsivõimeline. Mu käest küsiti muide maailmapangas ühe esimese küsimusena, kui palju on dollari kurss; ma ütlesin, et viimasel oksjonil 40 rubla. Järgmine küsimus oli, kui palju on minu keskmine palk. Ma ütlesin – 400 rubla. Ahaa, nii et siis 10 dollarit kuus, see on üks hommikusöök kuu aja jooksul. Miks me ei teeni rohkem? Me ei tooda rohkem. Me ei tooda maailmatasemel rohkem, me ei tooda konkurentsivõimeliselt rohkem. Tegelikult me peame üha rohkem mõtlema maailmaturu hindades. Me oleme väga madala rahvusliku toodanguga arengumaa. Konkurentsivõimetu, nagu ka tegelikult kogu Nõukogude Liit.

Juhataja

Suur tänu! Mikk Titma.

M. Titma

Lugupeetud eesistuja ja minister! Ma tahaks täiendada maameeste küsimust. Kas ei oleks võimalik ikkagi põllumajandustoodete hindu käsitleda kujunenud kriisiolukorra aspektist? Kui me midagi ei tee praegu, siis ega need hüüded: külvake, külvake! kedagi ei mõjuta. Ja kas ei oleks reaalseks tegevuseks programm, et valitsus esitab põllumajandussaaduste kokkuostu teatud normid ja ülejäänuga laseb hinnad vabaks? Võib-olla see stimuleeriks.

J. Leimann

Tegelikult selline projekt on küpsemas. Vaadake, praegu on ju nii, et 80% toodangust on fikseeritud hindadega, 20% on kokkuleppehindadega. Küpsemas olevas projektis on hinnad

fikseeritud ainult selle toodangu osas, mida me müüme Nõukogude Liitu, liha osas siis 30 tuhat tonni aastas pluss see liha ja muidugi ka piim, mida tarbivad lasteaiad, lastekodud, vanadekodud, meditsiinasutused, koolisööklad jne. Kõigel muul, mida ostame turult, on vaba hind. Selline kontseptsiooniline projekt on olemas. Selle vastuvõtmist takistab ainult üks kartus – minu arvates, võimalik, et neid on rohkem –, et esialgu viskab hinna liiga kõrgele ja meil ei ole dünaamilist kompensatsioonisüsteemi, on staatiline. Et tekib üks kõva värin, piltlikult öeldes, paariks nädalaks või paariks kuuks. Teine lugu on, ja üldiselt on see ka kinnitust leidnud, et igasugune vabahindadele üleminek annab tootjatele ahvatleva võimaluse koguseliselt veel vähem toota, saades sama tulu kätte vähema tööga, ja maht väheneb. Esimene argument on likvideeritav, me töötame dünaamilist kompensatsioonisüsteemi välja ja maikuus arutame valitsuses. Aga teine ei ole nii või teisiti põllumajanduse osas ära tõestatud – kas lugupeetud majandijuhid teevad kiire otsuse veel vähem toota, kuigi nad on sunnitud vähem tootma jõusööda puudumise tõttu, või ei tee. Aga ma natuke, kui tohib, parandan oma eelmist väljaütlemist, seda võrdlemist arengumaaga. Ma siiski tahaks öelda, et meil on märksa suurem potentsiaal kui ühelgi arengumaal. Ikkagi küllalt kvalifitseeritud, haritud elanikkond, motivatsioon, informeeritus jne. Ärge minust valesti aru saage ja ma loodan, et ka ajakirjandus ei süvenda minu suu läbi pessimismi – ma tahan kogu aeg kirjeldada realistlikult meie baasseisundit, objektiivselt ära seletada, millised raskused meil ees on, ja muidugi avada ka meie potentsiaali, mille peale meie loodame. See on ikka eeskätt meie ise, meie inimesed, meie tahe midagi ära teha.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra minister! Arvatavasti kuulasid paljud möödunud nädala lõpus Pavlovi ja Ministrite Nõukogu esimehe esimese asetäitja Vitali Dogužijevi esinemist, milles öeldi, et kui vabariigid ei täida 1. maiks majanduskokkuleppeid, siis hakatakse nendega kaupleva maailmaturu hindade alusel. Minu arvates ei ole see saladus, et Kasahstani presidendi esinemine oli vastus teie horisontaalsidemete teesile. Kasahstani president Nazarbajev ütles, et nende vabariikidega, kes liidulepingule alla ei kirjuta, hakatakse kaupleva maailmaturu hindadega vabalt konverteeritavas valuutas. Kasahstani presidendil on minu teada suur autoriteet ja Kesk-Aasia vabariikidest toetavad arvatavasti paljud tema seisukohta. Mida valitsus kavatseb sel juhul teha? Praegu me astume tegelikult ühelt poolt

majandussõtta Liiduga ja teiselt poolt tekivad majanduslikud lahkkelid horisontaalsidemetes, sealhulgas meie toorainebaasiga Liidus, kuhu kuuluvad Kasahstan ja Kesk-Aasia vabariigid. Mida kavatseb valitsus sel puhul teha? Liidulepingule allakirjutamine pole ka enam mägede taga. Mida kavatseb valitsus teha? Seda esiteks. Teiseks. Minu teada on valitsusel välja töötatud nn. musta stsenaariumi programm selleks puhuks, kui näiteks Liit ja liiduvabariigid kehtestavad majandussanktsioonid. Kui suures ulatuses on see programm täidetud ja kui kaua aega võimaldab see vabariigil enam-vähem talutavalt elada ja mitte täielikult kokku variseda? Täna!

J. Leimann

Jaa, ma olen kursis nende seisukohtadega, mida te meenutasite, sellest oli ka täna juba juttu. Ma usun, et ei valitsus ega parlamendi enamus täna küll kõhklema ei löö ja liidulepingut nende tingimuste kartusel alla kirjutama ei rutta. Ma arvan, et ka Kesk-Aasia vabariigid, Kasahstan – mitte ma ei arva, vaid tean, härra Miller rääkis – on veel ühel põhjusel integreerunud keskvalitsuse mõnede tegelastega. Asi on selles, et eelarve defitsiit Liidus saavutati ju esimese kvartaliga sama suur või suurem, kui oli kavandatud terveks aastaks. Ja mitmed liiduvabariigid ei ole maksnud Liidu eelarvesse, mille tõttu kannatavad muuhulgas ka Kesk-Aasia vabariigid, kes on saajad, suured saajad Liidu eelarvest, ja nemad muidugi on huvitatud, et säiliks selline sõbralik maksumaksjate seltskond, säiliks sõbralik majandusseltskond, nagu see kunagi oli. Ma arvan, et valitsusel ikkagi mingi plaan on portfellis, kuidas tegutseda, ja mulle tundub, et see on meie diskussiooni teema täna ja homme ja ülehomme. Aga kui te lubate ka kõiki valitsuse lootusi, kavasid ette ei kannaks, ma ei ole ka ise kõigega kursis. Veel kord ütlen, et meil on eeloleval pühapäeval spetsiaalne sellekohane nõupidamine. Kuid ma siiski loodan, et ka näiteks Venemaa ei ole nõus sellise poliitikaga, sellise otsusega. Meie kõige suurema partneri Venemaaga õnnestub meil ehk mõnes asjas siiski kokku leppida üleminekuaastateks. Ma arvan ka, et neid lubadusi ei rakendata sajaprotsendiliselt ja totaalselt. Mis puutub musta stsenaariumi, siis seda täidetakse, tähendab, vastavat määrust täidetakse ja mul on hea meel öelda, et maakondades paremini, ja mul on ebameeldiv teatada, et linnades halvemini. Näiteks suurlinnad, eriti Tallinn, ei ole sellises raskes seisus muidugi juhivad. Tallinna probleemid ei ole lahendatavad, küll aga näiteks Harjumaa on päris hästi läbi mõelnud selliste võimalike stsenaariumide kirjusus.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Ma tänan! Ma loodan, et minu küsimus jääb viimaseks, ja tahaks tänada härra ministrit põhjalike vastuste eest. Küsimused on tõepoolest keerulised ja lähitulevikus on majandusprobleemid tõenäoliselt põhilised, millega me tegeleme. Siiski tahaks tulla tagasi oma esimese küsimuse juurde – kunas siiski Ülemnõukogu saab tutvuda turumajandusele ülemineku programmiga?

J. Leimann

Ma arvan, et mõne nädala pärast, kui viimane variant on ajas ja ruumis struktureeritud, saab sellega tutvuda. Praegu ta on tööprogramm ja on toores. Ja siis on ka nähtavasti see konflikti ja kriisi osa seal teatud määral kirja pandud. Praegu see on eraldi materjalina. Nii et siis võiks seda arutada.

Juhataja

Suur tänu, härra Leimann! Saadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid, kell on 11.43. Palume kõnetooli justiitsministri härra Raidla. Ehk me suudame teemat alustada. Kas lõpetame, see on iseküsimus.

J. Raidla

Lugupeetud juhataja, austatud saadikud! Tõepoolest, omandireformi teema on endiselt väga keeruline ja tänast käsitlust on raske isegi alguseks pidada, sest ajalimiit on pärast härra Leimanni esinemist väga napp. Hakates peale omandireformi aruteluga Ülemnõukogus, tuleb ilmselt meil kõigil endale aru anda, et omandireform tervikuna võib realselt teostuda ja edukaid tulemusi anda vaid sel juhul, kui kogu olemasolev ajupotentsiaal tõepoolest liidetakse – nii valitsuse, Ülemnõukogu, kohalike omavalitsusorganite kui ka kogu rahva tasandil.

Arvestades omandireformi kapitaalsust ja tähtsust meie tulevase elu jaoks, on otsustusõigus ainult rahval kas otseste esindusorganite kaudu või referendumite teel. Ühelgi teisel juhtimisvalitsemise institutsioonil õigust omandireformi suhtes seadusandlike otsuste langetamiseks ei ole. Valitsus on praegu Ülemnõukogule esitanud omandireformi aluste seaduse normatiivse kontseptsiooni. Selle dokumendi projekti väljatöötamisel on olnud tohutult suur hulk lähtealuseid, 10–15 võiks siin kindlasti loetleda. Ja peab ütlema, et see töö pidevalt jätkub, sest neid lähtealuseid või siis arvesse võetavaid materjale lisandub aina. Näiteks praegu on justiitsministeerium andnud tõlkimisele, nii keelelisele kui ka – rõhutan – juriidilisele tõlkimisele, Saksamaa Liitvabariigi valitsuse vastava määruse, mille alusel viiakse läbi

omandisuhete reformi, omandisuhete muutmist endistel Ida-Saksa aladel. Selleks, et omandireformi suhtes positiivset otsust langetada, peab lõplikul vastuvõtmisel, lõplikul hääletamisel olema vähemasti 6 aspektist võimalik anda vähemalt rahuldav hinnang sellele projektile, mis Ülemnõukogu väitluste käigus kujuneb. Need aspektid on poliitiline, majanduslik, õiguslik, eetiline, ajalooline ja sotsiaalpsühholoogiline. Ma olen veendunud, et nii valitsus kui Ülemnõukogu on omandireformi otsustamisel suurtes raskustes. Sest probleem on nii keeruline, et praktiliselt iga alternatiiv, mis sisaldub praeguses projektis, ja ka mittealternatiivselt vormistatud seisukohad nõuavad niivõrd põhjalikku läbitöötamist, et see on võrreldav seni vastuvõetud seaduste kallal tehtud kogu tööga. Et eelarve- ja majanduskomisjoni poolt esitatud küsimus oli küllalt konkreetne ja kell läheneb 12-le, siis ma püüan järgnevalt sellele vastata selle teadmisega, et loodetavasti seisab valitsusepoolse ettekande tegemine omandireformi teemal Ülemnõukogus ees. Esitatud küsimus puudutas esimese ja teise projekti võrdlust ja nende erinevuste väljatoomist, kui mitte detailselt, siis vähemalt põhimõtteliselt, samuti seda, miks on see projekt praegu esitatud kahe kontseptsioonina.

Kahe kontseptsioonina on ta esitatud sellepärast, et arvamused omandireformi võimalike lahenduste suhtes on olnud väga erinevad ja seda ka valitsuse tasandil. Valitsus pidas võimalikuks mõlemad alternatiivid Ülemnõukogu ette tuua, et Ülemnõukogu langetaks nende suhtes poliitilise otsuse, kusjuures pealekirjutatud numbrid üks ja kaks väljendavad nende projektide valmimise järjekorda. Normatiivne kontseptsioon nr. 1 valmis 1. märtsiks, normatiivne kontseptsioon nr. 2 sai lõpliku formuleeringu 25. märtsil. Järgnevalt erinevused. Põhilised erinevused on selle seaduseelnõu teises osas, muudes osades erinevusi peaaegu ei olegi. Esimeses osas on need redaktsioonilised, puudutades nüansse. Viimastes osades erinevusi fikseeritud ei ole. Seega erinevused puudutavad kõige vaieldavamast ja kõige rohkem diskuteeritavat teemat – õigusvastaselt võõrandatud varade tagastamist ning kompenseerimist. Teine projekt on tükk maad lähemal nullvariandile kui esimene, s.t. teine projekt lähtub tagastamisest, taastamisest varalistes suhetes vähem kui esimene projekt. Nimetatud põhimõtted on teises projektis fikseeritud tunduvalt kategoorilisemas vormis, seetõttu ka subjektide ja objektide ring on teises projektis väiksem. Esimene erinevus puudutab § 6. Nimelt kui esimeses variandis nähakse ette varaliste õiguste taastamise, s.t. varade tagastamise või kompenseerimise puhul objektiivse alusena ka reaalselt represseerimisohtu, mis peab leidma vastaval protseduurilisel viisil kohtulikku tõendamist, siis teises projektis seda arvesse ei võeta ja see ei ole aluseks varade tagastamise otsuse

langetamisel. Järgmised olulised erinevused on §-s 7 ja need puudutavad isikute ringi, kellel on õigus varade tagasisaamisele.

Nimelt on § 7 lg. 1 kohaselt õigustatud subjektide hulgas ka need isikud, kel oli Eesti Vabariigi kodakondsus 16. juuli 1940. aasta seisuga ja kes praegu ei ela Eesti territooriumil. Teise kontseptsiooni järgi neil isikutel varade tagastamise puhul õigustatud subjektiks olemise võimalust ei ole. Jutt käib paljuski väliseestlastest. Samamoodi tuleb § 7 lõikes 2 uuesti analoogiliselt §-le 6 sisse reaalse repressiooniohu kriteerium, mis teises normatiivses kontseptsioonis puudub. Samamoodi on § 7 lõikes 2 lisatud alternatiiv: kui neil isikutel oli 16. juunil 1940. aasta Eesti Vabariigi kodakondsus. Normatiivses kontseptsioonis nr. 2 see alternatiiv puudub, mis iseenesest tähendab, et lg. 2 alusel õigustatud subjektidel vara tagasisaamiseks õigust ei ole, kui nad ei ela Eesti territooriumil. Järgmised olulised erinevused puudutavad § 8, s.t. pärijate ringi omandireformi õigustatud subjektidena. Lg. 1 p. 1 on endise omaniku testament õigusliku alusena kirjas vaid normatiivses kontseptsioonis nr. 1. Teise kontseptsiooni järgi testamendi järgsed pärijad õigustatud subjektideks ei osutu. Sama põhimõtte puudutab § 8 lg. 2 p. 2. § 8 lg. 1 punktis 3 on samuti erinev. Nimelt kui kontseptsiooni nr. 1 järgi on lapselapsed siin kirjeldatud tingimustel esitatud kui omandireformi õigustatud subjektid, s.t. isikud, kellel on õigus ja võimalus nõuda või taotleda varade tagastamist, siis kontseptsiooni nr. 2 järgi nemad sellesse isikute ringi arvatud ei ole. Järgmine oluline erinevus on § 9, puudutades juriidiliste isikute õigusjärglasi omandireformi õigustatud subjektidena. Normatiivse kontseptsiooni nr. 1 järgi on võimalik vastava protseduuri kohaselt tõestada juriidiliste isikute õigusjärglust, et nemad saaksid osutada subjektiks, kellel on õigus nõuda ja taotleda vara tagastamist. Normatiivse kontseptsiooni nr. 2 järgi see võimalik ei ole, selle järgi on juriidiline isik õigustatud subjektiks vaid juhul, kui tema tegevus varalistes suhetes Eesti territooriumil faktiliselt ei ole katkenud. Nimetus võib olla muutunud, ka mõningad asjaolud võivad olla muutunud, kuid faktiline tegevus peab olema jätkunud. Sõlmküsimuseks mõlemas omandireformi normatiivses kontseptsioonis, mis, nagu sissejuhatuses öeldud, ei ole teineteist välistavad, vaid teineteisega konkureerivad, on kahtlemata § 11. Siin on ka tegelikult kirjas vastus väga mitmel korral esitatud küsimusele, milline vara saab siis olla omandireformi objektiks. Võidakse küsida, miks ei ole seda vara määratletud positiivsete kriteeriumide kaudu. Kahel põhjusel: esiteks, positiivseid kriteeriume on arvatavasti võimatu ammendavalt loetleda, ja teiseks, vara õiguslikud määratlused Eesti Vabariigis aastail 1920–1940 kehtinud tsiviilseadusandluse ja täna kehtiva tsiviilseadusandluse alusel on erinevad. Seetõttu on mindud normatiivses kontseptsioonis seda teed, et piiritletakse tagastatav vara negatiivsete kriteeriumide kaudu, see tähendab, loetakse

üles vara, mida ei tagastata. §-s 11 on mitmeid vaidlusaluseid punkte, kus kahtlemata üheks kõige keerulisemaks on 2. lõike 3. punkt, mis puudutab endiste majaomanike ja praeguste üürnike vahekorda omandireformi käigus sõltuvalt sellest, milline alternatiiv valitakse. See küsimus nõuab poliitilist otsust. Ma veel kord rõhutan, et Ülemnõukogule on esitatud mõlema kontseptsiooni raames selles küsimuses küllalt suur hulk alternatiive, mida mõistagi on võimalik veel täiendada, ja vastavalt sellele, millisele põhimõttelisele poliitilisele seisukohale Ülemnõukogu asub, tuleb saavutada seadusandlik vormistus. Edasi, § 12 sisaldab kahe kontseptsiooni vahel tõepoolest põhimõttelist erinevust. Kui esimese kontseptsiooni § 12 lg. 1 kohaselt nähakse ette kompenseerimiste mehhanism viisil, mis nõuab vara koosseisu, väärtuse ja muude kriteeriumide kindlakstegemist ja vastavalt sellele siis kas täies ulatuses või proportsionaalset hüvitamist edaspidi, siis teises normatiivses kontseptsioonis peetakse vajalikuks moodustada solidaarsusfond ja võtta kasutusele solidaarsusmaks, mis põhimõtteliselt tähendab seda, et väljamakstavad summad sel juhul ei ole mitte üks-üheses seoses hävinud või natsionaliseeritud või mõnel teisel viisil sundvõõrandatud või veel muul moel kaotsiläinud vara väärtusega. See on põhimõtteline erinevus ning teises kontseptsioonis solidaarsusmaks mõiste sissetoomisega lähtutakse ideoloogiast, kui Eesti Vabariik võtab eetilistel, humaansetel kaalutlustel enda kanda teatava talle jõukohase osa kahjude heastamisest, mis ei olnud tema enda poolt tekitatud.

Lähtudes sellest, mida ma eelnevalt kõnelesin § 12 suhtes, ei nõuta teises kontseptsioonis § 16 lg. 1 vara koosseisu ja maksumuse täpset selgestegemist, vaid piisab sundvõõrandatud varade kuuluvuse tõestamisest, et saada kompensatsiooni ka solidaarsusmaksena.

Eeltoodud erinevusest tingitult on küllalt suuri erinevusi ka §-s 17. Ja et § 17 puudutab vara tagastamise ja kompenseerimise korda, siis on täiesti selge, et see kord muutub sõltuvalt sellest, milline otsus langetatakse subjektide ja objektide suhtes. Ja, lugupeetud saadikud, me ei saa kompenseerimise või hüvitamise või heastamise ja tagamise korda enne paika panna, kui ei ole otsustatud subjektide ja objektide ring. See küsimus on tõstatatud omandireformi kontseptsioonide juurde lisatud seletuskirjas. Ainuüksi juba § 17 võrdlus kahes erinevas kontseptsioonis kinnitab seda, et omandireformi seadus tuleb vastu võtta komplekskena, mitte üksikute eraldiseisvate aktidena, sest see grupp suhteid peaks saama ühtse regulatsiooni. Ma ei saa toetada ka kolleeg hr. Leimanni esinemist selles osas, et me võiksim praegu näiteks võtta siit seaduseelnõust meelevaldselt välja privatiseerimise ja munitsipaliseerimise, selle vastu võtta ja pärast tegelda, ja ka väga kaua, teise peatükiga, varade tagastamise küsimusega. Need on omavahel väga tihedas seoses nii subjektide kui objektide kaudu, sest kui te tutvute näiteks ka selle seaduseelnõu mõlema variandi munitsipaliseerimise osaga ja võrdlete seda 2.

osaga, kus on jutt varade tagastamistest ja kompensatsioonidest, siis varade tagastamise nõudmise õigus laieneb näiteks ka omavalitsustele. Järelikult ei ole põhimõtteliselt ka võimalik, vähemalt minu arvates mitte, neid küsimusi eraldi lahendada. Valitsus loodab, et nende normatiivsete kontseptsioonide üldistusaste on selline, mis, esiteks, võimaldab neid küsimusi vaadelda koos, ja teiseks, et nad on formuleeritud ja sõnastatud normatiivselt selliselt, et poliitiliste alternatiivide otsustamine on võimalik vastavate kirjapandud normiprojektide raames, isegi juhul, kui Ülemnõukogu peab vajalikuks lisada teisi alternatiive, mida töögrupp ei osanud siia sisse lülitada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, peame nõu. Kell on 12.02. See teema ei ole nii lihtsalt ammendatav, isegi kui me täna jätkaksime mõnekümne minuti ulatuses. Ma teen ettepaneku jätkata diskussiooni sellel teemal järgmises infotunnis. Kas Jüri Reinson on ka nõus? Jaa. Kui Jüri Reinson on nõus, siis jätame selle ühe küsimuse järgmiseks infotunniks ja täname justiitsministrit. Suur tänu, hr. Raidla!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

38. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

24. aprill 1991

Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, lugupeetud kolleegid! 38. istungjärgu töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 27.

Lugupeetud kolleegid, alustame tänast istungit 7. päevakorrapunktiga, milleks on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta. Palun ettekandeks kõnetooli töögrupi juhi hr. Andres Ellamaa.

A. Ellamaa

Austatud esimees, austatud Ülemnõukogu! Käesolev küsimus on arutusel või õigemini pikemal arutusel teist korda. Esimest korda arutati seda 13. detsembril ning tookord jäi küsimus lahtiseks ning otsustati arutelu jätkata. Mis on vahepeal toimunud? Vahepeal on laekunud arvamused NLKP varade kohta NLKP platvormil oleva EKP KK sekretäriilt hr. Lembit Annuselt, kes oma kirjas Ülemnõukogu Presiidiumile teatas, et EKP vara nagu igasugune vara on kooskõlas Eesti Vabariigi omandiseadusega puutumatu ning seega partei hooned ja ehitised, mis asuvad Eesti territooriumil, on NLKP omand. Eestimaa Kommunistliku Partei sekretäri hr. Sillari kirjas nenditakse samuti, et kõik varad kuuluvad NLKP-le, seejuures viidatakse, et NLKP EKP käsutuses olevaist hooneist osa on antud kasutada Eesti Pangale, Eesti Instituudile, Tervishoiuministeeriumile jne. Viidatakse ka sellele, et varasematel aastatel on antud üle NLKP kinnisvara Eesti riigi käsutusse kokku 7,2 milj. rbl. väärtuses. Ning ka hr. Sillari lõpetab oma kirja ettepanekuga, et kõik partei varalised küsimused peaksid olema reguleeritud parteiseadusega, mille omapoolse projekti EKP olevat esitanud juba 1989. aastal. On veel üks kiri, mis meenutab seda, et vastavalt personaal pensionide määrustikule on alates 1956. aastast makstud EKP-sse kuuluvatele 30–50-aastase parteistaažiga liidulistele ja vabariiklikele personaal pensionäridele iga-aastast toetust 1,5 kuu pensioni ulatuses ning üle 50-aastase NLKP staažiga personaal pensionäridele 2 kuu pensioni ulatuses. Samuti saavad üle 30-aastase staažiga parteiveteranid sanatooriumituusiku mittekasutamise korral rahalist kompensatsiooni 100 rubla. Sotsiaalhooldusministeeriumi arvutuste järgi on see teinud riigile kulu viimase 11 aasta jooksul 4 miljoni rubla ulatuses. Varasemate aastate kohta ei ole kahjuks võimalik momendil täpselt öelda, kuid oletatavasti on tegu üle 10 miljoni suuruse kuluga.

Valitsus esitas NLKP varade kohta Ülemnõukogu otsuse projekti, kus soovitati, esiteks, pöörduda NLKP Keskkomitee poole ettepanekuga anda kogu Eesti Vabariigi territooriumil asuv NLKP vara üle selle riigi omandusse, või selle alternatiivse otsusena teha Eesti Vabariigi Valitsusele ülesandeks astuda majanduslikesse osalussuhetesse formaaljuriidiliselt NLKP-le kuuluva Eesti Vabariigis asuva vara valdamisel, kasutamisel ja käsutamisel, arvestades nii riigi poolt NLKP varade soetamisel tehtud investeeringuid kui ka tehtud investeeringuid riigi poolt saamata jäänud tulusid. Teine punkt samast otsusest: lugeda Eestimaa Kommunistliku Partei teaduskeskuse arhiiv Eesti riigi omandiks ning anda see üle Eesti Arhiiviametile.

Minu käsutuses on ka teine otsuse projekt, mille on esitanud saadikurühm "Sõltumatud demokraadid", kus tehakse ettepanek lükata Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti

Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta" projekti arutelu edasi kuni omandireformi aluste seaduse vastuvõtmiseni.

Käesoleval hetkel, seistes teie ees kui valitsuskomisjoni esindaja, ei ole minul volitusi ega õigust nõustuda sõltumatute demokraatide otsuse projektiga ning valitsuse esindajana palun võtta kaalumisele otsuse projekti esimene variant 13. detsembrist möödunud aastal.

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused ettekandjale? Ei ole küsimusi? On. Vaino Väljas.

V. Väljas

Härra eesistuja, härra minister! Te olete meie ees valitsuse esindajana. Valitsus esitas meie läbivaatamiseks omandireformi seaduse. Selle § 41 2. punkt kõlab järgmiselt: "Vara taasriigistamine toimub Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt määratud korras" – toonitagem sõna "korras" –, "kusjuures vaidlused seoses vara tagastamise nõudega kuuluvad ühe poole hagi alusel lahendamisele kohtus." Kas te leiate, et õiguslikult ja seadusandlikult on õigem võtta vastu üks omandit käsitlev seadus parlamendi seadusena, eirates teist seadust, mille valitsus esitab sellelesamale seadusandlikule kogule läbivaatamiseks?

Teine küsimus. Te ei olnud päris korrektne, kui esitasite Enn-Arno Sillari kirja. Seal ei ole juttu mitte NLKP, vaid EKP varadest. Need on kaks sügavalt eri asja. Ja seoses sellega tahaksin ma küsida nimelt järgmist. Kas valitsusel on mingi eriline vajadus arutada seda küsimust praegusel ülimalt pingelisel hetkel, kui te teate väga hästi, missuguseid tagajärgi selliste otsuste vastuvõtmine on toonud meie naabrite juures, kusjuures vaatamata käremeelsetele otsustele seda vara ei ole ja see vara on läinud sinna, kuhu ta ei oleks pidanud minema?

A. Ellamaa

Jaa, kahtlemata teil on õigus. Ma tõesti eksisin, öeldes siin EKP vara kohta NLKP vara, kui tsiteerisin Enn-Arno Sillari kirja. Kuid minu kasutuses on ka dokumendid, kus see on niimoodi – kõigis eelnevates meie ühistes protokollides või vestlustes, mis on ka protokollitud. Ma palun vabandust. Kuid hetkel see ei muuda probleemiasetust.

Nüüd teine küsimus: kas praegu on kõige õigem hetk? Kas on kõige õigem hetk arutamiseks parlamendis, selle kohta, ma julgen arvata, teeb otsuse parlament. Mis puutub seosesse omandireformi ja omandireformi seadusega ning probleemi edasilükkamisse, siis tugineda käesoleval hetkel seadusele, mida veel ei ole, on väga raske.

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud kolleegid ja lugupeetud ettekanda! Mõni päev tagasi oli meil võimalus lugeda "Izvestijast" Armeenia valitsuse ja Ülemnõukogu otsusest riigistada kompartei varad, ja teate, see kutsus otsekohe esile väga terava konflikti ja vastureaktsiooni Moskva poolt. Ja praegu on Venemaal olukord küllaltki keeruline, küllaltki segane ja kas meil momendil on kõige õigem seda asja teha, kuna tegemist on kinnisvaraga ja omandiseadus on meil ka vastu võtmata. Ega see vara meie eest ära ei jookse. Kui lükkaksime selle natukene edasi? Kuidas te suhtute sellesse?

A. Ellamaa

Kahtlemata on poliitiline situatsioon hetkel täpselt niisugune, nagu ta on. Kuid teiselt poolt me näeme ka seda, et NLKP ja EKP vara, mis asub Eestis, oleks võib-olla võimalik kasutada sihipärasemalt, kui seda praegu kasutatakse, ja ma usun, et dialoog, sealhulgas ka NLKP KK-ga, ei riiva ei Eesti Vabariigi ega NLKP huve, see tuleb igal juhul kasuks.

Juhataja

Suur tänu! Koit Raud.

K. Raud

Lugupeetud ettekandja, kuidas teie arvate, kas NLKP kui võõrriigi poliitilise partei Eesti Vabariigis asuva vara omandussuhet tuleb käsitleda eraldi või tuleb seda vaadata samal tasandil ja samadest seisukohtadest lähtudes, nagu näiteks liiduliste ministeeriumide, ametkondade ja organisatsioonide vara, mis samuti asub Eesti Vabariigis? Aitäh!

A. Ellamaa

Ma arvan, et NLKP kui ühiskondliku organisatsiooni vara võiks ka vaadata väljaspool seda konteksti. Tegemist on teise riigi ning Eesti Vabariigis registreerimata organisatsiooni varaga. Ja selle kuuluvus või mittekuuluvus on Eesti parlamendi otsustada.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Ellamaa, mulle tundub, siin on vist mingi segadus otsuseprojektidega. Te lugesite praegu ette sellise otsuseprojekti valitsuse poolt, mida Ülemnõukogu saadikutele ei ole iialgi kätte antud. Ülemnõukogu Presiidiumi töötajad siin minu kõrval ütlevad, et see olevat mingi kõige esimene projekt. Meie käes on projekt, mis jagati välja detsembris 1990, mida me pisut ka arutasime. Mul on küsimus selle projekti kohta. Vaadake, seal on lõpus sees fraas, ma loen ette: "anda see vara üle, arvestades tehtud investeeringutest riigi poolt saamata jäänud tulused". Kui te mäletate, meil siin oli diskussioon, et kui jääb mingisse otsusesse sisse see mõte – riigi poolt saamata jäänud tulud – tähendab, vahepealse omaniku poolt saamata jäänud tulud, siis kas teile ei tundu, et sellega paneme pommi alla kogu omandireformi seadusele. Sest kui luuakse pretsedent, et saamata jäänud tulused on õigus sisse kasseerida, siis ma ei kujuta ette, mida kõik teised omanikud ja vahepealsed omanikud tegema hakkavad. Kas valitsus nõuab ka praegu selle fraasi endiselt sissejätmist?

A. Ellamaa

Ma ei julge tõesti öelda, kas see saamata jäänud tulude küsimus laieneb ... Kui pöörduda NLKP Keskkomitee poole, siis kahtlemata tuleb just nimelt ka lähtuda sellest, et mis on olnud, mis on saamata jäänud ja mida oleks võinud saada. Ja tegemist on küllalt hästi dokumenteeritud materjaliga, mida on võimalik paljudel juhtudel ka peaaegu üks-üheselt taastada. Kuidas kõikidel ülejäänud juhtudel käituda – siin ma tunnistatan, ma jään vastuse võlgu.

Mis puutub sellesse otsusesse, siis ma tahan öelda seda, et teie käes, härra Allik, on selle otsuse kõige õigem variant ja minu käes on üks natukene, gramm parem variant.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud härra minister! Pöördun teie kui valitsust esindava ministri poole. Esiteks. Kas saamata jäänud kasumit puudutav ettepanek tegi läbi juriidilise ekspertiisi ja milline on juristide arvamus?

Teiseks. Kas teile ei näi, et ilma omandireformi seaduseta ja teise poole nõusolekuta on võimatu seda küsimust lahendada? Lubage meenutada Vilniuse sündmusi – need algasid ka taolistest küsimustest. Kas teile ei tundu, et see on valitsuse provokatsioon selleks, et kutsuda esile skandaal ja selle abil tõsta Rahvarinde ja Savisaare valitsuse reitingut? Tänan!

A. Ellamaa

Härra Lebedev, ma ei ole teiega nõus, et see on valitsuse provokatsioon või mis iganes. Käesolev otsuse projekt oli 13. detsembril teie ees laual ning valitsus ei ole astunud sammu selles osas ei edasi ega tagasi. Ja täiesti põhjendatult, sest arutelu jäi pooleli 13. detsembril.

Teine asi – tõesti, sai tehtud kõik arvutused ja sealjuures arvestatud ka Leedu ja Läti kogemusi. Me täiesti mõistame olukorra tõsidust ning seepärast oleks meil praegusel hetkel kõige otstarbekam asuda vastavateemalistesse vestlustesse NLKP Keskkomiteega. Et see protsess meil siiski jätkuks ja me jõuaksime selguseni, sest kui me kunagi jõuame omandireformi seaduse vastuvõtmiseni, peame selle protsessi nii või teisiti läbi tegema.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij.

K. Sergij

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Enne kui hakata dokumenti arutama, peab see meil käes olema. Enne kui viidata 13. detsembri otsuse projektile, oleks pidanud meid vähemalt ette hoiatama, sest meil pole seda dokumenti käes. Mida me praegu arutame? Ettekandjal on üks dokument, saadikutel teine. Lõppude lõpuks, kui me asja arutama hakkame, peab meil olema ühtne dokument.

A. Ellamaa

Ma ei mõista, kas see on etteheide mulle või Ülemnõukogu tehnilisele teenistusele?

Juhataja

Ülemnõukogu töötab praegu selle valitsuse eelnõu variandiga, mille esimene punkt puudutab teaduskeskust ja teine punkt lõpetab teema saamata jäänud tuludest. Kas on niimoodi, kolleegid? Selle variandiga töötab Ülemnõukogu. Kas härra Ellamaal on ka see variant?

A. Ellamaa

Jah.

Juhataja

Ma paluksin Klavdia Sergijl koos meie kantselei töötajatega asi ära klaarida. Jätkame küsimuste esitamist. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiiker, lugupeetud ettekandja! Meie lugupeetud kolleegile Vaino Väljasele vastates te ütlesite, et NLKP vara on teine küsimus, see on teise riigi organisatsiooni vara. Esiteks tahaksin märkida, et Eesti pole praegu isegi mitte meie dokumentide järgi teine riik, aga jäägu see teie südametunnistusele. Tahaksin öelda teile järgmist: enne kui kõnetooli minna, oleks minu arvates olnud otstarbekas siiski tutvuda teiste riikide juriidiliste dokumentidega ja endale selgeks teha, mil viisil saab üle anda omandit, isegi kui võtta arvesse, et see on teise riigi omand – selle võib kas välja osta või mingitel lepingulistel alustel üle anda. Arvatavasti on see üldtuntud tõsiasi. Seepärast on minu meelest absurdne ja parlamendile täiesti vastuvõetamatu tõstatada praegu see küsimus, kui läbirääkimisi pole veel alustatudki.

Ei maksa meid sellesse avantüüri kiskuda. Nüüd küsimus teile, mis võib küll sarkastilisena kõlada. Te ütlesite, et arvutasite kokku kasumi, mida võiks saada. Kas te arvutasite ka kokku, kui suure kasumi võiks saada, kui töödelda NLKP Keskkomitee hoonetes uraanimaaki?

A. Ellamaa

Härra Petinov, kas mina ei väljendanud vastuses hr. Väljasele end selgelt või teie ei analüüsinud täpselt, aga ma ei väitnud, et tegemist on võõrriigi või välisriigi varaga, ma väitsin, et on tegemist teise riigi ühiskondliku organisatsiooni varandusega. Seda esiteks. Teiseks – kui keegi võtab vaevaks hakata arutama, kui palju oleks selles kohas, millele te viitate, võinud toota uraani, siis ka see on põhimõtteliselt võimalik välja arvutada. Aga mis puutub nendesse tuludesse ja kuludesse, millele mina viitasin – jutt on eelkõige EKP Kirjastusest –, siis siin saab küllalt konkreetseid arvutusi ette tuua ja ma olen valmis neid tutvustama.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Meil järgnevad läbirääkimised pärast ettekandeid. Praegu palun küsimusi esitada. Rein Tamme.

R. Tamme

Härra juhataja, härra komisjoni esimees! 1940. aastal anti mitmesuguste otsuste alusel laialisaadetud organisatsioonide vara üle NLKP-le, ja mitte ainult organisatsioonide, vaid ka mõnede ettevõtete, asutuste ja ka üksikisikute vara. Kas komisjonil on ülevaade üleantud vara suurusest?

A. Ellamaa

Neid uuringuid me tegime, aga päris tõepäraste arvudeni ei suutnud jõuda. Minu abilised soovitasid kaaluda, et formuleeringu selles meie otsuseprojektis "investeeringutest riigi poolt saamata jäänud tulu" võiks asendada: "riigipoolsete investeeringute arvel saadud tulu, mis EKP poolt on üle kantud NLKP varale".

Juhataja

Suur tänu! Nikolai Aksinin, palun küsimus.

N. Aksinin

Lugupeetud Ülo Nugis, lugupeetud ettekandja! Kinnitan, et te ütlesite, et jutt on teise riigi ja registreerimata organisatsiooni omandist. Seepärast esitan teile järgmise küsimuse: milline juriidiline ja faktiline alus on teil seda väita ning kas te ei arva, et solvate suurt riiki ja suurt parteid? Kas üldse on korrektne selles kõnetoolis nii rääkida? Tänan!

A. Ellamaa

Ma eksisin tõesti, kui ütlesin, et see on teise riigi varandus, sel juhul palun vabandust. Ma veel kord parandan, et tegemist on teise riigi ühiskondliku organisatsiooni varandusega. Mis puutub selle partei registreerimisse, siis parteide registreerimise kohta on meil olemas vastav seadus ning meie Eesti Ülemnõukogu kasutuses olevates ürikutes ei leidu fakti, et siin oleks registreeritud NLKP-d või EKP-d. Ma ei saa midagi muud teha. Kui ma riivasin iga üksiku parteiliikme või kogu parteiorganisatsiooni tundeid, siis palun vabandust, aga paber ütleb nii.

Juhataja

Suur tänu! Liia Hänni.

L. Hänni

Austatud juhatus, lugupeetud minister! Siin on mitmel korral viidatud Eesti Vabariigi omandiseadusele. Tahaks märkida, et omandiseadus kaitseb seaduslike omanike huve, ja ma tahaksin küsida, kas komisjoni töös leidis kinnitust väide, et Kaitseliidu natsionaliseeritud vara anti üle kommunistlikule parteile, ja kui jah, siis kummale parteile see praegu kuulub, kas NLKP-le või EKP-le?

A. Ellamaa

Proua Hänni, ma pean täpselt samamoodi vastama nagu siin kõlanud härra Tamme küsimusele. Nende varade kohta, mis liikusid sõjaeelisel perioodil, 40-ndatel aastatel ühiskondlikelt organisatsioonidelt ja üksikisikutelt NLKP või EKP varaks, puuduvad meil usaldusväärsed andmed.

Juhataja

Suur tänu! Aleksandr Labassov.

A. Labassov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud härra minister! Et taas kerkib üles küsimus saamata jäänud kasumist, siis tahaksin teilt saada järgmist informatsiooni. Mis tahes ettevõtte loomisel osakute alusel koostatakse vastavad asutamisdokumendid, mis reglementeerivad osanike panused, ettevõtte asutamise ja tegevuse korra, kasumi jaotamise vormid, aga samuti likvideerimise ja sellele järgneva omandi käsutamise korra. Kas sellised dokumendid on olemas? Kui me rakendame siin bilansist bilanssi üleandmist, siis ei jõua me iial selgusele, kellele miski meie vabariigis kuulub.

A. Ellamaa

Jaa, ma täiesti mõistan teie muret, et see asi on enam kui keeruline. Arvutused on tehtud EKP Kirjastuse kohta, kuhu algselt riigi investeringud moodustasid 28,5%. Aastatel 1962–1990 sai kirjastus kokku kasumit 52,7 miljonit rubla, mis kanti üle NLKP-le. Tähendab, riigi osa oli 11,1 miljonit rubla. Riigi osa kirjastuse põhi- ja käibevahendites võiks olla praegu, kui arvestada lisaks otseselt ehitustesse mahutatud riigi rahadele ka riigi osa NLKP-le ülekantud kasumis 12,8 miljonit rubla. EKP Kirjastuse baasil loodaval aktsiaseltsil näiteks oleks aktiivaid ja passiivaid umbes 20 miljonit rubla. Seega riigi osa võiks olla umbes 64% sellest.

(Saalist palutakse eelöeldut täpsustada.)

A. Ellamaa

EKP Kirjastuse moodustamisel andis Eesti NSV Kultuuriministeerium üle 7 ajalehe ja 8 ajakirja toimetused, see on 0,7 miljoni rubla eest. Ning järgnevate kõikvõimalike korraldustega anti sinna üle kokku 150 000. Nii et uue kirjastuse bilansiline maksumus oli tema käikuandmisel 5,8 miljonit rubla ja sellest 28,5% oli riigi varandus. Kuidas aga kasumit

jagada? Selle kohta me dokumenti ei näinud. Ja siit tekibki küsimus – mis edasi saab? Ja see on diskussiooni objekt.

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbini küsimus.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Teades, et te olete tervishoiuminister – see valdkond aga peab olema väljaspool poliitikat –, ning olles kursis teie auväärse tööga ministrite nõukogus ja tundes teile kaasa, sest te tunnete end ebakindlalt selles kõnetoolis, tahaksin teilt küsida, kas te ise avaldasite soovi sõna võtta või andis keegi teile sellise ülesande?

A. Ellamaa

Valitsuskomisjonide moodustamine on üldiselt valitsuse kui kollektiivse organi probleem. Ma tänan kaastunde eest. Palun uskuda, et ma mitte omal initsiatiivil selle küsimusega ei tegele.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja, kas tõesti ei ole leitud siis dokumente, mis näitaksid, mil moel Eesti Vabariigi vara või Eesti Vabariigi mõne ühiskondliku organisatsiooni vara sattus teise riigi ühiskondliku organisatsiooni kätte? Teada on ju, et Eestimaa Kommunistlikul Parteil praktiliselt ei olnud siis mitte midagi, praegu vist isegi ERSP-l on rohkem, kui siis oli komparteil.

A. Ellamaa

Ma usun, et asjatundjad on ka võimelised arhiivimaterjali põhjal mingil moel üles kaevama kogu selle mehhanismi. Kuid ma arvan, et praegusel hetkel siin ei mängigi see olulist rolli, kuidas nimelt see varandus liikus ühtedest kätest teistesse ja kui palju seda oli.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Liim.

J. Liim

Austatud minister, ma puudutan ka sedasama küsimust, kuigi see on juba esitatud. Kaitseliit võib ju esitada taotluse varade tagasisaamiseks, kui tühistatakse 40-nda aasta laialisaatmise otsus. Kas te planeerite üldse taoliste nimekirjade ja varanduste andmepankade läbisorteerimist? Tänan!

A. Ellamaa

Aitäh, härra Liim! Valitsuskomisjon tõenäoliselt andmepankade sorteerimisega tegelema ei hakka. Et lähemal ajal kerkib taas küsimus omandist üleüldse, siis kahtlemata ka need probleemid tõusevad üles. Kuid ma usun, et eelkõige on see omandile pretendeeriva organisatsiooni, mitte aga valitsuse asi.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev, teine küsimus.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid, lugupeetud härra minister! Võib-olla kõik siinviibijad ei tea, et täna algas Moskvast NLKP Keskkomitee pleenum. Seoses sellega on mul järgmine küsimus. Kas see, et just täna tõstatati partei varade küsimus, on Vilniuse ja Armeenia sündmuse arvestades tervitus või auaadress NLKP Keskkomitee pleenumile Moskvast? Tänan!

A. Ellamaa

Hr. Lebedev, teie tähelepanek on väga teravmeelne. Ma pean ütleva, et sellisel juhul on teie lugupeetud kogu siin, Ülemnõukogu, selle tervituse organiseerinud. Sest teatavasti oli kõnealune küsimus päevakorras juba möödunud nädala algusest. Ja lihtsalt jõuti tänaseks sinnamaani. Nii et see on asjaolude meeldiv kokkusattumine.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij teine küsimus.

K. Sergij

Lugupeetud juhataja! Vabandage, aga ma tahaksin siiski ühte asja täpsustada. Mis alusel see küsimus siiski tõstatatakse? Kas komisjon on uurinud, kuidas hoonet ja üldse NLKP

Keskkomitee vara kasutatakse? Kas seda küsimust on uuritud või lihtsalt otsustati see vara konfiskeerida?

A. Ellamaa

Kui tohib?

Juhataja

Ma kõigepealt vastan ise, kuna küsimus oli alguses suunatud minule. Küsimus on tulnud valitsuse seadusandliku initsiatiivi korras. Nüüd ma annan järje edasi ettekandjale.

A. Ellamaa

Jah, seda, kuidas kasutatakse käesoleval hetkel NLKP bilansis olevat vara, on põhjalikult uuritud. Ja selle kohta on mul olemas ka dokumendid. Ma ei tea, kas ma pean nüüd hakkama refereerima. Kui ma lähen tagasi päris algusesse või peaaegu algusesse, siis kerkis see probleem üles seoses ühe hoonega Sakala tn. 1–3, mis kuulub just sinna gruppi, mida meenutasid hr. Tamme ja hr. Priks ja pr. Hänni. See on hoone, mis on pärit sõjaeelsest perioodist ja mis läbi mitmete liikumiste on jõudnud EKP varaks. Nii et sellest sai see protsess alguse.

Juhataja

Suur tänu! Nikolai Aksinin, teine küsimus.

N. Aksinin

Tänan! Lugupeetud ettekandja! Kas ma sain õigesti aru, et te olete juba saanud osa NLKP varast Tallinna Linnakomitee hoones tervishoiu vajadusteks, aga varjate seda? Tänan!

A. Ellamaa

Hr. Aksinin, ma tsiteerisin selles osas hr. Sillari kirja ja ma olen tõesti väga tänulik, et mul õnnestus Tervishoiuministeeriumile üürida raha eest 40 inimesele tööpinda 9 ruumis. Ma olen väga tänulik, et mul õnnestub seal töötada ministeeriumiga kahes vahetuses.

Juhataja

Suur tänu, hr. Ellamaa! Ülemnõukogul praegu rohkem küsimusi ei ole. Lõppsõna veel tuleb. Lugupeetud kolleegid, nagu te näete, on meil tegemist kahe otsuse eelnõuga. Teine otsuse

eelnõu on esitatud sõltumatute demokraatide poolt ja me ootame ettekannet. Kas hr. Uluots on saalis? Kes teeb ettekande sõltumatute demokraatide poolt? Palume kõnetooli, hr. Uluots.

Ü. Uluots

Mu kallid kolleegid, ega mul palju rohkemat öelda ei ole, kui kirja on pandud. Sõltumatud demokraadid on arusaamisel, et suppi ja putru segamini ajada ei tohi. Kui me täna võtame menüüsse supi ja paari kuu pärast hakkame sööma putru, siis on meelest läinud, mis maitse sellel supil oli. See tähendab seda, et me ei tohi lahendada praegu omandiõiguslikke küsimusi, kuni me ei ole vastu võtnud põhilist omandireformi seadust. Nii et paratamatult tuleb kõik omandiõiguslikud küsimused lükata seniks edasi, kuni me ei ole jõudnud arusaamisele, kes, kus ja millal on Eestimaal peremees. Ma olen rääkinud.

Juhataja

Suur tänu! Kas on hr. Uluotsale küsimusi? Tundub, ei ole. Väga selge ettekanne. Kolleegid, meil on kaks, tundub et alternatiivset otsuseprojekti – valitsuse ja sõltumatute demokraatide oma. Kuidas me käitume? Kas me otsustame, kumma me võtame aluseks, ja hakkame selle põhjal läbirääkimisi pidama? Mis on, Sergei Petinov?

S. Petinov

Mul on palve lugupeetud spiikrile. Arvestades seda, et valitsuse projekti arutati detsembrikuus ja paljudel pole seda praegu lihtsalt käe pärast, palun värskendage meie mälu, enne kui küsimus hääletusele pannakse. Tänan!

Juhataja

Kas ollakse nõus, et ma loen ette? See on kõikidel teil käes olnud, aga tõesti, detsembrikuust on aega mööda läinud ja juba on ära kaotatud. Ma loen selle ette vene keeles. Eesti keeles? Mõlemas keeles loen ette, et vähendada tõlkijate vaeva. Valitsuse otsuseprojekt kõlab järgmiselt. Pealkiri on "Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta". Eesti Vabariigi ülemnõukogu otsustab:

1. Lugeda EKP Teaduskeskuse Arhiiv Eesti riigi ajalugu kajastavaks riikliku tähtsusega varaks ning allutada see Eesti Arhiiviametile.
2. Eesti Vabariigi Valitsusel pöörduda NLKP Keskkomitee poole ettepanekuga anda kogu Eesti Vabariigi territooriumil asuv NLKP vara üle Eesti Vabariigi omandusse, arvestades nii

riigi poolt NLKP varade soetamisel tehtud investeeringuid kui ka tehtud investeeringutest riigi poolt saamata jäänud tulusid.

Ma loen selle ette ka vene keeles:

Об имуществе КПСС, находящемся на территории Эстонской Республики. Верховный Совет Эстонской Республики постановляет:

1. Считать Архив научного центра КПЭ имуществом государственного значения, отражающим историю Эстонского государства, и подчинить его Архивному Департаменту Эстонии.

2. Правительству Эстонской Республики обратиться к ЦК КПСС с предложением передать все имущество КПСС, находящееся на территории Эстонской Республики, в собственность Эстонской Республики, учитывая как инвестиции, сделанные государством при приобретении КПСС имущества, так и не полученные государством от этих инвестиций доходы.

On selge? Kas sõltumatute demokraatide otsuseprojekt on teil käes? On käes. Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 30. Kolleegid, konkurss viiakse läbi alljärgnevalt. Kõigepealt paneme hääletusele valitsuse projekti ja aluseks võtame poolthääled. Siis paneme hääletusele sõltumatute demokraatide projekti ja aluseks võtame samuti poolthääled. Igas hääletusvoorus on igal saadikul üks hääl. Kumb saab rohkem poolthääli, see võetakse aluseks. Kas on selge? On selge. Võin hääletusele panna. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et arutelu aluseks võtta valitsuse poolt pakutud variant? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 38 saadikut, vastu on 23 ja erapooletuid 13, kuid need ei lähe arvesse. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et arutelu aluseks võtta sõltumatute demokraatide poolt esitatud otsuseprojekt? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 31, siiski 33 rahvasaadikut, vastu on 20, erapooletuid on 20. Aluseks võetakse valitsuse projekt.

Juhataja

Avan läbirääkimised. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, ma kõigepealt räägiksin natuke muidujuttu ja siis teeksin parandusettepaneku. Ma olen nimelt olnud isiklikult küllalt suures vaimustuses meie tõsisest soovist järgida täpselt seadusähte. Aga NLKP varadest rääkides tekib mul alati väikene hämming. Ka täna siin me mängime nagu mingit nukuteatrit. Otsekui keegi ei oleks lugenud

viimase 3 aasta jooksul ühtegi ajalehte ei vene ega eesti keeles või ei mäletaks midagi möödunud aastakümnetest, milliste nähtustega või nähtusega on tegemist NLKP puhul tegelikult. Kui pidada nüüd hirmus seaduslikuks kõike seda, mis selle partei juhtimisel on korda saadetud, sealhulgas varanduste rekvireerimisel, siis minu meelest ei ole meil mõtet siin saalis üldse punnida. Laseme sel üliseaduste tegijal ja rakendajal ennast edasi juhtida õnnelikult surmani või kommunismini.

Ma annan muidugi endale täiesti aru poliitilise momendi valimise vajalikkusest ja sellest, et nimetatud parteil on oma relvajõud, mustad baretid, millega me peame arvestama. Aga teiselt poolt hakkab meie tegevus siin korduvate edasilükkamistega ka pisut devalveeruma ja näitab, nagu me ei oleks võimelised otsustama. Sellepärast ma teeksin ettepaneku koostada hübriid: nimelt jäta valitsuse programmi 2. punkti, et me pöördume NLKP poole, aga täiendaks seda mingi tähtajaga, näiteks ühe kuu jooksul, et nad selle läbi vaataksid. Ja märgime oma otsuses ära, et kui vastust ei tule, kuulutame Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara Eesti Vabariigi omandiks. Ja teiseks punktiks oleks, et Eesti Vabariigi Valitsusel korraldada ka esimeses punktis nimetatud vara ülevõtmine. Selle kuu ajaga – me võime anda ka poolteist – hakkab ka omandiseadus küpsema. Nii et sellisel juhul oleks ka sõltumatute demokraatide esitatud seaduseelnõu nõue täidetud. See on kõik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Vaino Väljas.

V. Väljas

Härra juhataja, kolleegid! Ma saan aru, et selles küsimuses esinemine vabariigi seadusandliku kogu ees ei ole kerge. Minevikus tehtud vead, ülekohus jätavad kahtlemata selle küsimuse arutamisele väga tuntava pitseri. Püüaksin endale meelde tuletada oma ülesande kergendamiseks ainult ühte. Kes on käinud Tallinna raekojas (linna täitevkomitee liige olin 10 aastat), on leidnud sealt ladinakeelsed õpetussõnad raehärradele: astudes sellesse ruumi, jätta maha see, mis on sul isiklikku, poolehoid ühele. Ja teine: juhindu seadusest. (Tõlge on vaba.) Ka meie peame täna selle küsimuse arutamisel lähtuma mitte poliitilisest meelesisust, vaid vaatama seda, missugune on olukord ja mida sellise otsuse vastuvõtmine endaga kaasa tuua võib.

Teile välja jagatud Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee esimese sekretäri Enn-Arno Sillari allkirjaga kiri annab tõese pildi EKP varade seisust: mis on üle antud tasuta, missugune osa on antud rendile, missugust osa kasutatakse partei tarbeks. Tekib küsimus, kas valitsusel

oli tarvis praegu ummisjalu asuda partei varade sundvõõrandamisele, sest nii me saame seda asja õiguslikult tõlgitseda. Mõistlikum oleks ju see küsimus lahendada kahe osapoole vahel. Meie vabariigi valitsus ei ole ometi ju nii väetikene, et ei leia võimalust kokkuleppeks, ja kui seda ei leita, on ju kolmas organ, kohus, mis seadusest lähtudes need asjad lahendab. Kas on ühel üksikjuhul tarvis vastu võtta seadusandlikku akti sisuliselt ühiskondliku organisatsiooni varade natsionaliseerimiseks? Mitte usaldades oma nappe õiguslaseid teadmisi, pöördusin ma meie juhtivate juristide poole. Vastuse sain ma järgmise. Kui omand vaidlustatakse, siis saab otsus olla ainult kehtival seadusel tuginev. Otsuse langetamine üksikjuhul võib olla mõjutatav ning moodustaks õiguslikult mittekorrektse akti. Seoses sellega tahaksin ma veel kord kõigile südamele panna, et enne, kui me ei ole jõudnud selgusele meie omandireformi seaduse osas, oleks üksikjuhtu käsitlevat otsust vastu võtta ennatlik. Sest küsimus ei ole ju ainuüksi praegu EKP – osaliselt NLKP-varas, vaid selles, mismoodi me üldsuse silmis sellega välja näeme. Ühte ülekohut heastada teise ülekohtuga või seadusetusega ei ole võimalik. Ma teeksin väikese kõrvalepõike, vabandades kolleegide ees aja kuritarvitamise pärast. Oli jutuajamine ühe oma kolleegiga diplomaatilise töö valdkonnas, kes on Haagi Rahvusvahelise Kohtu liige. Ma küsisin tema arvamust. Tema vastus oli, et sellise otsuse vastuvõtmine ei oleks ka rahvusvahelise õiguse seisukohalt pehmelt väljendades korrektne ja jätkaks parlamendist võrdlemisi ebasoovitava mulje. Seoses sellega veel väike kõrvalepõige – sellesama Haagi Rahvusvahelise Arbitraažitribunali liige oli kunagi ka meie kaasmaalane Friedrich Martens. Mul oli võimalus veidike täiendada oma teadmisi Caracase Katoliikliku Ülikooli rahvusvahelise õiguse õppetoolis. Sealt anti mulle kätte nimestik. Selles nimestikus oli raamat, mida soovitatakse kõigile õigusteadlastele. Selle raamatu pealkiri kõlab järgmiselt: "Meždunarodnoje pravo sovremennõhh tsivilizovannõhh narodov 1882–83", autor Friedrich Martens. Kas me, kolleegid, ei jätkaks omale mällu meie kaasmaalase õigusalasest varamust nimelt ühe asja, kui me oma seadusakte vaetu võtame – et need vastaksid tsiviliseeritud rahvaste õigusnormidele. Ma ei hakka teid veenma, et ka moment ei ole sobilik sellise otsuse esitamiseks, veel vähem vastuvõtmiseks. Siin võiks rääkida ka üsnagi emotsionaalselt nendest probleemidest, kuid ma panen veel kord teile südamele nimelt ühte asja – sellise õigusaktiga ühe ühiskondliku organisatsiooni vara natsionaliseerimisel ei talita me mitte praegu selliselt, et saaksime möödanikus tehtud vigu heastada. Seepärast on ettepanek veel korra seda küsimust väga tõsiselt kaaluda. Otsuseprojekt on aluseks võetud, ma ei saa selle kohta enam midagi ütelda, parandusettepanekuid teha oleks mõttetu, sellega me asja sisu siin suurt ei muuda. Ometi aga mõtelgem ka nendele tagajärgedele, mis sellise otsuse vastuvõtmine kahtlematult kaasa tuua võib.

Teiseks, anname endale aru, et ühe kuu või paariga see vara Eesti Vabariigi territooriumilt mitte kusagile ei kao, ta on ju kinnisvara. Seoses sellega veel korraks minu tõsine pöördumine: lähtuda oma vastutusest seadusandjana, mitte aga oma poliitilistest sümpaatiatest ja antipaatiatest. Selle küsimuse juurde võin tasakaalukalt tagasi tulla pärast omandireformi seaduse vastuvõtmist. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kui meil oli esmakordselt juttu partei varadest, siis heitsin pilgu oma parteipiletisse (selles saalis on kindlasti pooled inimesed endised parteilased) ja arvutasin kokku, et 1958. aastast alates, mil ma astusin kommunistlikku parteisse, olen oma tagasihoidlikust õpetajapalgast maksnud umbes 2000 rubla liikmemaksu. Seepärast tuleks valitsusel ja meil kõigil enne selle küsimuse lahendamist pöörduda nende poole, kelle tagasihoidlikest sissemaksetest need varad on kogunenud. Tahaksin veel kord korrata ukraina kirjaniku Boriss Oleiniku sõnu, mis ta ütles ühel Keskkomitee pleenumil. Need käivad otseselt selle küsimuse kohta, mida me arutame. "Hall saatus ootab teadlikke ülejoosikuid, kes veel eile olid parteis ja õpetasid meid, kuidas leninlikult elada, aga täna heidavad professionaalse vilumusega silmuse graniit-Lenini nagu elusa inimese kaela. Kui räägitakse sellest, et partei on kelleltki midagi röövinud, siis just neilt miljonitelt inimestelt, kes oma viimased rublad liikmemaksuks andsid. Kõik parem, mis partei liikmemaksudega on loodud, tuleb jätta lastele. Ja otsida üles need õnnetud raskest tööst vaevatud inimesed, kes isegi ei tea, mis on sanatoorium. Las nad puhkavad vähemalt vanaduspäevil nendes sanatooriumides, mis on ehitatud nende liikmemaksude eest. Sellelgi pole aga õigust nõuda endale neid liikmemakse, mida maksid lahinguväljale jäänud inimesed. Seal kusagil puhkab ka minu isa, kes langes 1943. aastal Harkovi all, ja minu esimene parteisekretär, kellele ma andsin ustavusvande. Ja see vandetõotus jääb igaveseks püsima. Ka tema maksis ju liikmemakse! Kas te ei tunne, kuidas teie taskusse pistavad käe uued eksproprieerijad, kes end demokraadirüüga varjavad? Kas te ei näe, kuidas nad sorivad lahinguväljal langenute kõdunenud vormipluuside taskutes?" Paremini ei saagi minu meelest öelda. Tahaksin täielikult toetada Vaino Väljase arvamust. On vaja hoolega kaaluda seda küsimust, sest sellest partei varast moodustab väga suure osa ka meie töö ja vaevaga teenitud raha. Palun teid väga, võtke kuulda minu sõnu ja Boriss Oleiniku mõtteavaldust. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud kolleegid! Mulle on kõik täiesti arusaadav, kui me räägime sellest, kui suure osa on keegi andnud rahvusliku rikkuse loomisse. Me asusime selle küsimuse kallale, kui hakkasime rääkima omandiseadusest. Praegu ei ole meil tõepoolest mingit õiguslikku baasi ega ühest hinnangut selle kohta, mis ikkagi kuulub rahva vara ja mis munitsipaalvara hulka, kuidas see jaotub ja kus on piir. See aga on kõige tähtsam eeldus selleks, et anda hinnang meie tegevusele omandiprobleemide seisukohast lähtudes.

Seepärast tahaksin eriti juhtida tähelepanu sellele, et me ei teeks väga tõsist õigusalast viga, mida me lähemal ajal ise peaksime parandama hakkama. Ma ei räägi sellest, kuidas jagatakse NLKP vara. See on teine küsimus. Ma saan aru, et peale partei on ka riik mahutanud vahendeid ühte või teise omandivormi. On täiesti selge, et sealt, kuhu on mahutatud rahva ja riigi raha, on riigil õigus saada kompensatsiooni tehtud kulutuste eest. Aga ma olen täiesti nõus sellega, et täna ei ole olukord ilmselt selline, et me võiksime laiaulatuslikult alustada nende varade jaotamist, mida on kogutud aastakümnete vältel, sealhulgas ka enne 1940. aastat. Seepärast toetan ma täielikult lugupeetud Vaino Väljast ja äsja väga emotsionaalselt sõna võtnud Sergei Sovetnikovi selles suhtes, et me peame mõistma, millises olukorras me oleme. Meenutan teile veel üht asjaolu. Oleme hakanud pidama konstruktiivset dialoogi Liidu delegatsiooniga. Meil tuleb kaaluda, kuidas üks või teine otsus mõjutab läbirääkimisi, mida me oma vabal tahtel alustasime ja mis lugupeetud spiikri sõnutsi algasid küllaltki konstruktiivselt. Kas see mitte ei kahjusta läbirääkimisi? Kinnitamaks, et minu kahtlustel on alust, tuletan teile meelde hiljutist presidendi ukaasi NLKP varade kohta Armeenias. Kas me loome siis taas täiesti mittevajaliku pretsedendi, mis pidurdab meie ja NSV Liidu seisukohtade ja suhete määratlemise normaalset konstruktiivset protsessi? Kas meil on seda praegu vaja? Mõelgem selle üle järele.

Me saame ju kõik väga hästi aru, et keegi ei hakka midagi lihtsalt niisama ära andma. Varad kas eksproprieeritakse või ostetakse välja või siis lepatakse kokku bilansist bilanssi üleandmise suhtes. See tähendab, et on olemas täiesti tsiviliseeritud võimalused omandiküsimust lahendada. Tahan veel kord juhtida tähelepanu sellele, et kui siin mõned, sealhulgas ka ettekandja, räägivad võõra riigi varadest – kuigi ta parandas, et mitte võõra, vaid teise riigi, milles ma ei näe mingit vahet –, siis ilmselt on olemas teatud tsiviliseeritud normid ka nende küsimuste lahendamiseks ja pole vaja teha illusioone, et võtnud siin vastu otsuse

omandi kohta, lahendame seega omandiprobleemi, sealhulgas ka NLKP Keskkomitee arhiivi küsimuse. Nii see ei ole. Me võime vastu võtta mis tahes otsuse, aga see jääb lihtsalt õhku rippuma, sest pole reaalselt jõudu, mis võimaldaks otsused ellu viia. Ei iseseisev Eestimaa Kommunistlik Partei ega NLKP positsioonidel olev kommunistlik partei saa seda teha, sest vara nii lihtsalt, ilma seadusliku aluseta ära ei anta. Ja me satume taas juriidilisse ummikusse, millest meil on väga keeruline välja rabelda.

Seepärast teeksin järgmise ettepaneku. Lükame otsuse vastuvõtmise selles küllaltki keerulises küsimuses edasi ja teeme meie valitsusele ülesandeks põhjalikult arutada volituste piiritlemist ning küsimust riigi ja partei kulutustest nende varade loomisel, mida me nüüd nimetame partei omandiks. Pärast seda, kui meile on need dokumendid esitatud, otsustame üheskoos, kuivõrd tõesed need on. Mulle näib, et enne tõsise otsuse vastuvõtmist oleks objektiivne ja õiglane seda teha. Mina isiklikult tahaksin küll sellist dokumenti näha. Ja kui ma näen, et riik on mahutanud raha ühte või teise objekti, mis nüüd kuuluvad NLKP varade hulka, siis mina isiklikult peaksin vist küll õiglaseks kokku leppida kompensatsiooni või ekvivalentse varaosa üleandmise suhtes. Aga praegu on minu arvates enneaegne nii tõsiseid otsuseid vastu võtta. Lugupeetud tervishoiuministri ettekandes ei esitatud minu meelest konkreetseid arve ja arvutusi selle kohta, mis kellelegi kuulub. Kutsun teid üles ilmutama arukust, mis viimasel ajal on heaks kombeks kujunenud. Minu arvates oleme juba õppinud nii käituma. Tänan!

Juhataja

Sergei Petinov, parandusettepanek. Rein Tamme.

R. Tamme

Härra juhataja, auväärased kolleegid! Ma päris hästi ei mõista, mis täna Ülemnõukogu saalis toimub selle otsuseprojekti arutelu käigus. Ma ise olen sattunud õnnetuseks niisugusesse olukorda, et ei olnud enam sahtlis seda dokumenti alles, ja väga paljudel kolleegidel ka ei olnud, nagu ma saalis ringi käies tõdesin. Ühelt kolleegilt siiski sain selle teksti ette. Tahaksin öelda ainult, et selle otsuse projekt, koosnedes nendest kahest punktist, näeb ette esimeses punktis EKP Teaduskeskuse Arhiiv kui Eesti riigi ajalugu kajastav riikliku tähtsusega vara anda Eesti Arhiiviametile. Minu meelest see on täiesti loogiline, loomulik ja meie tegevuses vajalik otsus. Siin ei saaks mitte kellelgi olla kahtlusi, ka nendel, kes sügavamalt käsitlesid EKP ja NLKP vara küsimust täna siin saalis sellest kõnetoolist. Ja teises punktis on ette nähtud, et valitsus teeks ettepaneku NLKP-le nende varade üleandmiseks Eesti Vabariigi

omandusse, mis asuvad Eesti Vabariigi territooriumil, arvestades tehtud investeeringuid. Minu meelest see on täiesti tasakaalukas, läbikaalutud otsuse projekt ja meil tuleks see otsus vastu võtta. See on minu arvamus. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Tahan juhtida teie tähelepanu järgmistele tösiasiadele. Esiteks tahaksin veel kord korrata, et partei varad tekkisid tänu kolmele finantseerimisallikale. Need olid partei liikmemaksud, laekumised riigieelarvest põhiseaduse kurikuulsa 6. paragrahvi alusel, mis nüüd on tühistatud, ja majandustegevusest saadud kasum. Järelikult võiks minu meelest selle küsimuse lahendada järgmiselt. Kõigepealt hüvitada see, mis saadi riigieelarvest. Seejärel on vaja ausalt jaotada majandustegevusest saadud tulud. Sellise jaotuse puhul on ilmselt vaja arvestada, kui palju riigi ja kui palju partei raha mahutati nendesse ettevõtetesse, mis hiljem andsid kasumit. Et omanik ise ei ole kuulutatud meie vabariigis väljaspool seadust olevaks, siis juriidilisest seisukohast on selle küsimuse teistsugune lahendamine ebaseaduslik. See tähendab, et antud juhul pole alust eksproprieerida organisatsiooni varasid, kes pole keelustatud ja kelle tegevus pole ebaseaduslikuks tunnistatud. Kui me aga hakkame seda küsimust lahendama just nimelt sel moel, nagu valitsus seda praegu soovitab, s.t. ebaseaduslikult, siis anname ju omanikule õiguse kaitsta oma vara kõigi võimalike vahenditega. See on iga omaniku elementaarne vastureaktsioon. Kuna me oleme otsustanud ehitada üles õigusriigi, siis mulle näib, et need küsimused tuleb lahendada, nii nagu härra Väljas ütles, mitte ühe või teise poole häälteenamusega, vaid seaduse alusel. See tuleb otsustada kohtukorras, mitte aga Ülemnõukogus. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, kas loeme läbirääkimised lõppenuks? Loeme lõppenuks? Ei loe. Mati Ahven.

M. Ahven

Lugupeetud juhataja ja kolleegid! Minu eestlastest kolleegid ei taha ilmselt enam selle kohta sõna võtta ja ka mina ei ole ette valmistunud. Aga ma olen natukene arusaamatuses. Kas järsku meie kogu ei ole võtnud vastu sellist otsust, et kunagise kuulsusriikka kommunistliku

partei tegevus on nüüd see kuritegelik, inimvaenulik? Ja kui tõesti seda vastu võetud ei ole, kas me ei võiks siis sellega tegelema hakata? Ja ma arvan, et kurjategija käest tuleb tema varandus ära võtta ja anda ta inimestele tagasi. Aga praegusel juhul, kui me seda organisatsiooni tõesti ei tunnista kuritegelikuks, siis ma ühinen päris sõltumatute demokraatidega, et enne me siiski neid varandusi puudutada ei saa, kui on omaette seadus vastu võetud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ei ole rohkem sõnasoovijaid. Kas me hääletame või lepime džentelmenlikult kokku, et läbirääkimised on lõppenud? Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Saadikurühma "Võrdsete õiguste eest" nimel palun panna selle küsimuse kohta käiva otsuse projekti nimelisele hääletusele. Selle tulemusi võib meil vaja minna tulevikus, kui me hakkame välja selgitama, kes kutsusid kohale OMON-i, eriväed ja dessantväelased. Siis on meile nende nimed teada. Tänan!

Juhataja

Kolleegid, on laekunud alljärgnevad parandusettepanekud. Juhan Telgmaa teeb ettepaneku alustada punkti 2 niimoodi: "Valitsusel alustada läbirääkimisi NLKP KK-ga" ja edasi nagu eelnõus on. Ja punkt 1 ära jätta.

Andres Tarand tegi ettepaneku täiendada otsuseprojekti kahe punktiga: "Kuulutada Eesti Vabariigi territooriumil asuv NLKP vara vabariigi omandiks." Ja teiseks – "Eesti Vabariigi Valitsusel korraldada käesoleva otsuse punktis 1 nimetatud vara ülevõtmine." Oli ka tähtaeg, Andres Tarand? Oli? Ma paluks selle siis täpsemalt mulle esitada.

Sergei Petinov teeb ettepaneku. Esiteks: esimene punkt välja jätta.

Teiseks: teha Eesti Vabariigi Valitsusele ettepanek koostada koos EKP Keskkomitee ja EKP juhtidega EKP ja NLKP varade register, kusjuures eraldi oleks välja toodud riigi kulul tekkinud omandiosa.

Aleksandr Labassov teeb ettepaneku esimene punkt välja jätta. Teine punkt esitada järgmises sõnastuses: "Teha Eesti Vabariigi Valitsusele ülesandeks pöörduda NLKP Keskkomitee poole ettepanekuga moodustada ühine komisjon, et piiritleda küsimused, mis on seotud NLKP varade kasutamise ja käsutamisega Eesti Vabariigi territooriumil.

Vaat siisugused on parandusettepanekud.

Hr. Ellamaa, kas valitsus aktsepteerib mõne nendest parandusettepanekutest? Võib-olla palume hetkeks kõnetooli? Ma annan tutvumiseks.

Juhan Telgmaal on veel parandusettepanek. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Mulle näib, et hr. Petinovi, hr. Labassovi ja minu ettepanekud on väga lähedased. Kui nemad on nõua, siis me võiksime kolmekesi formuleerida ühe ettepaneku kolme peale.

Juhataja

Kuidas te teete, kas lepите töökorras kokku? Või võtab Juhan Telgmaa enda oma maha?

J. Telgmaa

Ei. Me lepime kokku kohe praegu.

Juhataja

Lepite kokku. Kuulame, mida ütleb valitsus. Hr. Ellamaa, palun kommentaar.

A. Ellamaa

Austatud hr. esimees! Meie Ülemnõukogu otsuse projekt koosneb kahest osast. Valitsuse komisjoni esindajana ma ei saa nõustuda sellega, et me jätaksime käsitlemata EKP Teaduskeskuse Arhiivi saatuse, ning ma paluksin panna see küsimus hääletusele. Me oleme siiski veendunud, et tegemist on rahvusliku varaga. Ükskõik siis, mis organisatsioon või kes selle taga on. Mis puutub 2. punkti parandusettepanekutesse, siis nimetatud 3 parandusettepanekut käsitlevad tegelikult protsessi, mis peaks vallanduma pärast valitsuse pöördumist. Nii et ka sellel puhul on mul ettepanek formuleerida siiski otsus pöördumisena eesmärgi saavutamiseks. Vastasel juhul me võtame lihtsalt kohustuse alustada rääkimisi, teadmata, mida me sellega taotleme. Mis puutub hr. Tarandi ettepanekusse seada ajaline piirang 1 kuu, siis teades, kuivõrd raskesti käivad kõik asjad, ma usun, et kui ajaline piirang üleüldse panna, siis see võiks olla vähemalt 3 kuud, mitte vähem.

Juhataja

Ma sain aru, et valitsus ei aktsepteeri ühtegi parandusettepanekut ja need lähevad hääletusele. Üks hetk, hr. Ellamaa, kuulame ära Kaido Kama. Millised on Kaido Kama parandusettepanekud?

K. Kama

Mul on protseduuriline ettepanek moodustada redaktsioonitoimkond.

Juhataja

Siis ma palun ettepaneku ka kirjalikult, see läheb hääletusele. Suur tänu, hr. Ellamaa. Ma pean nüüd Ülemnõukoguga ise nõu. Kolleegid, ühtki neist parandusettepanekuist, mis taotlesid otsuse eelnõu sisulist muutmist, valitsus ei aktsepteeri ja need pannakse hääletusele.

Ma tutvustan veel laekunud protseduurilisi ettepanekuid. Kas hääletada nimeliselt või mitte, tuleb meil otsustamisele vahetult enne hääletamist. Priidu Priks teeb ettepaneku lülitada EKP vara küsimus NSV Liidu ja Eesti Vabariigi vaheliste läbirääkimiste programmi. Seda, kallid kolleegid, küll Ülemnõukogu otsustada ei saa. Selleks peab olema kahe poole kokkulepe ja me oleme just kokku leppinud graafikplaani osas. Omandisuhted on tõepoolest selles läbirääkimiste graafikplaanis haaratud, kuid eraldi ei ole EKP vara. Ma ei paneks seda ettepanekut küll praegu hääletusele ja palun Priidu Priksil see tagasi võtta. Sergei Sovetnikov teeb ettepaneku lükata selle küsimuse arutamine edasi kuni Eesti Vabariigi omandiseaduse vastuvõtmiseni. See läheb kõige esimesena hääletusele. Kaido Kama teeb ettepaneku moodustada redaktsioonitoimkond, see läheb teisena, kui esimest ettepanekut – Sergei Sovetnikovi oma – Ülemnõukogu ei aktsepteeri. Ja siis tulevad juba sisulised parandusettepanekud. Kuidas lõppesid läbirääkimised, Juhan Telgmaa, Sergei Petinov ja ülejäänud? Kas saite kaubale? Üks tuleb, kõigi kolme asemel? Väga hea. Kolleegid, kas me võime protseduurilised küsimused panna hääletusele, need ei sega sisuliste parandusettepanekute ettevalmistamist? Kohaloleku kontrolli ei ole meil tarvidust teha, sest selle päevakorrapunkti jooksul me oleme seda juba teinud. Lähme kohe hääletuse juurde. Kolleegid, panen hääletusele Sergei Sovetnikovi ettepaneku, mis käsitleb selle küsimuse edasilükkamist kuni omandiseaduse vastuvõtmiseni. Ülemnõukogu mõistab? Mõistab. Lihthälteenamus.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lükata kõnealuse päevakorrapunkti arutelu edasi kuni omandiseaduse vastuvõtmiseni? Selle ettepaneku poolt on 48 rahvasaadikut, vastu on 12, erapooletuid on 13. Ettepanek vastu võetud. Ma palun valitsuse esindajat tulla veel kord juhataja laua juurde, et saaksin üle anda kõik laekunud parandusettepanekud. Suur tänu, härra Ellamaa, pärast omandiseadust saame jälle kokku.

Eesti Vabariigi valijate registri koostamise seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame neljanda päevakorrapunktiga.

Eesti Vabariigi valijate registri koostamise seaduse eelnõu teine lugemine, nagu te võite veenduda, on katkestatud ja palume kõigepealt kõnetooli Marju Lauristini.

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed, lubage teid tutvustada vahepeal komisjonile laekunud materjalidega, mille saamiseks komisjon esitas vastava palve, lähtudes meie eelmise lugemise käigust. Nimelt on saatnud oma arvamuse õigusteadusliku ekspertgrupi liige Indrek Koolmeister Tartust ja samuti ka vabariikliku valimiskomisjoni esimees Eerik Truuväli.

Kuna kumbki neist ei saa kahjuks täna meie istungil osaleda, siis tutvustan nende arvamusi.

Hr. Koolmeister kirjutab, et nimetatud eelnõu poliitiliste motiivide analüüsimine ei kuulu käesoleva arvamuse põhiülesannete hulka. Seaduse faktiline ja poliitiline motiiv nagu ka tema poliitilised tagajärjed ei kuulu õiguse valdkonda. Samas pole võimalik piirduda üksnes normitehnilise käsitlemisega, arvestamata selle eelnõu asendit õigussüsteemis. Arenenud ja stabiilse riikliku mehhanismi korral on valijate register piisavalt traditsiooniline instituut, kusjuures vastava eriseaduse normistik on eelkõige protseduurilis-tehnilist laadi. Oma kontseptuaalses osas tugineb ta põhiseaduslikele sätetele, mida konkretiseerivad kodakondsus- ja valimisseadused.

Põhiseadusliku korra, samuti kodakondsusseaduse puudumisel on meie oludes valimistest osavõtu küsimused reguleeritud valimisseadustega. Sellises situatsioonis on valijate registri seaduse toimesfääri piiritlemisel suur tähtsus. Milliseid suhteid seadus hakkab reguleerima, milline on ta vahekord teiste seadustega, sellele küsimusele eelnõu vastust ei anna.

Kujunenud situatsioonis hakkab valijate registri seadus kandma kodakondsusseaduse koormust, vähemalt osas, mis on seotud valimisõiguslike isikute esialgse piiritlemisega. Kerkib küsimus selle mudeli kohaldatavusest riigikaitse suhetele, riigiteenistussuhetele jne. Põhimõtteliselt ei ole valijate registri seaduse vastuvõtmine enne põhiseadust ja kodakondsusseadust välistatud. Põhiseadus ja kodakondsusseadus võivad ju registriseaduse mudelit aktsepteerida või mitte. Ületamatuid juriidilisi tagajärgi siin ei teki, küll aga on aktide vastuvõtmise selline järjekord, mida saab põhjendada vaid õigusväliste argumentidega, äärmiselt ebasoovitav. Ülaltoodu käsitles üksnes mõningaid selle seadusega seonduvaid

õiguslik-poliitilisi aspekte, samas aga on seaduses rida korrastamist vajavaid sätteid ja härra Koolmeister toob siin terve rea detailseid redaktsiooniliste paranduste ettepanekuid, mida ka komisjon on juba oma töös arvesse võtnud.

Härra Truuväli, valimiskomisjoni esimees, esitab teie ja ka meie palvel oma arvamuse, kus on öeldud järgmist: "Olen seisukohal, et parim viis meie seadusandlust edasi viia on esmalt fikseerida Eesti Vabariigi riigiõiguslikud alused. Valijaskonna fikseerimine ilma kodakondsusseaduseta on raskendatud, kuid momendil mõnevõrra paratamatu seoses ka lähenevate läbirääkimistega Nõukogude Liiduga."

Edasi annab härra Truuväli terve rea organisatsioonilisi näpunäiteid, kuidas peaks olema rakendatud valijate registri seadus, kui see vastu võetakse, sealhulgas toob ta ära selle majanduslikud kalkulatsioonid, laskumata kõigisse detailidesse. Lõpptulemusena ütleb ta, et kui kasutada praegust süsteemi, tähendab, neid territoriaal- ja valimiskomisjone, mis töötasid referendum ajal, siis ainuüksi ühekordse registrisse võtmise korral on kulutused umbes 1,5 kuni 2 miljonit rubla. Härra Truuväli arvab, et seepärast oleks vajalik kõigepealt luua siiski professionaalne süsteem, samuti anda kohalikele omavalitsustele ülesanne registri koostamiseks, ning teeb ettepaneku, kuidas registreerimisprotseduuri lihtsustada, kasutades olemasolevat 3. märtsi nimekirja, kuidas ühitada see nimekiri ja avalduste süsteem, mis on pakutud välja seaduses. Sealjuures põhimõtteliselt härra Truuväli aktsepteerib kontseptsiooni seda osa, kus eristati registrisse kandmisel isikud, kellel on Eesti Vabariigi n.-õ. õigusjärgne kodakondsus – kas on ise olnud kodanikud või on kodaniku järeltulijad –, ja isikud, kes sellesse kategooriasse ei kuulu. Selle küsimuse üle tekkis aga põhimõtteline vaidlus õiguskomisjonis, kui komisjon arutas mitmel korral registriseadust. Ma loodan, et õiguskomisjoni esindaja esitab siin oma seisukoha. Esialgu oleks see meie poolt kõik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kõik oli selgelt ette kantud, küsimusi ei ole. Kaasettekandeks õiguskomisjoni nimel palume kõnetooli Liia Hänni.

L. Hänni

Lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid! Mäletatavasti suunati valijate registri seaduse eelnõu seisukohavõtuks õiguskomisjoni. Õiguskomisjon arutas eelnõud kodakondsuskomisjoni esimehe ja liikmete juuresolekul 4 korral. Täna jõudsimme järgmisele otsusele:

1. Soovitada seaduseelnõu koostanud töögrupil esitada Ülemnõukogule täiendavalt seisukohad kodakondsuse aluste kohta.
2. Pidada vajalikuks lisada valijate registri seaduse eelnõule eelnõud muudatuste ja täienduste tegemiseks administratiivõiguserikkumiste koodeksis ja kriminaalkoodeksis. Tulenevalt õiguskomisjoni otsusest, tuleks seaduseelnõu teine lugemine katkestada, kuni eespool nimetatud eelnõud on esitatud Ülemnõukogule. Aitäh!

Juhataja

Tundub, et küsimusi ei ole. Suur tänu, Liia Hänni!

Panen õiguskomisjoni ettepaneku hääletusele. Lihthälteenamus. Aga enne kontrollime kohalolekut. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 31. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on õiguskomisjoni tehtud ettepaneku poolt? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 6. Ettepanek vastu võetud, arutelu katkestatakse.

Ajutise komisjoni moodustamine omandi- ja maareformi küsimustes

Juhataja

Kolleegid, kell on 17.46. Mulle tundub, otsustades laekunud eelnõude järgi, et kavatsetakse tulla välja mõningate kiireloomuliste küsimustega. Marju Lauristin teeb ettepaneku täiendada päevakorda punktiga, mis puudutab ajutise komisjoni moodustamist omandi- ja maareformi küsimustes. Te kõik teate asjaolusid, siin pikalt rääkida ei ole vaja. Aga see ei ole ainukene kiireloomuline küsimus, paistab, et neid on teisigi. Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva, 38. istungjärgu päevakorda päevakorrapunktiga, mis puudutab ajutise komisjoni moodustamist omandi- ja maareformi küsimustes? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 66 rahvasaadikut, vastu on 1 rahvasaadik, erapooletuid on 9. Päevakorda täiendatakse. Ettekandeks palume kõnetooli Marju Lauristini.

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Asja sisu on meil tegelikult juba põhimõtteliselt arutatud. Teile on projektid kätte jagatud. Ma tutvustaksin ainult vahepeal laekunud materjale ja ettepanekuid. Olen saanud avalduse või kirja Andrei Priilt, kus ta palub end välja arvata

omandi- ja maareformi komisjoni kandidaatide nimekirjast ja pakub enda asemele Illar Hallastet.

Juhataja

Palun siis projektides ära parandada.

M. Lauristin

Ja siis on saabunud Eesti Vabariigi Valitsuselt järgmise sisuga teade või kiri: omandi- ja maareformiküsimustes seisukohtade ühtlustamiseks ja rahvaarutelu käigus laekunud ettepanekute läbitöötamiseks moodustatava Ülemnõukogu ja valitsuse ühise töörühma koosseisu arvata Eesti Vabariigi Valitsuse poolt hr. Jüri Raidla, härrad Vare, Terk, Kamratov, Tõnisson, Aasmäe, Vallner, Odrats. See vastab teil projektis olevale nimekirjale, valitsus on selle aktsepteerinud. Ma lihtsalt juhin tähelepanu, et me ei peaks seda siis eraldi ühekaupa hääletama, vaid aktsepteerima valitsuse seisukoha, kuna see on valitsuse küsimus. Ja siis on mul veel teatada teile ka seda, et ekspertideks pakutud härrade Kallase, Varuli, Koolmeistri ja Oviiriga on minu teada ühendus võetud ja nende nõusolek saadud.

Juhataja

Suur tänu! Küsimusi ei ole? On. Peeter Lutt.

P. Lutt

Lugupeetav proua Lauristin! On imelik küll, meil Eestimaal on põllumajandusministeerium ja tegeldakse maaküsimustega, maareformiga, kuid valitsus ei leia, et põllumajandusministeeriumist peaks keegi olema esindatud selles komisjonis.

M. Lauristin

Küsimusele vastata ei ole minu pädevuses, aga ma lihtsalt juhin tähelepanu, et põllumajanduse omandisuhetega on olnud tegelemas nii härra Aasmäe kui härra Vallner ja nähtavasti on valitsus arvanud, et seda on piisavalt.

Juhataja

Suur tänu! Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Marju Lauristin! Kaks küsimust. Arvestades seda, et juhatus tegi ettepaneku määrata juhtivaks komisjoniks maareformi alal maaelukomisjon, kas ei peaks täiendama p. 3 selgitusega, et eelarve- ja majanduskomisjon juhtiva komisjonina omandireformi osas ning maaelukomisjon juhtiva komisjonina maareformi osas. See on üks küsimus. Ja teine küsimus on selline. Kas peaks selle komisjoni esimehe valima kohe Ülemnõukogus või valib komisjon ise? Aitäh!

M. Lauristin

Punkti 3 täiendamine ilmselt on vajalik, kuna otsus tehti hiljem, kui projekt oli juba trükitud. Mis puudutab aga seda, kuidas hääletada, siis mul on üldse arvamus, et siin võib-olla võiks avaldada seisukohti, mismoodi hääletamist korraldada.

Juhataja

Ma nii palju annan selgitust, et kui Ülemnõukogu ei nõua teistmoodi, siis see otsuse eelnõu läheb salajasele hääletamisele. Aavo Mölder.

A. Mölder

Austatud ettekandja! Kas te arvate, et sellises suures hulgas see komisjon sisuliselt ka tööle hakkab? Mitmest fraktsioonist on kuni 3 inimest. Kas nad siis mujal seda rääkida ei saa omavahel? Meil on ühe omandireformi komisjoniga praktika, et nii suur komisjon ei hakka tööle. 30, üle 20 inimese sisuliselt ühe küsimuse juures. Siis meil Ülemnõukogu ei ole vaja.

M. Lauristin

Lugupeetud härra Mölder, ma oleksin oodanud teie ettepanekut. Mis puutub sellesse, et komisjon on suur, siis ma juhiksin tähelepanu, et see koosneb kolmest poolest: Ülemnõukogu esindus, valitsuse esindus ja sõltumatud eksperdid. Valitsuse esinduses on 8 inimest, eksperte on 4 ja kõige suurem on just Ülemnõukogu esindus. Nagu ma juba ütlesin, ei oleks otstarbekas ükshaaval üle hääletada valitsuse esindust, kuna see on valitsuse otsusega moodustatud. Ma arvan ka, et ekspertide suhtes võib-olla ei oleks korrektne, kui me hakkaksime neid ühekaupa hindama, kui nad on vastava ala spetsialistid ja nendega on kokku lepitud. Küll aga on meil voli Ülemnõukogu esindust ka kärpida, suurendada või muuta, selleks me seda praegu arutamegi.

Juhataja

Suur tänu! Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud ettekandja, ma võib-olla jätkan sealt, kus härra Mölder seisma jäi. Ma teen ettepaneku, et ükski fraktsioon ei oleks esindatud komisjonis enam kui ühe esindajaga. See puudutab antud juhul EMKE ja sõltumatute demokraatide osalemist komisjonis. See on esiteks. Teiseks, ma ei näe vajadust, et maareformiga seotult oleks juhtiv komisjon maaelukomisjon, kuna maareform puudutab ka linnamaasid. Nii et see võiks olla pigem õiguskomisjon, igal juhul mitte maaelukomisjon. Aitäh!

M. Lauristin

Siin olid küsimused varjatud kujul. Ma siiski pean vajalikuks vastata mõlemale. Esiteks, komisjoni liikmeskond ei olnud moodustatud fraktsioonilisel alusel. Siin küll fraktsioonid said teha oma täiendavaid ettepanekuid, kuid komisjoni põhikoosseis, ka Ülemnõukogu otsuse kohaselt, oli läbi arutatud meie eelmise sama tegevusega seotud komisjoni, samuti majanduskomisjoni ja õiguskomisjoniga. Põhikriteeriumideks olid soov või asjatundlikkus või juba haaratus nende probleemidega, lisaks esitasid ka mõned fraktsioonid n.-ö. fraktsiooni esindaja. Esindatuse printsiipi me ei seadnud üldse mingil viisil eesmärgiks. Mis puudutab juhtivat komisjoni, siis seda küsimust arutas eraldi Ülemnõukogu juhatus, s.t. komisjonide esimehed. Ei õiguskomisjon ega majanduskomisjon nõustunud olema juhtivaks komisjoniks maareformi küsimuses, küll aga maaelukomisjon oli väga huvitatud sellest ja otsus langetati, lähtudes komisjonide eneste seisukohast.

Juhataja

Suur tänu! Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, ettekandja! Mul on ettepanek valida Ülemnõukogu liikmete seast komisjoni 8 inimest. Põhjus selleks on juba tegelikult siin saalis kõlanud. Ma kordaksin selle lühidalt üle.

1. Komisjoni suurus, kui arvestada valitsusepoolseid esindajaid ja eksperte, oleks üle 20 inimese. Üle 20 inimese koos ei suuda teha tööd, milleks minu arusaamise järgi see komisjon moodustatakse.

2. Ei ole võimalik nii suure komisjoni, nii suure hulga poolt võtta vastu nii keerukaid otsuseid ega jõuda otsustes enam-vähem ühiste arusaamadeni.

3. Minu arusaamise järgi me praegu teeme töökomisjoni, mitte poliitorganit, mitte poliitilist komisjoni, milleks oli eelmine, detsembris oma otsusteni jõudnud omandireformi komisjon. Tegemist on tööorganiga, kus tuleb sisuliselt päev päeva kõrval teha ilmselt tööd, mitte poliitiliselt kokku leppida, nagu kujunes eelmise komisjoni puhul.

Ma arvan, et 8-liikmeline esindus Ülemnõukogu poolt oleks võib-olla just selleks optimumiks, kus oleks arvestatud ka võimalikud, mitte äärmised, vaid võimalikud erisused Ülemnõukogu liikmete seas. Aitäh!

M. Lauristin

Et see on ettepanek, siis tuleks hääletada. Mina hea meelega aktsepteeriksin seda. Aga ma arvan, et see on Ülemnõukogu otsustada.

Juhataja

Kolleegid, me oleme nüüd küll läinud küsimuste juurde. Küsimuste esitamisel tehtavad parandusettepanekud palun esitada kirjalikult. Alustame läbirääkimisi. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Täna! Ma esitaksin taotluse enda taandamiseks sellest komisjonist. Ma jagan härra Junti arvamust, et see komisjon peaks olema väiksem, et ta üldse tööle hakkaks. Ja teiseks – praegusel kujul läheb see komisjon lahku sellest algideest, mille pakkusid välja selle komisjoni moodustamise initsiaatorid, ka sellepärast ma ei taha seal olla. Ja kolmandaks – siia on pakutud ka ilma minuta üks kolmandik maaelukomisjonist ja seetõttu ma ei näe mingit vajadust, et maaelukomisjon peaks veel ka mingit juhtiva komisjoni rolli mängima selles komisjonis. Täna!

Juhataja

Kas Marju Lauristin on nõus?

M. Lauristin

Ei ole vist võimalik protesteerida, kui inimene iseennast taandab.

Juhataja

Suur tänu! Arvame välja. Jätkame läbirääkimisi. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Tõepoolest, kui 25. märtsil Ülemnõukogu võttis vastu omandi- ja maareformi ettevalmistamise kohta käiva otsuse, nägi selle 3. punkt ette moodustada omandi- ja maareformi komisjon. Ja see otsuseprojekt, mis on täna meile esitatud, on tegelikult teatud mõttes kompromiss, mis ei lähe võib-olla päris kokku 25. märtsi otsusega, kuid ta läheb sedavõrd rohkem kokku meie reglemendiga, ja seepärast ma toetaksin siiski seisukohta, et tööorganina peab selle komisjoni moodustama, kuigi tema õigused ja kohustused ei ole otsuses eriti täpselt kirja pandud. Ma kordaksin oma eelmist küsimuse vormis esitatud ettepanekut, et me peaksime komisjoni esimehe määrama Ülemnõukogus juba täna, et komisjon saaks hakata tööle. Mul on ka konkreetne ettepanek määrata üks liikmetest esimeheks, kuid seda ettepanekut ma saan teha alles pärast seda, kui on see uus koosseis valitud. Nii et ma toetan 8-liikmelist Ülemnõukogu esindust selles komisjonis ja paluksin panna hääletusele need kaks ettepanekut: et 8 liiget ja et komisjoni esimehe me valiksime täna siin Ülemnõukogus. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Palun kirjalikult esitada. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Mul on mõnevõrra retooriline küsimus ettekandjale. Ettekandes kinnitati, et kõik komisjoni liikmed on nõus. Aga tuleb välja, et üks saalis viibijaist keeldub komisjoni tööst osa võtmast. Kuidas siis toimida nende suhtes, keda praegu saalis pole ja kes ka võib-olla keelduvad? See tähendab, kuidas hääletada sellise komisjoni koosseisu poolt, kui juba kohalviibijad loobuvad seal töötamast?

M. Lauristin

Kas ma tohiksin vastata hr. Zõbinile? See koosseis on juba paar päeva tagasi teatavaks tehtud. Ja nagu te kuulsite, hr. Prii saatis kirjalikult oma seisukoha juba eile, nii et kõikidel oli võimalik seda teha. Et hr. Telgmaa just praegu tuli sellele otsusele, see on tema isiklik probleem.

Juhataja

Suur tänu! Kas loeme läbirääkimised lõppenuks? Nüüd palun parandusettepanekud kiiresti ära tuua. Kolleegid, ainult üks parandusettepanek läheb teile otsustamiseks. Teised ettepanekud aktsepteeritakse ettekandja poolt. Kohaloleku kontroll. Kohal on 67 saadikut, puudub 37. Arvo Junti parandusettepaneku sisu seisneb selles, et Ülemnõukogu-poolne osa komisjonis oleks 8-liikmeline. Peale selle on valitsuse poolt pakutud isikud ja eksperdid. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemnõukogu esindus komisjonis oleks 8-liikmeline? Palun hääletada. Lihthäälteenus. Selle ettepaneku poolt on 49 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid 12. Ettepanek vastu võetud. Pakutud nimekirjavariandis on peale taandamisi veel terve hulk Ülemnõukogu liikmeid. Nüüd me lahendame selle küsimuse selliselt: teeme salajase hääletamise, 8 pingereas esimest jäävad. Kas Ülemnõukogu mõistab? Paneme masina salajase hääletamise peale. Ignar Fjuk tõi praegu oma ettepaneku, mille ma enne panen hääletamisele. Ignar Fjuki ettepanek oli, et iga fraktsioon on esindatud mitte enam kui ühe esindajaga.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Ignar Fjuki parandusettepaneku poolt, et iga fraktsioon oleks esindatud mitte enam kui ühe esindajaga? Palun hääletada! Lihthäälteenus. Selle ettepaneku poolt on 29 rahvasaadikut, vastu 16, erapooletuid on 20. Enne minu poolt pakutud moodus olukorra lahendamiseks langeb niisiis ära. Kolleegid, kas ollakse nõus vabatahtlikult end taandama olemasolevast nimekirjast sellise arvestusega, et igast fraktsioonist jääks mitte enam kui üks esindaja? Eldur Parder!

E. Parder

Lugupeetud esimees, mina taandan ennast.

Juhataja

Võtame maha Eldur Paderi.

P. Jermoškin

Lugupeetud saadikud, lugupeetud spiiker! Minu arvates ei ole teie pakutud variant sugugi sellega vastuolus, sest pärast iga fraktsiooni poolthäälte kokkuarvestamist jääb sisse üks kandidaat, kes on saanud kõige rohkem hääli.

Juhataja

Jaa, siin on oma loogika. Vladimir Lebedev maha võtta. Nii me teemegi. Suur tänu! Nii,

masinad on valmis. Salajane hääletamine. Kas Parder jääb sisse? Jätame Parderis sisse. Ainult Juhan Telgmaa on väljas, teised on kõik sees. Vahetus on aktsepteeritud, Prii asemel on Hallaste. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et komisjoni liige oleks Jaak Allik? Palun hääletada! Ma loen ainult poolthääli. 50 saadikut on poolt. Lugupeetud kolleegid, kes on Mati Ahvena poolt? Palun hääletada! 28 saadikut on poolt. Kes on Arvo Junti poolt? 31 rahvasaadikut on poolt. Kes on Jaak Jõerüüdi poolt? 42 rahvasaadikut on poolt. Kes on Kaido Kama poolt? 44 rahvasaadikut on poolt. Kes on Kalju Koha poolt? 42 rahvasaadikut on poolt. Kes on Ivar Raigi poolt? 26 rahvasaadikut on poolt. Kes on Klavdia Sergij poolt? 41 rahvasaadikut on poolt. Kes on Heldur Petersoni poolt? 33 rahvasaadikut on poolt. Kes on Eldur Parderis poolt? 40 rahvasaadikut on poolt. Kes on Illar Hallaste poolt? 33 rahvasaadikut on poolt. Kes on Aldo Tamme poolt? 39 rahvasaadikut on poolt. Kes on Rein Veidemanni poolt? 23 rahvasaadikut on poolt. Kes on Nikolai Zolini poolt? 34 rahvasaadikut on poolt. Kolleegid, me oleme üle aja läinud. Kas pikendame istungit otsuse vastuvõtmiseni või jätame homseks? Pikendame! Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada tänast istungi tööaega kuni otsuse vastuvõtmiseni? Palun hääletada! Kvalifitseeritud häälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 3. Tööaega pikendatakse. Kolleegid, Junti ja Fjuki parandusettepanekute alusel läbi viidud konkursi tulemused, vabandust, loeb ette Marju Lauristin.

M. Lauristin

Niisiis, teil on endal need tulemused ka: Jaak Allik, Jaak Jõerüüt, Kaido Kama, Kalju Koha, Klavdia Sergij, Eldur Parder. Kuidas? Parder ja Koha on ühes? Järelikult jääb Koha, Parderil on vähem hääli. Klavdia Sergij, Heldur Peterson – ei ole, sama jälle, Aldo Tamm ja Nikolai Zolin. Mitte Peterson, vaid Tamm. Kaheksa me valisime. Vaatame uuesti: Jaak Allik – 50, Jaak Jõerüüt – 42, Kaido Kama – 44, Kalju Koha – 42, Klavdia Sergij – 41, Parder jääb välja, Aldo Tamm – 39, Nikolai Zolin – 34. Kas Peterson? Hallaste siis või? Peterson ikkagi.

Juhataja

Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, kaheksandat ja üheksandat kohta jagavad võrdselt Heldur Peterson ja Illar Hallaste, kes on erinevatest fraktsioonidest. Me võime käituda kahte moodi, kas teha

nende vahel uue hääletamise või panna variandi, kus komisjon oleks 9-liikmeline, kuna nad said mõlemad ühepalju hääli.

Juhataja

9-liikmeline, paneme hääletusele. Kes tegi ettepaneku 9-liikmelise komisjoni koosseisu kohta? Junti? Ignar Fjuk? Palun kirjalikult.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et komisjoni Ülemnõukogu-poolne esindus oleks 9-liikmeline? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 44 rahvasaadikut, vastu 9, erapooletuid on 6. Komisjon on 9-liikmeline.

Marju Lauristin loeb veel kord ette lõpliku koosseisu.

M. Lauristin

Sellega on komisjoni Ülemnõukogu poolt valitud järgmised Ülemnõukogu liikmed: Jaak Allik, Jaak Jõerüüt, Kaido Kama, Klavdia Sergij, Aldo Tamm, Nikolai Zolin, Heldur Peterson, Illar Hallaste.

Juhataja

Suur tänu! Kuna ettekandja aktsepteeris Ants Veetõusme ettepaneku, siis palun personaalselt. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma teen ettepaneku valida komisjoni esimeheks Kaido Kama.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, ma heameelega teeksin ettepaneku valida komisjoni esimees valitsuse liikmete hulgast. Et neid ei ole siin, siis me ei saa ka nende hulgast komisjoni esimeest kandideerima valida, järelikult ei ole kõik nagu võrdsetel alustel. Seetõttu ma teen ettepaneku, et kui komisjoni liikmed tulevad korra kokku, teevad nad endi seast valiku ja esitavad Ülemnõukogule kinnitamiseks. Vastasel juhul me ei ole võrdsetes tingimustes.

Juhataja

See on teine ettepanek juba.

I. Fjuk

See on seesama ettepanek – mitte panna hääletamisele ühtki varianti Ülemnõukogu liikmete hulgast, sest teised pole esindatud.

Juhataja

Kõigepealt on aktsepteeritud Ants Veetõusme ettepanek. Selle me paneme hääletusele ja kui see ei leia Ülemnõukogu toetust, siis arutame teisi ettepanekuid. Me hääletasime ja sa olid nõus. Nüüd läheb Kaido Kama persoon hääletamisele. Kõik täpsustused, mis praegu tulevad, peavad olema selle ettepaneku kohta. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker, mulle tundub, et meil on komisjoni esimees juba valitud. Jaak Allik võitis mäekõrguselt teiste saadikute hulgast.

Juhataja

Kuid Ants Veetõusme parandusettepanek on aktsepteeritud. Sergei Petinov.

S. Petinov

Tahaksin toetada Ülo Uluotsa ettepanekut ja soovitada saadikurühma "Võrdsete õiguste eest" nimel komisjoni Jaak Alliku.

Juhataja

See on kolmas ettepanek. Nii, kõigepealt läheb hääletusele Kaido Kama persoon. See on Ants Veetõusme aktsepteeritud ettepanek. Nüüd me peame täpsustama kriteeriumid. Kuidas me nüüd käitume? Me peame Ants Veetõusmega ka nõu pidama. Kas on õige praegu korraldada konkurss, sest meil ei ole muid kriteeriume? Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Mina kui demokraatlik inimene ei ole konkursi vastu. Aga ma kordaksin veel oma ettepanekut, et Ülemnõukogu poolt loodud komisjoni esimees oleks Ülemnõukogu liige, ja konkreetne ettepanek oli Kaido Kama.

Juhataja

Ikka tuleb konkurss korraldada. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Ma nüüd proovin leida mingi variandi, kuidas sellest minu ettepanekust lahti saada. Ja sellepärast ma teen ettepaneku, et kõigepealt paneksime hääletamisele, kas komisjoni juht peab olema Ülemnõukogu liige või võib olla ka ekspertide hulgast või valitsusest. Kui me teeme siin otsuse ära, siis me võime asuda kohe salajasele hääletamisele. Ja seetõttu võib juhtuda, et minu ettepanek võetakse maha.

Juhataja

Selles on loogikat, seda enam, et see langeb Ants Veetõusme parandusettepaneku esimese poolega kokku. Nii et hääletusele pannakse ettepanek, et komisjoni esimees oleks Ülemnõukogu liige. Ülemnõukogu saab aru? Lihthäälteenamus. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et komisjoni esimees oleks Ülemnõukogu liige? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 54 rahvasaadikut, vastu on 3, erapooletuid on 3. Komisjoni esimees on Ülemnõukogu liige. Nüüd ei ole muud pääsu kui konkurss korraldada – Jaak Allik ja Kaido Kama. Esimesena Kaido Kama. Poolthääled, loomulikult salaja. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et komisjoni esimees oleks Kaido Kama? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 36 rahvasaadikut. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et komisjoni esimees oleks Jaak Allik? 27 saadikut. Komisjoni esimees on Kaido Kama. (Aplaus.) Kolleegid, kas kellegi parandusettepanek on unustatud? Ei ole. Läheb hääletamisele otsus tervikuna. Nüüd on hääletamine avalik, kuna personaalne koosseis on välja selgitatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Ajutise komisjoni moodustamisest omandi- ja maareformi küsimuses"? Palun hääletada. 53 häält me peame kokku saama. Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 4 on erapooletud. Otsus on vastu võetud, komisjon on moodustatud.

Suur tänu! Homse istungi pühendamise põhiliselt Narva vabamajandustsoonile. Täna seaks head õhtut!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

38. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

25. aprill 1991

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud kolleegid! Palun, asugem töökohtadele.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 61 saadikut, puudub 43. Tõsi, mõned Ülemnõukogu liikmed tõesti puuduvad objektiivsetel põhjustel. Juhuse tõttu on täna välja kukkunud niimoodi, et mitmed linna- ja maavolikogud peavad oma istungit ja need, kes ka on linnade või maakondade volikogude saadikud, peavad täna sealt osa võtma.

Lugupeetud kolleegid, vastavalt kinnitatud päevakorra tahaksime tänase istungi põhiliselt pühendada Narva vabamajandustsoonile. Samal ajal taotletakse seadusandliku initsiatiivi korras päevakorra täiendamist kiireloomuliste küsimustega. Ülemnõukogu peaks selle kohta vastu võtma otsuse. Nende küsimuste hulgas on valitsuse ettepanek üksikisiku tulumaksu muudatuste kohta. Mina valitsuse esindajaid saalis praegu ei näe, järelkult seda me ei hakka arutama.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Parlamentidevahelise Liidu grupi moodustamine

Juhataja

On väliskomisjoni ettepanek täiendada päevakorda ühe otsuse-eelnõu arutamiselega, mis puudutab Parlamentidevahelise Liidu grupi moodustamist vabariigi Ülemnõukogus. Ning Ülemnõukogu juhatus sooviks, et veel sellel istungjärgul võtaks Ülemnõukogu vastu otsuse Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu kinnitamisest. Inimesed tahavad tööle hakata. Kui Ülemnõukogu peaks aktsepteerima päevakorra muutmise, siis ma väga paluksin kolleegide: töötagem nende eelnõude kallal väga operatiivselt. Alustan väliskomisjoni initsiatiivist. Kas kõik on leidnud oma kaustadest selle otsuse eelnõu? Tundub, et on leitud. Ma teen uue kohaloleku kontrolli. Kohal on 63 saadikut, puudub 41.

Panen hääletusele esimese ettepaneku. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb Eesti Vabariigi Ülemnõukogus Parlamentidevahelise Liidu grupi moodustamist? Palun hääletada!

Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 51 rahvasaadikut, 2 on vastu, 6 on erapooletud. Päevakorda täiendatakse.

Kes teeb väliskomisjoni nimel ettekande? Hr. Mart Laar, palun lühidalt!

M. Laar

Austatud härra spiiker, austatud Ülemnõukogu! Ülemnõukogu väliskomisjon on teinud mulle ülesandeks tutvustada teile otsuse eelnõu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Parlamentidevahelise Liidu grupi moodustamise kohta. Teatavasti viibis hiljuti Rootsis Eesti Ülemnõukogu 3-liikmeline delegatsioon, pluss härra Mälk. Visiit sai teoks Rootsi Rikstagi Parlamentidevahelise Liidu grupi kutsel ja tegemist oli Põhjamaade vastava liidu ühe rühma seminariga, kus tutvustati kolme Balti riigi esindajatele nimetatud liidu tegevust, ajalugu ja ka koostöövõimalusi Baltimaade parlamentidega.

Paar sõna sellest, mida see Parlamentidevaheline Liit endast kujutab. Tegemist on maailma ühe vanima eri maade parlamendipoliitikuid ühendava organisatsiooniga. Mõni aasta tagasi täitis tal 100 aastat. See organisatsioon edendab parlamentide koostööd õige mitmes sfääris. Ühelt poolt aitab ta parlamentide enda struktuuri ja tööd välja kujundada ning teiselt poolt lahendada kõiki tavaliselt parlamentide ees seisvaid küsimusi. Arutatud on, ja väga kõrgel tasemel, desarmeerimisprobleeme, regionaalseid konflikte, loodushoidu, sotsiaalseid probleeme jne. Võib mainida, et Parlamentidevahelise Liidu tegelastest ja juhtkonnast on võrsunud 9 Nobeli rahupreemia laureaati ja et just see liit algatas omal ajal Haagi kohtu loomise. Parlamentidevahelisse Liitu kuulumine on alati olnud nagu omamoodi proovikiviks igale riigile, kas on tegemist demokraatliku riigiga või mitte. Need tingimused, mis on seatud Parlamentidevahelisse Liitu astumiseks, on vägagi selged ja täpsed ja nõuavad tõesti demokraatia olemasolu. Näiteks on seal sees punkt, et Parlamentidevahelisse Liitu saab astuda üksnes parlament, kus on olemas ka selgelt organiseerunud ning aktiivselt tegutsev opositsioon. Eesti oli aastatel 1923–39 Parlamentidevahelise Liidu liige. Leedus jätkus liikmestaatus aastateks 1923–25 ja Lätis aastateks 1923–33. Pärast 1940. aasta sündmusi on loomulikult liikmestaatus katkenud. Ja praegu on Rootsi ja tema vahendusel teiste Põhjamaade Parlamentidevahelise Liidu gruppide kaudu tulnud algatus hakata Balti riike jälle lülitama selle autoriteetse organi koosseisu, et laiendada Baltimaade rahvusvahelisi sidemeid ja viia meid jälle sisse maailma riikide ja parlamentide perre. Esimese sammuna selleks ongi Ülemnõukogu väliskomisjoni poolt ette valmistatud teie ees olev dokument, mille kohaselt moodustatakse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Parlamentidevahelise Liidu grupp. Konkreetne asjaajamine ja grupi loomine, selle juhatuse moodustamise printsiipide paikapaneak tehakse

ülesandeks Ülemnõukogu väliskomisjonile. Ei maksa arvata, et selle otsuse tegemisega Eesti Ülemnõukogu kohe saaks Parlamentidevahelise Liidu liikmeks. Otse vastupidi, me lihtsalt paneme alguse ilmselt küllalt pikaks minevale protsessile. Võib-olla tuleb kõne alla mõne aja pärast teatud vaatlejastaatuse saamine ja siis, kui on lahendatud tõesti kõik meie iseseisvumisega seotud probleemid ja kui Eestis on tõesti demokraatlikult valitud esindusorganid, on Eestil juba selle eeltöö järel võimalik astuda ilmselt küllalt kiiresti nimetatud liidu liikmeks. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ettekanne oli nii selge ... Ei, on mõned küsimused. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, ettekandja! Ma sain ettekandest niimoodi aru, et meie poolt kiireloomulisena päevakorda võetud küsimus iseenesest kiireloomuline ei ole, sest protsess on üsnagi pikaajaline ja perspektiiv meil seda otsust realiseerida on ka esialgu üsnagi ähmane. Millega komisjon motiveerib siis oma kiire küsimusena päevakorda võtmise taotlust? Aitäh!

M. Laar

Kiireloomuline asi siiski on, sest meie loodava Parlamentidevahelise Liidu grupiga on eriti Põhjamaade vastavad grupid valmis viivitamatult koostööd alustama. Ja meid sisse lülitama mitmetesse kohalikesse Parlamentidevahelise Liidu üritustesse, millest osa ilmselt toimub juba suvel ja sügisel. Selleks, et me ühes või teises staatuses nendest saaksime osa võtta, on meil tarvis ilmtingimata see grupp ära moodustada ja mida varem, seda parem, sest ilma seda gruppi moodustamata ei ole meil üldse mitte mingisugust alust kontakte arendada. Selleks, et asja saaks üldse hakata edasi ajama, on tarvis see grupp moodustada ja me leidsime, et seda oleks mõttekas teha võimalikult kiiresti, peale selle, avameelselt öeldes, on see ka otsene soovitus meie Põhjamaade partneritelt. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mida te arvate sellest mõttest, kui 3. punktis oleks presiidiumi asemel juhatus, kuna meil juhatus on nagu Ülemnõukogu tööorgan? Aitäh!

M. Laar

Mina jääks siiski presiidiumi juurde, sest tegemist on lihtsalt otsuse ülekinnitamisega, kui see grupp on moodustatud. Me võiksime kaks korda ka Ülemnõukogust läbi lasta, osa maid seda niimoodi teeb; me arutasime väliskomisjonis ja jäime siis selle kollektiivse riigipea juurde, sest paljudes parlamentides moodustatakse nii, et võetakse vastu otsus, mida ka meie teeme, siis moodustatakse see grupp ära ja siis käib asi veel omakorda parlamendist läbi. See praktika on erinev, me läheme lihtsamat teed, et mitte Ülemnõukogu selliste pisiasjadega vaevata.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Õelge, palun, kui suur see komisjon teie arvates peaks olema? Seda esiteks. Ja teiseks. Kui seni meie praktikas kõik Ülemnõukogu tööorganid on kinnitanud Ülemnõukogu, miks seekord on tahetud ühe komisjoni puhul seda presiidiumis teha?

M. Laar

Grupi suurus sõltub sellest, kui palju inimesi soovib selle grupi töös osaleda. Grupi suurust ei määrata ära. Ma ei oska ütelda, ma ainult sooviksin eeskätt seda, et selles grupis oleksid esindatud kõik poliitilised voolud, kõik erinevad jõud. Siis suudab grupp tõesti korralikult tegutseda. Kedagi välja viskama ei hakata, kuna selle grupi liikmeks astumine toimub isikliku sooviavalduse alusel. Mis puutub kinnitamisesse Ülemnõukogus, siis mul ei ole põhimõtteliselt selle vastu midagi. See on täiesti võimalik. Aga väliskomisjon leidis, et Ülemnõukogul on midagi targemat ka teha, kui seda gruppi lihtsalt formaalselt kinnitada.

Juhataja

Suur tänu! Mai Kolossova.

M. Kolossova

Austatud eesistuja ja lugupeetud ettekandja! Ma ei tea, mul millegipärast tekib üsna tihti nende kiireloomuliste asjadega selline tunne, et ikka kellelgi kuskil väga kiiresti kibeleb midagi. Ja meil neid gruppe ja grupikesi moodustatakse ikka nii, et Ülemnõukogu suurt sellest ei tea, ja minnakse kusagile. Ma leian, et kui meil on kõik komisjonid moodustatud avalikult

ja Ülemnõukogu ees, siis võiks ka selle grupi niimoodi moodustada. Selge on see, et lihtsalt ainult avalduse põhjal sinna nüüd küll ei saa, teil on see grupike juba olemas. Aitäh!

M. Laar

Nüüd ma vaidlen pr. Kolossovale vastu. Sinna just saab avalduse põhjal. Tähendab, iga inimene, kes selle avalduse kirjutab, kohe täiesti surmkindlalt saab sinna liikmeks ja võib selle grupi töös osaleda nii aktiivselt, kui ta vähegi soovib. Võin vähemalt ütelda, et seda gruppi ei kavatseta moodustada kuskile sõitmiseks. Kui see grupp on moodustatud, me saame lülituda infovahetuse võrku, kus meile jookseb kätte praktiliselt kogu info sellest, mis toimub maailma parlamentides, ja me saame Eestis asuva peakorteriga seda infot tellida otse. Aga seda saab teha siis, kui meil grupp on olemas. See on praegu kiirustamise üks peamine põhjus. Teine põhjus on, et sügisel tõesti toimub üks konverents, mis puudutab Euroopa, uue Euroopa ülesehitust, uue Euroopa struktuuri, ja ma usun, et siis juba Ülemnõukogu saab ise volitada, keda ta sinna saadab. Ja kui Ülemnõukogu soovib selle grupi koosseisu ära kinnitada, siis minul isiklikult selle vastu midagi ei ole. Ma arvan, et tegemist ei ole saladusega, ja ma võin ainult kõiki kutsuda kohale tulema ning oma avalduse ära kirjutama, mitte kedagi ei saadeta tagasi. Paljudes riikides muuseas tehakse selles grupis osalemine parlamendi otsusega kohustuslikuks kõikidele liikmetele, nii et kogu selle maa parlament kuulub selle grupi koosseisu.

Juhataja

Suur tänu! Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Aitäh, hr. juhataja! Lugupeetud ettekandja, ma tahtsin küsida, kas otsuse projekti esitanud komisjon on arutanud ka seda, mida sellise täiendava välissuhtluse liini ametlik avamine meie kulutustesse kaasa toob? Teatavasti välissuhtlemine on väga kulukas. Just sel teisipäeval arutati juhatuses Ülemnõukogu eelarvet. Selgub, et see on väga kallis löbu meile. Selge see, et kontakte on väga vaja, aga tõenäoliselt on siin ka mingisugune pingerida ja järjekord, mida me oma laokil rahakoti juures peaksime arvestama. Kas on peetud silmas ka seda tegurit Parlamentidevahelise Liiduga liitumise puhul?

M. Laar

Ma arvan, et enne, kui see grupp kuskile sõitma hakkab, käib see kõik, need tema sõidud ja tegemised, Ülemnõukogu juhatusest läbi, see on enesestmõistetav. Ja peale selle tundub esialgu, et Parlamentidevahelise Liidu grupi kaudu on võimalik sõita ka kutsujate kulul, mitte Ülemnõukogu kulul. Ma arvan, et Ülemnõukogu juhatus suudab iga kord selgelt otsustada, kas mõnda välisgruppi on vaja saata kuskile, kas sellest on Eestile tulu või mitte. Aga siiski tundub selline suhtumine välispoliitikas, et miks meil on tarvis lülituda rahvusvahelistesse organisatsioonidesse, minule natukene imelikuna. Eestil on vaja sinna lülituda, meil ei jää lihtsalt muud üle. Enamik parlamente välissuhtlusega paljus selleks tegelevadki, et oma maad maailmaareenil hoida. Meie olukorras on see eriti hädavajalik. Et seda saab teha väiksemate kulutustega võib-olla kui seni, on loomulikult iseküsimus. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Ma vabandan, et kiilun arutelusse sisse. Kõigepealt, praegu on küsimuste esitamise aeg. Ja mulle on jäänud selline mulje, et ettekandja on väliskomisjoni nimel nõustunud sellega, et selle komisjoni koosseisu – juhul, kui otsus vastu võetakse – kinnitab Ülemnõukogu, on niimoodi? Kui aga kaheldakse, kas üldse moodustada see grupp või mitte, siis oma seisukoha avaldame hääletamisel. Arvo Junti, teine küsimus.

A. Junti

Lugupeetud ettekandja, ma saan aru, et 3. punktis on toimunud siis muudatus ja on aktsepteeritud, et selle komisjoni moodustab Ülemnõukogu.

M. Laar

See on grupp, mitte komisjon. Palun väga, kui Ülemnõukogu soovib tegelda sellise küsimusega, mul ei saa mitte midagi selle vastu olla, et ta vaatab selle läbi ja kinnitab nende inimeste avalduste alusel, kes on avalduse andnud, grupi koosseisu veel kord ära. Palun!

Juhataja

See on aktsepteeritud. Arvo Junti.

A. Junti

Küsimus on ajendatud sellest, et me vist peame hakkama hääletama, siis peab meil selgus käes olema, mille poolt ja mille vastu me hääletame või erapooletuks jääme. Ja teine küsimus

on p. 2 kohta. See on üsna laiahaardelisena sõnastatud ja sisu jääb mulle natuke ebamääraseks. Ma palun, kas ettekandja võib selgitada, mida grupi moodustamisega seotud küsimuste lahendamine sisuliselt tähendab. Aitäh!

M. Laar

Hea meeleaga. Väliskomisjonile langes ülesandeks määrata aeg, millal see grupp kokku kutsuda, teha siis Ülemnõukogule teatavaks, et kõik Ülemnõukogu saadikud oleks sellest teadlikud ja kõik soovijad saaksid kohale tulla. Ülemnõukogu väliskomisjoni poolt määratud esindaja juhib seda koosolekut ja see ongi see küsimuste lahendamine, sest keegi peab seda asja hakkama ajama ja töötab välja vähemalt ettepanekud juhatuse suuruse ja koostamise printsiipide kohta, mille siis grupp peab vastu võtma. Me lootsime, et see tuleb kõne alla eile, siis me oleksime püüdnud täna selle grupi moodustada.

Juhataja

Suur tänu! Tõepoolest, gruppi me täna moodustama ei hakka. Täna Ülemnõukogu otsustab, kas grupp üldse moodustatakse ja millisel printsiibil. Priidu Priks.

P. Priks

Härra Laar, kas teil kui väliskomisjoni liikmel on informatsiooni, et samas suunas hakkavad liikuma ka teised iseseisvust deklareerinud riigid: Venemaa, Gruusia, Leedu jne.

M. Laar

Leedu ja Läti kindlasti. Nemad osalesid samal seminaril ja nendega sai ühise tegutsemise suhtes kokku lepitud. Mis puutub Venemaasse, siis on seal olukord keerulisem. Ilmselt tahavad nad kõik Parlamentidevahelise Liidu osaliseks saada, sest see on tõesti maailmale kõige selgemaks tõendiks, kas selles riigis on demokraatia või ei ole. Sugugi mitte kõik ÜRO liikmesriigid ei ole Parlamentidevahelise Liidu liikmed, neid lihtsalt ei ole sinna vastu võetud. See on väga nõudlik ja selles suhtes väga oluline organisatsioon. Ma võin ainult eeldada, et kõik suveräänsusele liikuvate riikide parlamendid siiski varem või hiljem hakkavad taotlema Parlamentidevahelise Liidu liikme staatust.

Juhataja

Suur tänu, härra Laar! Mulle tundub, et Ülemnõukogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole.

Kolleegid, kas me tunneme teravat vajadust läbirääkimisi pidada? Tunneme. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Austatud juhataja! Käesoleva otsusega käivitatakse kahtlemata väga tähtis aktsioon Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajaloos ja seepärast tuleb suhtuda sellesse täie tõsidusega. Seoses sellega mul on väliskomisjonile tõsine ettepanek: kui hakatakse registreerima selle grupi liikmeid, et seda ei tehtaks paljalt vabatahtlikkuse alusel, vaid ikkagi iga taotleja motivatsiooni alusel, mispärast ta liitub. Sest tegemist on uue esindusorgani loomisega Ülemnõukogus, nii nagu mina asjast aru saan. Ma leian, et inimeste motiveeritus osalemiseks selles grupis peab olema väga selge. Minu osavõtt puudutab hoopis selle otsuse projekti parandamist. Kõigepealt, preambula sõnastus jätab soovida. Ainus, mis praegu ära saame teha, on selle preambula teise lõigu redigeerimine. Niisiis, teen ettepaneku: teine lõik preambulas, mis puudutab ajalooliste kontaktide taastamist, võiks alata niimoodi: "Lähtudes vajadusest need ajaloolised kontaktid taastada, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab ..." Ja teine parandus on sisuline, sellest oli siin küsimuste puhul juttu. See puudutab punkti 3, mis kõlaks minu parandusettepanekus järgmiselt: "Esitada Parlamentidevahelise Liidu grupi koosseis kinnitamiseks Eesti Vabariigi Ülemnõukogule." Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Palun mulle see kirjalikult. Kolleegid, kas me võime lugeda läbirääkimised lõppenuks? Rohkem ei võta sõna ja asugem otsustama. Ma paluksin uuesti kõnetooli Mart Laari. Lõppsõna ajal me täpsustame ka parandusettepanekud. Kas Rein Veidemanni parandusettepanekud on arusaadavad?

M. Laar

Väliskomisjoni esindajana ütlen, et Rein Veidemanni parandusettepanekud on arusaadavad ja täiesti aktsepteeritavad, ja palun Ülemnõukogu liikmetel seda otsuse eelnõu toetada. Aitäh!

Juhataja

Tähendab, hääletusele ei pane? Väliskomisjon aktsepteerib Rein Veidemanni parandusettepanekud. Selge. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 32. Panen otsuse eelnõu hääletamisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi Ülemnõukogus Parlamentidevahelise Liidu grupi moodustamise kohta", arvestades parandusettepanekuid? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 10 on erapooletud. Otsus vastu võetud.

Valitsuse esindajaid ei ole saabunud, sellepärast ma panen üksikisiku tulumaksu seaduseelnõu kõrvale ja hakkam käsitlen juhatause poolt pakutavat. Kas Ülo Uluots tahab täpsustada midagi? Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker! Ma käisin kunagi teie juures ühe palvega, et ei tekiks sellist situatsiooni nagu täna. Laar ja Veidemann leppisid omavahel milleski kokku, meie aga ei tea, milles nad kokku leppisid. Milline oli Veidemanni parandus üldse? Te võtsite lihtsalt reglemendi järgi – kuna autor ja paranduse tegija on ühel nõul, siis ettepanek hääletamisele ei lähe. Me töötame nagu kotis. Ma palusin teid, et sellistel juhtudel tuleb siiski parandusettepanek meile ette lugeda. Võib-olla meie ei ole sellega nõus.

Juhataja

Kolleegid, teie viibisite saalis, kui Rein Veidemann esines sõnavõtuga ja tutvustas oma parandusettepanekut. Kuulata on vaja sellel ajal. Nüüd on otsus vastu võetud. Palun, Rein Veidemann, et ma ei eksiks, veel kord ette lugeda.

R. Veidemann

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Minu parandusettepanek puudutas preambula teist lõiku ja see oli redaktsiooniline. See kõlab järgmiselt: "Lähtudes vajadusest need ajaloolised kontaktid taastada, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab ..." Teine parandus oli sisuline ja lähtus küsimustes juba esitatud ettepanekutest, vormistades need paranduseks. 3. punkt: "Esitada Parlamentidevahelise Liidu grupi koosseis kinnitamiseks Eesti Vabariigi Ülemnõukogule." Tänan!

Juhataja

Ma küsin alati, kas Ülemnõukogu mõistis ühe või teise parandusettepaneku sisu. Kui ei mõisteta, siis me täpsustame.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Kantselei struktuuri ja koosseisu kinnitamine

Juhataja

Kolleegid, Ülemnõukogu juhatus palub täiendada päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega: Ülemnõukogu kantselei struktuur ja koosseis. See on seotud inimeste tööga, nende palkadega ja sellega on kiire.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusena vastavalt §-le 15 otsuse eelnõu arutamisega, mis puudutab kantselei struktuuri ja koosseisu? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid ka 1. Päevakorda täiendatakse. Ma paluksin kõnetooli kantselei ülema härra Propsti.

K. Propst

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja ja Ülemnõukogu liikmed! Ülemnõukogu juhatus esitab teile kinnitamiseks Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu. Kantselei struktuuris on protokolliosakond, toimetus- ja tõlkeosakond, Ülemnõukogu juhatust ja alatisi komisjone teenindav personal ning pressikeskus.

Uue struktuuri koostamisel on arvesse võetud aastase töö kogemusi Ülemnõukogu teenindamisel. Juhatus on struktuuri ja koosseisu põhjalikult arutanud ning teeb ettepaneku Ülemnõukogu otsus kantselei struktuuri ja koosseisu kinnitamise kohta vastu võtta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kantselei struktuur ja koosseis on teile esitatud. Tundub, et asjaolud vajavad täpsustamist. Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja ja ettekandja! Siin struktuuris on ära toodud 16 ametikohta ja mõnesid ametnikke, näiteks konsultandid, on 19. Puudub aga, palju neid on kokku. Kokku lüües sain 81 inimest. Kas see 81 inimest, kes on meie teenistuses, rahuldab meid praegu, või on arvestatud ka perspektiivi, sest nagu me teame, on parlamentides välismaal ühe parlamendiliikme kohta 2,5 abilist. Aitäh!

K. Propst

Nagu ma juba ütlesin, on siin arvestatud aastase töö kogemusi, ja nii rikkalt või vaeselt, kui me praegu elame, selle koosseisuga me siiski suudame teid teenindada ka lähemas perspektiivis. Kui Ülemnõukogu töömaht kasvab, tulevad juurde uued komisjonid, siis on vaja ka koosseisu suurendada. Aga täna saame hakkama.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Härra Propst, võib-olla hästi lühidalt ütlete, mis on vahe: konsultant on nõuandja ja nõunik on ka nõuandja. Ühtesid on 10 ja teisi 19, mis on nende erinevus?

K. Propst

Meil varem oli niimoodi, et igal komisjonil oli konsultant ja kahel komisjonil oli nõunik. Nüüd on arvestatud kõigi komisjonide soovidega – kus on nõunik ja konsultant või kus on ainult konsultant. Nõunik on kõrgema kvalifikatsiooniga, kui on konsultant. Sellest tulenevalt ka komisjon kasutab nõunikku sõna otseses mõttes kui kõrgelt kvalifitseeritud tööjõudu. Konsultant on aste madalamal, aga ma rõhutan, et mõlemad peavad olema tõsised tööinimesed. Mitte nii, et nõunik annab nõu siis, kui seda küsitakse. Ja kui nõu ei küsita, siis istub või jalutab ilma tööta. See oleneb juba komisjonidest, kuidas rakendatakse nõunikud tööle, nii et neist tõesti oleks kasu. Meil on läänemaailma kogemused olemas.

Juhataja

Suur tänu! Teet Kallas.

T. Kallas

Härra Propst, meie pressikeskuse esindajad kurdavad häda ja viletsust, ja õigusega, sest võrreldes Läti ja Leeduga on meil see ülitilluke ja jääb teinekord hätta. Kas pressikeskus on eraldi, ma näen siin ainult juhatajat, või on see kuidagi varjatult nõunike ja konsultantidena esitatud?

K. Propst

Pressikeskus töötas meil siiani nimeliselt küll Ülemnõukogu juures, kuid tegelikult Kadriorus. Ja üks nende töötaja oli põhiliselt siin. Saadikud on õigustatult juhtinud tähelepanu sellele, et Ülemnõukogul praktiliselt pressikeskust seni ei töötanud. Pressikeskus on nii ette nähtud, et on olemas pressikeskuse ülem või juhataja, on veel üks tema abiline ja kolm konsultanti: üks raadio alal, üks televisiooni alal, üks ajakirjanduse alal. Kui need 5 inimest tööle hakkavad, siis ma usun, et ajakirjandusele laekub iga päev objektiivne informatsioon, laekuvad meie otsuste projektid ja toimuvad ka Ülemnõukogu pressikonverentsid.

Juhataja

Suur tänu! Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja! Kas see on ainult juhatuse kantselei ja kuidas toimub tema koostöö presiidiumi kantseleiga ja kas vanematekogule tuleb ka kantselei või ei tule?

K. Propst

See on Ülemnõukogu kantselei kogu aeg olnud, juba aasta otsa. Selle koosseisu ja struktuuri kinnitab Ülemnõukogu. Vastavalt meie reglemendile on ette nähtud ka Ülemnõukogu esimehe kantselei, selle struktuuri ja koosseisu kohta ma ei oska midagi teile öelda, selle kinnitab Ülemnõukogu Presiidium. Ülemnõukogu juhatust on planeeritud teenindama üks nõunik ja üks konsultant, kusjuures nõuniku ülesanded on päris suured, selleks peab olema väga kõrgelt kvalifitseeritud spetsialist, kes korraldab ka Ülemnõukogu eelnõude ekspertiisi. Vanematekogule teenindavat personali ette nähtud ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Härra Propst, ma palun vabandust, et ma juhatuse koosolekul seda ettepanekut ei teinud, aga ma teeks nüüd. Ma paneksin ette sõna "ekspediitor" asendada emakeelse sõnaga "virgats". Nagu ma aru sain, on ametikohustus see, mis vanasti oli virgatsil.

K. Propst

Aitäh hea ettepaneku eest, see on vastu võetud.

Juhataja

Suur tänu! Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on selline küsimus – öelge palun, millal me saaksime tutvuda selle struktuuri ja koosseisudega, kus oleksid konkreetselt ära näidatud töötajate nimed? Ning teiseks, kas on võimalik selles teatmateriaalis ära tuua ka iga töötaja kohustused meie, s.o. saadikute ees, et see struktuur teenindaks mitte üksnes Ülemnõukogu juhtkonda, vaid ka meid? Tänan!

K. Propst

Nimelise koosseisu me saame anda teile alles pärast seda, kui struktuur ja koosseisud on kinnitatud, sest seoses reglemendi muutmisega kuuluvad kõik inimesed vabastamisele ja uuesti töölevõtmisele. Keda võetakse tööle, keda ei võeta, seda saame otsustada pärast selle otsuse vastuvõtmist. Mis puutub n.-õ. töö- või ametijuhenditesse, siis ega neid ühe päevaga välja ei tööta, aga arvestades meie aastase töö kogemusi, võime asuda pärast seda, kui otsus on vastu võetud, neid koostama.

Juhataja

Suur tänu, härra Propst! Mulle tundub, et saadikud on vastustega rahul. Kolleegid, kas me tunneme vajadust läbirääkimisi pidada? Ei. Tänan teid! Asjaolud on ilmselged. Tundub, et üksainukene suuliselt laekunud parandusettepanek on ka aktsepteeritud ettekandja poolt. Ja ma paneksin otsuse eelnõu hääletusele.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 65 rahvasaadikut, puudub 39. Kes hilines, palun ruttu registreeruda!

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu kinnitamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Otsus on vastu võetud.

Kolleegid, kas saalis on valitsuse esindajaid, kes oleks valmis rahandusküsimustes esinema? Ei ole. Ma panen kõrvale selle kiireloomulise eelnõu, mis puudutab üksikisiku tulumaksu

muudatust. (Paus.) Kolleegid, ma vabandan hetkelise viivituse pärast. Asjaolud vajasis täpsustamist.

Narva vabamajanduspiirkonna moodustamise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, me otsustasime jätkata käesoleval istungjärgul Ülemnõukogu otsuse eelnõu arutelu, mis puudutab Narva vabamajandustsooni, majanduspiirkonna moodustamist.

Kui te mäletate, eelmisel istungjärgul me kuulasime ära majandusministri hr. Leimanni ettekande ja esitasime temale hulganisti küsimusi. Me kuulasime ära ka Narva linnaeja hr. Mižui kaasettekande. Otsustades selle põhjal, kui palju on laekunud minule alternatiivseid otsuse eelnõusid, tuleb meil enne läbirääkimiste juurde minekut ära kuulata veel mõned kaasettekanded. Kuid enne me täpsustame, kas kõik alternatiivsete eelnõude autorid on valmistunud ettekandeks ja ega kedagi ei ole unustatud. Teie loal ma pean mõned dialoogid.

Kas saalis on hr. Malkovski? Ei ole. Hr. Malkovski on esitanud ühe alternatiivse otsuse-eelnõu, aga kuna teda kohal ei ole, siis me tema kaasettekannet kuulata ei saa.

Saalis on maaelukomisjoni esimees hr. Telgmaa. See eelnõu tuleb ettekandele. Aitäh!

Kristlikud demokraadid, Eesti Maa-keskerakonna ja vabariiklaste saadikufraktsioonid on ka esitanud oma otsuse-eelnõu. Kes selle meile ette kannab? Hr. Kork. Kolleegid, ega kellegi alternatiivset eelnõu pole unustatud? Asjaolude täpsustamisel selgus, et ka majanduskomisjon esitab oma alternatiivse eelnõu, mis läheb kohe paljundamisele ja tõlkimisele.

Ega ei ole rohkem alternatiivsete eelnõude esitajaid? On. Koit Raud. Peame dialoogi, Koit Raud.

K. Raud

Lugupeetud juhataja! Ma soovisin esitada oma eelnõu peale oma ettekannet, aga paraku pean seda veidikene ümber tegema, sest mõningad momendid langevad kokku kristlike demokraatide poolt esitatud eelnõuga ja sellepärast ma tahaksin vähekeene kohendada enda poolt esitatavat eelnõu. Aitäh!

Juhataja

See on valmis, jah? See on paljundatud ja välja jagatud või läheb jagamisele?

K. Raud

Esitaksin koos oma kõnega.

Juhataja

Koos kõnega, koos ettekandega? Koos ettekandega oleks siiski parem, kui me saaksime välja jagada. Praegu on see võimalus. Kahe saadikutegrupi või saadiku poolt on juba esitatud eelnõud, nende kuulamise ajal püüaksime paljundada ja tõlkida. Meil on siis veel täiendavalt alljärgnevad alternatiivsed eelnõud: hr. Malkovski poolt esitatu, mille kannab ette hr. Grigorjev, maaelukomisjoni poolt esitatu, kannab ette komisjoni esimees Juhan Telgmaa, kristlike demokraatide, Eesti Maa-Keskerakonna fraktsiooni ja vabariiklaste fraktsiooni poolt esitatu, mille kannab ette hr. Toomas Kork, Koit Raua poolt esitatu, mille kannab ette ta ise, ja eelarve-majanduskomisjoni poolt esitatav, mille kannab ette hr. Uluots. Kas kellegi otsuse-eelnõu ei ole unustatud? Ei ole. Võime tööle asuda. Ma oletan, et kõik kõnesoovijad on pannud ennast kirja läbirääkimisteks, peale Toomas Korgi ja Grigorjevi, kes tulevad kaasettekandega. Kas Ants Pajul on küsimus? Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja! Kas mul on mälulünk, aga eelmise nädala viimasel päeval, kui meil see küsimus pooleli jäi, jäi ju sinna 5 nime, kes tahtsid veel küsida. Te ütlesite, et need küsimused esitatakse täna. Te ütlesite, et need on mälus ja neid arvestatakse.

Juhataja

Jaa. Ei ole mälulünk. Kõik need on mul kirjas: hr. Peterson, hr. Paju, hr. Anton, hr. Veidemann. On niimoodi?

A. Paju

Vabandust! Palun vabandust!

Juhataja

Palume kõnetooli Vladimir Tšuikini.

V. Tšuikin

Tere päevast, lugupeetud saadikud ja kolleegid! Ma ei tahaks teha praegu ettekannet, kuna eelmisel istungil härra Leimann ja linnapea Mižui juba esinesid selles saalis ettekannetega.

Ma pean oma kohuseks vastata küsimustele – juhul, kui teil on neid tekkinud pärast eelmist istungit.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud volikogu esimees! Mul on teile kaks küsimust. Esiteks. Eelmine kord härra Mižui rääkis meile, et mitte mingisuguseid piirirajatisi, tõkkeid Narva poolt ei tehta. Teatavasti on vabamajanduspiirkonnas tööstuskaupade hinnad reeglina odavamad kui riigis tervikuna. Kuidas teil õnnestub siis takistada inimesi näiteks Eestimaalt, et nad ei tormaks Narva kokku ostma odavamaid kaupu? Kuidas te seda omalt poolt siis piirate ja kui suured on läbisõidukulud transiitveoste pealt? Ja teiseks. Teatavasti arvestatakse majanduse efektiivsust fonditootlusega, mis on toodangu maht rublades tööstuslike tootmispõhifondide maksumuse ühe rubla kohta, ja see oli 1989. aastal Narvas 1,13. Samal ajal Pärnus oli see 2,55 ja Läänemaal 2,45 rubla. Kas on mõtet just niisuguses piirkonnas Eesti Vabariigil arendada erimajandustsooni, kus ei ole majanduslikult efektiivne? Ja kui me vaatame fondivarustatust, see on tööstuslike tootmisfondide aastakeskmise maksumus rublades ühe tootmistöötaja kohta, siis see oli 1989. aastal Narvas 41 936 rbl., mis on jällegi 3, 2,5 korda kõrgem kui vabariigi keskmine, aga efektiivsust ei ole. Ning siit ikkagi küsimus, kas on Eesti Vabariigi huvides rakendada erimajandustsooni, kus ei ole niisugust fonditootlust ja efektiivsust? Aitäh!

V. Tšuikin

Sain aru. Ma alustaksin viimasest küsimusest efektiivsuse kohta. On ju nii, et mis tahes efektiivsust võib saavutada tingimusel, kui me arvutame täpselt välja, mida me majandusse ning konkreetselt ühe või teise tööstusharu arendamisse investeerime. Ning tootlus sõltub tehnoloogia tasemest ning toorme ja tööjõu maksumusest, s.t. toodangu väljalaskeks tehtavatest kulutustest. Minu käsutuses lugupeetud saadiku poolt esitatud arve muidugi pole, kuid ütlen, et tänase päeva seisuga töötab Narva linna tööstus mõningate teiste regioonidega võrreldes stabiilselt. Meil on olemas teatud tööstuslik potentsiaal, kvalifitseeritud spetsialistid ning võrreldes kolmanda maailma või, ütleme, Lõuna-Ameerika riikide vabamajanduspiirkondadega tuleks meie kaalutluste kohaselt Narva piirkonna arengutase mõneti kõrgem. Mis puudutab meie ettevõtete majanduslikku efektiivsust, siis pole me praegu

sulgenud veel ühtegi tootmist, turumajandusele ülemineku tingimustes aga on oht, et ettevõtte võib pankrotistuda, ilmselt peamine. Meil aga siiani pankrotistunud ettevõtteid veel pole ning selle alusel võin ma väita, et meie ettevõtete efektiivsus on täna kõrge. Meie toodangu omahind on märksa madalam jaehindadest, kuigi meil paljud ettevõtted realiseerivad ka praegu veel oma toodangut riigihinnaga. Nüüd siis piirirežiimist kaitsmaks meie turgu ja toodangut lähirajoonide eest, nagu te ütlesite "tormijooksu". Vabamajanduspiirkonnas, ja see peegeldub ka kontseptsioonis, eksisteerib kontrollpunktide süsteem, mis võivad olla paigutatud üle terve piirkonna või ka ettevõtete territooriumile, kuna enamik neist on praegugi ümbritsetud taraga. Meie turgudel realiseerimisele tulevate kaupade hinnad ei saa olla madalamad hindadest, millega naaberrajoonides kaupu müüakse, nii on öeldud kontseptsioonis. Miks? Esiteks tuleb vabamajanduspiirkonnas töötasu kõrgem, seega on suuremad ka elanikkonna tulud, sellest aga tuleneb, et ka meie munitsipaaliturul realiseeritavate kaupade hind tuleb mõnevõrra kõrgem kui ümberkaudu.

Juhataja

Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetav ettekandja volikogu esimees Tšuihin! Narva volikogu on näidanud oma meelsust Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuste suhtes, nüüd olete teie silmitsi Ülemnõukoguga ja nõuate toetust kavandatud ideele. Öelge palun, kas mõtlete praegu, et dialoog oleks usalduslikum, kui Narva volikogu oleks ühes rütmis Ülemnõukoguga? Teiseks, teie kui volikogu esimees oskate öelda, kuidas jagunesid volikogus hääled selle küsimuse arutamisel. Kui oli vastuseisu, siis öelge palun, millega seda põhjendati. Ja kolmas, hästi väike küsimus. Narvat ja Jõgeva maakonda seovad ammused majanduslikud suhted ja mitte ainult. Kuidas teie näete nende suhete arengut Narvale taotletavas vabamajanduspiirkonnas? Aitäh!

V. Tšuihin

Aitäh! Ma alustaksin, hr. Ants Paju, just teie viimasest küsimusest, kuna see seostub sellega, mida ma juba rääkisin. Vabamajanduspiirkonna kontseptsioonis nähakse ette, et sellesse hakkab kuuluma puhtal kujul Narva, s.t. tööstus, ja see ei hõlma põllumajanduspiirkondi, kus toodetakse toiduaineid, seepärast on loomulik, et nii meie šeflusalune Jõgeva rajoon kui ka ilmselt Narva kolhoos on huvitatud toidukaupade tarnimisest Narva turule, s.o.

vabamajanduspiirkonda. Vastutasuks nende tarnitavatele toiduainetele saaksid nad vabamajanduspiirkonnast teatud kaupu. Seepärast ma arvan, et naaberrajoonidega väljakujunenud sidemed jäävad püsima. Meie poolt valitsusele esitatud kontseptsioonis on need küsimused läbi töötatud. See ongi põhjuseks, miks üks meie ettepanek oli lülitada põllumajanduslik territoorium vabamajanduspiirkonna koosseisu, mis otse varustaks selle elanikke teatud toiduainetega. See oleks vajalik ka selleks, et need, kes neid toiduaineid toodavad, saaksid kasutada kõiki vabamajanduspiirkonna vilju. Esimene küsimus, dialoogi kohta. Ma arvan, et meil on erinev arvamus vabamajanduspiirkonna ideest.

Vabamajanduspiirkonna mõte tekkis esimest korda ühel linnanõukogu istungjärgul. Loomulikult erines see teie valitsuse poolt esitatud kontseptsioonist. Kuid ma tahaksin öelda, et meid ei sega niivõrd mitte puhtmajanduslikud ega organisatsioonilised, vaid mõneti teised momendid, eeskätt poliitilise iseloomuga, mis tegelikult ei tohiks majandust mõjutada. Ma arvan, et me peaksime millestki alustama, kas või sellest territooriumist, millest on jutt valitsuse poolt esitatud projektis, selleks et reaalselt kindlustada juba täna sealt kaupade saamine, et juba praegu välisinvesteeringute abiga rakendada tehnoloogiaid, mis võimaldaksid toota konkurentsivõimelist toodangut. Ning kasutades ära teie väga huvitavat küsimust, tahaksin ma öelda, et nii meil kui teil tuleks välistada mõningad poliitilised momendid ning hakata esmajoones tegelema majandusega, sest meil tuleb täna oma elanikkond, oma valijad sööta, joota ja riidesse panna. Miks me pooldame erimajanduspiirkonda? Kui lugupeetud saadikud mäletavad, siis viimase kolme-nelja aasta vältel on Narva, sh. linna täitevkomitee, spetsialistid esitanud valitsusele ja Ülemnõukogu eelmisele koosseisule terve rea isemajanduskontseptsioone. Ning kui need täna kätte võtta ja tähelepanelikult läbi lugeda, siis on näha, et need põhimõtted, mis sisaldasid linna isemajandamise projektides, on nüüd kätketud teile arutamiseks esitatud kontseptsiooni. Tänan!

Juhataja

Üks küsimus jäi veel vaatamata. Anta Paju, nüüd on mikrofon sees.

A. Paju

Teine küsimus oli täpsem: kas Narva volikogus oli see küsimus otsustamisel ja kas seal oli ka vastuseisu sellele? Kui oli, siis millega seda põhjendati?

V. Tšuikin

Me oleme linnanõukogus korduvalt vabamajanduspiirkonna loomise küsimust arutanud ning erinevatel etappidel on olnud sellel erinev arv pooldajaid ja vastaseid. Kuid seda, et keegi oleks kategooriliselt ja vastuvaidlematult vabamajanduspiirkonna loomise idee ja kontseptsiooni vastu, küll pole olnud. On lahkarvamusi, n.-ö. erinevaid lähenemisi. Kuid ilmselt peamine, mis paneb kõhkleva mõningaid saadikuid, kes kui just pole avaldanud vastuseisu, siis on jäänud erapooletuks, on see, et on rida lõpuni läbitöötamata momente. Näiteks küsimus sotsiaalsest kaitsest ja sotsiaalsetest tagatistest, mis pole tänaseks veel piisavalt läbi töötatud. Vastuseks teie küsimusele võin ma öelda, et linnanõukogus põhiliselt toetatakse Narva vabamajanduspiirkonna loomist.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid Uno Anton ja Rein Veidemann loobuvad küsimuse esitamisest ja küsimisjärg läheb üle Aleksei Zõbinile.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja, ma oleksin tahtnud kuulda teie arvamust järgmises küsimuses, mille ma juba hr. Leimannile olen esitanud. Mulle tundub, et luues vabamajanduspiirkonda, oleks soovitatav, kui Narva linna ainult tema enda piirides ära ei lõigataks, vaid et selles oleksid ka Ivangorod, Sillamäe ja Kohtla-Järve oma maaelanikkonnaga. Oleks ju sel juhul uute tehnoloogiate sissetoomine põllumajandusse efektiivsem. Ja teinegi aspekt – sellisel juhul poleks selle piirkonna elanikkond niivõrd üherahvuseline, vaid oleks segatud Kohtla-Järve eestlastest maaelanikkonnaga. Kuidas te sellesse suhtute?

V. Tšuikin

Jah, tõepoolest, toiduaineid tootva maaelanikkonna kaasatõmbamine põllumajanduslikest piirkondadest on vajalik. Kuid ma täna ei kiirustaks lülitama vabamajanduspiirkonda kogu vabariiki, veelgi enam – Ivangorodi. Arvan, et praegu peaks alustama millestki konkreetsest, et tõepoolest saaks vaadata ja kontrollida neid mõtteid, projekte ja programme, mis on tänaseks selles küsimuses olemas. Poolteist aastat me oleme kohtunud ja vestelnud erinevate Põhja-, Lääne- ja Idamaade äriühingute esindajatega, kuid kavatsuste protokollidest pole me kaugemale jõudnud. Miks siis? Üksnes seetõttu, et meil siiani puuduvad tarvilikud seadusandlikud aktid, mis annaks neile tagatiseks osalemiseks meie vabamajanduspiirkonnas. Praegu meid külastavad Rootsi, Ida-Euroopa ja lääneriikide äriühingute esindajad uurivad

väga tähelepanelikult meie kontseptsiooni ja esitavad küsimusi selle kohta, sest nad näevad, et just see saabki olla tagatiseks nende kapitalide lülitumisel investeringutesse ja käibesse.

Mis aga puutub Ivangorodi, siis siin tekivad mõningad probleemid, mis tuleb lahendada, kuna täna on Narva ja Ivangorod teineteisest kunstlikult lahutatud linnad, kuigi tegelikult eksisteerib ühtne organism. Ent tuleb arvesse võtta, et ka Leningrad ja Leningradi oblast töötavad samuti vabamajanduspiirkonna kontseptsiooni kallal. Arvan, et kui nemad jõuavad selle idee elluviimiseni meist mõnevõrra varem, siis tuleb meil joonduda nende järgi. Ja me võime siis üht-teist ka kaotada. Mida aeglasemalt me liigutame, seda kiiremini valguvad nii välisinvesteeringud kui kapitalimahutused teisele poole jõge ning neid hakatakse kasutama Leningradi, mitte aga Narva vabamajanduspiirkonnas. Loomulikult ka dividende hakatakse sel juhul saama seal, mitte aga meie vabariigis.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Lugupeetud esimees, hr. ettekandja! Mul on kolm küsimust. Kõigepealt selline. Teil on kavas võtta väga suur välislaen, 667 miljonit Lääne-Saksa marka. Siit küsimus – kes on selle välislaenu garant, kas selleks on NSV Liidu Riigipank või Eesti Vabariik?

Teine küsimus. Millal kavatses Narva linna volikogu tühistada need tema poolt vastuvõetud otsused, mis on praegu vastuolus Eesti Vabariigi seadustega?

Ja kolmas küsimus. Kellele te siiski kavatses seda päikeselinna rajada, sest teie projekti järgi kasvab Narva linna elanikkond 200 000-liikmeliseks? Minu teada Narvas praegu nii palju inimesi ei ela. Kas kavatses sellega tulevikus ühendada ka lähedasi piirkondi, on siin mõeldud Kohtla-Järvet ja Sillamäed, või kavatses sisse tuua töajõudu kusagilt mujalt, kas siis Saksamaalt või Nõukogude Liidust? Aitäh!

V. Tšuihin

Teie küsimus on väga huvitav. Vabamajanduspiirkonna elulisus selles just seisnebki, et odavat töajõudu kasutatakse kohapeal, sisse aga tuuakse kapitali ja tehnoloogiat. Me ei kavatses hakata töajõudu teistesse regioonidesse välja viima ja kontseptsiooniski pole seda ette nähtud. Nüüd seadustest, nendest otsustest, mis on vastuolus Eesti Vabariigi seadustega. Mul oleks teile vastuküsimus: kas te teate selliseid seadusi, mis meil ei toimi? Mina ise võin nimetada vaid ühte – majanduspiiri seadust. Teised Eesti Vabariigi seadused toimivad meie

territooriumil normaalselt, ja kui meil esinebki täna mingeid vastuolusid ning mittemõistmist Ülemnõukogu ja valitsusega, siis ainult nende seaduste osas, mis ei käsitle majandusprobleeme. Väike osa neist puudutab organisatsioonilisi küsimusi, nõndanimetatud haldusreformi, mille puuduseks on praegu see, et meil pole vabariigis piisavalt seadusandlikke akte, mis reguleeriksid haldusreformi küsimusi ja kohalike võimuorganite omavahelisi suhteid. Mina käsitleksingi vabamajanduspiirkonda puht majandusseaduste rakendamise vaatenurgast. Sest tegelikult kehtivad ja toimivad praegu Narvas kõik vabariigi majandust reguleerivad seadused – maksukorralduse, eraldiste, hinnakujunduse jms. kohta. Tõsi, on mõned ettevõtted – tehas "Baltijets" ja veel üks ettevõtte, kus hinnakujunduses kasutatakse liidulist seadust. Nüüd Saksa markade kohta. Te teate, et meie juures on käinud palju äriinimesi, kellest ma juba rääkisin. On olnud erinevaid jutuajamisi, ent siiani pole veel keegi kinnitanud nende markade andmist, millest mõned lehed on laialt kirjutanud. Arvan, et küsimus nende markade investeerimisest ja sellest, kes neid garanteerima hakkab, oleks õigem esitada hr. Lippmaale, ta vististi teab paremini. Meil igal juhul seda probleemi arutatud pole.

Juhataja

Suur tänu! Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud Ülemnõukogu esimees, juhataja ja volikogu esimees! Mul on kaks küsimust. Eelmisele küsimusele, mille esitas hr. Põld, vastas hr. Tšuiкин, et eriti palju neid otsuseid volikogus ei ole vastu võetud, mis on vastuolus Eesti Vabariigi seadustega. Ma soovitan teil kõigepealt võtta maha vana Eesti NSV lipp. Aga nüüd küsimuste juurde.

Kas Narva linnavõimud on samadel seisukohtadel nagu 23. jaanuari kirjas, mis saadeti pretensioonidega Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehele ja valitsusjuhile, kus te ütlete, et iseseisev, suveräänne Eesti Vabariik peab alla kirjutama liidulepingule? Kas olete samal seisukohal?

Ja teine küsimus, millest olete rääkinud, aga mitmetes vastustes erinevate variatsioonidega: millal te näete Narva vabamajanduspiirkonna osadena ka Kohtla-Järvet ja Sillamäed, sest ma olen teie vastustest aru saanud, et kunagi võib see ikkagi toimuda. Millal siis? Aitäh!

V. Tšuikin

Täna! Seaduste ja lipu kohta ma juba vastasin, mulle tundub. Nii palju kui ma tean, pole Ülemnõukogu otsust selle lipu tühistamisest ja kehtetuks tunnistamisest olnud. Seetõttu ma arvan, et see pole arutluse teema. Meie vabariigis praegu käival üleminekuperioodil on veel paljud küsimused lahendamata, ja see lipu küsimus ei tohiks minu arvates segada meid pidamast normaalset dialoogi ning lahendamast olemasolevaid sotsiaalmajanduslikke probleeme. Kui keegi peab seda otsustava tähtsusega küsimuseks, siis võib selle juurde veel hiljem tagasi tulla. Nüüd liidulepingust – selles suhtes olen ma siiani endisel seisukohal. On kaks teed vabariigi sõltumatuse ja suveräänsuse saavutamiseks – kas sõlmida liiduleping või eralduda poliitiliselt Liidust. Mina näen liidulepingus rea probleemide, sealhulgas ka vabamajanduspiirkonna moodustamise probleemi lahendust. Nagu on kirjas valitsuse otsuses, võib kõikide vabamajanduspiirkonna loomisega seotud küsimuste lahendamine osutada efektiivseks juhul, kui vabariik saavutab iseseisvuse. Mina mõistan seda selliselt, et neid küsimusi võib tõsiselt lahendada kooskõlastatult keskvalitsusega. Ja ma leian, et liidulepingus ongi sees probleemide piiritlus, millised peavad kuuluma vabariigi, millised NSV Liidu presidendi kompetentsi. Seepärast ei näe ma põhjust, miks peaksin oma seisukohta vahetama. Olen siiani veendunud, et just liidulepingu kaudu me suudame lahendada probleemid, mis praegu on nii raskesti lahendatavad suhtlemisel keskusega. Arvan, et liidulepingu raames saab kõrvaldada ka praegused vastuolud. Kui meie vabariik osaleks liidulepingus, oleks võimalik selle raames kokku leppida, milliste küsimuste lahendamise vabariik delegerib Liidule. Minul on kõik. Täna!

Juhataja

Suur tänu! Heino Kostabi.

H. Kostabi

Lugupeetud hr. Ülemnõukogu esimees, lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on ainult üks küsimus: kus teie arvates peaks kulgema Eesti Vabariigi riigipiir? Aitäh!

V. Tšuikin

Arvan, et seegi võiks olla läbirääkimiste ja konsultatsioonide aineks.

Juhataja

Suur tänu, hr. Tšuiкин! Ülemnõukogu liikmetel praegu küsimusi rohkem ei ole. Me mööname, kolleegid, et hr. Mižui ja hr. Tšuiкini kaasettekanne on sisuliselt Narva-poolne seisukoht, ja loeme selle üheks kaasettekandeks. Ära on kuulatud kaks. Nüüd kolmas. Järgmisena me palume kõnetooli hr. Juhan Telgmaa pidama ettekannet oma alternatiivse otsuse-eelnõu üle.

J. Telgmaa

Lugupeetavad kolleegid, maaelukomisjoni seisukoht avaldus siin saalis juba halduskomisjoni liikme Mart Madissooni küsimuses. Näib, et suhtumine üldse Narva vabamajanduspiirkonda on vägagi ettevaatlik ja mitmene. Paistab, et usaldus Narva vastu on mõnevõrra kõikuma löönud õige mitmegi nende linnavolikogu otsuse tagajärjel. Ja näib, et idee Narva vabamajanduspiirkonnast vajab veel tublit edasiarendust. Vahendite paigutamine ei hakka toimima kohe. Kuid valitsus on juba plaani pidanud ja leidnud mingid ressursid, sest ei ole võimalik, et Narva ainult oma vahenditega nii suurejoonelise asja algataks. Valitsusel peab siin midagi tagataskus olema, sest soodustuste andmine tähendab valitsusele mingitest tuludest loobumist, millele kate peab olema olemas või tulema kuskilt mujalt, muidu oleks jutt Narva vabamajandustsoonist lihtsalt ebatõsine. Ja nii ongi meie ettepanek need vahendid otsekohe täna paigutada maamajandusse, sest siin on väga teravaid probleeme. Kõige teravam on praegu olukord valuutat nõudvate kaupadega, eriti endise Saksa Demokraatliku Vabariigi tehnika käigus hoidmiseks. Lüpsilaudad peavad veel kuidagi aasta-paar vastu, kuid söödakoristustehnika on varuosadeta. Kümned majandid on kartulikasvatusest juba loobunud, tänavu kartulit enam maha ei pane, kuna ei saa uusi kombaine ja pole varuosi vanade käigus hoidmiseks. Olgu muuga kuidas on, kuid kartulikasvatuse olukord peaks ka põllumajandusest väga kaugel oleva inimese ärevaks tegema. Et loobutakse Eestile niivõrd traditsioonilise kultuuri viljelemisest, on juba iseenesest kõigile arusaadav ohusignaal, ning kartuli hinnad praegu poes ja turul on ka kõigile teada ja nähtavasti ka tuntavad igale linnainimesele. Hädasti vajab vahendeid maa infrastruktuuri loomine ja taastamine: teed, side, elektriliinid, kaevud jne., samuti maaparandus. Ilma selle kõigeta ei elustu ääremaad, ei arene talud. Nii et kaalugem, kas hoida täna vahendid Narva helge tuleviku jaoks või vähendada näljaohtu alates tulevast talvest. Veel arvame, et meie eelnõu ei võta päriselt päevakorralt valitsuse poolt pakutut. Nähtavasti on tarvis jätkata tööd Narva vabamajanduspiirkonna kallal selle Eestile vastuvõetavaks muutmise suunas. Kuna aga valitsuse määrus nr. 35 k.a. 18. veebruarist tuleks praegu niikuinii peatada, siis maaelukomisjoni poolt pakutud eelnõu puudutaks just neid vahendeid, mis on mõeldud praegusele määrulele katteks. Esitatud on ohtrasti otsuse-

eelnõusid ja nähtavasti oleks mõttekas teha mingi redaktsiooni- või kooskõlastuskomisjon. Arvan, et nende paljude eelnõude taustal või kontekstis võiks maaelukomisjoni poolt pakutu olla osaks mingis uues eelnõus, mille võiks välja töötada kollektiivselt kõikide teiste projektide esitajatega, kui aluseks võetakse mõni teine esitatud eelnõudest. Ja seetõttu ma lisan maaelukomisjoni poolt pakutavale otsuse-eelnõule ka ettepaneku moodustada redaktsiooni- või kooskõlastuskomisjon arvukatest eelnõudest ühise eelnõu kujundamiseks. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Juhan Telgmaale küsimusi ei ole, kaasettekanne oli väga selge.

P. Grigorjev

Lugupeetud kolleegid, meie, rühm Narvast valitud saadikuid, olime kutsutud osalema majanduskomisjoni istungil, kus arutati Narva vabamajanduspiirkonna küsimust, ja me pakkusime välja variandi, mis on praegu teie laudadel ja on saadik Malkovski poolt alla kirjutatud. Ma tahaksin seda kaitsta, kuna juba kaks päeva me oleme kuulnud enda aadressil küllalt ebameeldivaid sõnu, peaaegu et süüdistusi separatismis. Üldiselt aga sellised torked ei tee au ei meile, narvalastele, ega ka kolleegidele. Iga kord, kui oleme asunud tõsiste majandusprobleemide kallale, on välja tulnud ikka üks ja seesama. Poliitilisi probleeme me lahendame palju kiiremini ja ka huvitavamalt kui majanduslikke. Juba teist korda esitab Narva Ülemnõukogule lahenduse, kuidas väljuda või kuidas leida väljapääs sellest mülkast, kus me praegu oleme – majanduskriisi piiril. Me esitasime isemajandava linna staatuse projekti, küll mitte meie praegusele, vaid eelmisele Ülemnõukogu koosseisule – see lükati tagasi. Järgmine, küllalt piiratud variant samuti. Meilt on võetud isegi ligipääs merele – lõigati ära Narva-Jõesuu alev. Kuid on ju teada, et me lähtume puhtmajanduslikest kaalutlustest, mis siia siis poliitikat segada? Kõik ettevõtted, kes on tahtnud osaleda vabamajanduspiirkonnas, täidavad vastuvaidlematult Eesti seadusi. Mitte kõik seadused, mis me oleme siin vastu võtnud, pole Narva linnanõukogus ühtviisi vastuvõetavad olnud, ja ka meie kui Narvast valitud saadikud hääletasime nende vastu. Kuid õppigem kainelt suhtuma opositsiooni. Miks me mõtleme ikka veel, nagu endisel ajal, millest me kõik oleme tulnud, et see, kes ei ole meie poolt, on meie vastu ja tal tuleb pea maha võtta või jätta ta hääleõigusest ilma. Kui me õpime looma selliseid seadusi, mis oleks kõigile ühtviisi vastuvõetavad ja üheselt tõlgendatavad, siis oleks see meie suureks saavutuseks. Lugupeetud härrased, teid peaks valvsaks tegema see, mis siin kõlas, et Narva majanduspiirkond külgneb loodava Leningradi vabamajanduspiirkonnaga, seal aga

laiendatakse neid küsimusi üsnagi edukalt ning vabamajanduspiirkonna moodustamiseks võetavad meetmed on küllalt märkimisväärsed. Üsna Narva lähedale on planeeritud ehitada meie mastaapide järgi väga suur, 60–70 tuhande elanikuga satelliitlinn, meie aga ikka veel tammume paigal ega suuda otsustada, kas anda Narvale vabamajanduspiirkonna õigusi või mitte. Me oleksime juba pidanud keskendama jõupingutused sellele, kuidas kasutada võimalusi koostöökis naabrite tsooniga, mitte aga hülgama Narva poolt pakutud varianti. Meil, Narva saadikuil, on väga valus vaadata, kuidas selles saalis tõrjutakse tagasi Narva majandusmeeste algatust. Ma arvan, et me peame õppima lähenema probleemidele majanduslikust aspektist, üle saama meie üle võimust võtnud poliitilistest lahkkelidest. Palun põhjalikult tutvuda Narva saadikuterühma poolt esitatud variandiga ning toetada valitsust, seda enam, et esimesed sammud on juba tehtud ja need ettevõtted, kes töötasid valitsuse määruse number 35 järgi, neid on 4 või 5, saaksid muidu käsist ja jalust seotud. Need 70 või 80 000, mis tahetakse võtta ära põllumajanduse tarbeks, probleemi ei lahenda. On ju nii, et mida rikkamalt me oma vabariigis elama hakkame, seda rohkem raha saame suunata põllumajanduse arendamiseks. Kui me ei loo Narvale majandusliku arengu tingimusi, siis me ei saa ju raha ei põllumajanduse ega õpetajate ja meedikute toetamiseks. Nii et toetagem siiski valitsuse ja Narva initsiatiivi. Kõik vabamajanduspiirkonnaga seonduvad materjalid tuleb jagada saadikuile laiali, et nad saaksid neisse süveneda, ning pöördugem selle küsimuse juurde tagasi. Tuleb olla kindel, et vabamajanduspiirkonna seaduse vastuvõtmine ja selle põhikirja kinnitamine on Eestimaa huvides. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ka Pavel Grigorjevile küsimusi ei ole. Oma otsuse-eelnõu tuleb kaitsma kõnetooli keskkonnakomisjoni liige hr. Koit Raud.

K. Raud

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Arvan, ma ei hakka korraldama siin puldis niisugust analüüsi, nagu võib lugeda lehtedest, ja tungima detailidesse. Käsitleksin võib-olla mõningaid üldisi momente, mis on seotud majandusega ja puudutavad Narva vabamajanduspiirkonna loomist. Vabamajanduspiirkond, nagu ka on valitsuse poolt selgitatud, kasutab teadupärast eelkõige väliskapitalile antavaid soodustusi, mis on jaotatud selliste valdkondade vahel nagu toll, maksud, krediit, infrastruktuur, sotsiaalkindlustus, garantiid, inimeste liikumine jne. Kui Eesti Vabariigi Valitsus otsustab anda Eesti Vabariigi tolli kaudu Narva vabamajanduspiirkonnale tollisoodustusi, siis ei pruugi see sugugi tähendada, et samad

soodustused kehtivad ka Nõukogude Liidu tollis, ja kui need ka kehtivad, siis kehtestatakse nad ikkagi ainult Nõukogude Liidu valitsuse kaudu. Kui Eesti Vabariigi Valitsus otsustab anda Narvale maksusoodustusi, siis kehtivad need ikkagi ainult sedavõrd, kuivõrd Eesti Vabariigi Valitsus Narvalt vähem maksu võtab, aga ei tähenda sugugi, et Nõukogude Liidu valitsus või Nõukogude Liidu Rahandusministeerium Eesti Vabariiki selle võrra vähem kooriks. Ja paljude muude niisuguste momentide vaatluse järel saab selgeks, et formaalselt võib küll Narva vabamajanduspiirkonna moodustada Eesti Vabariigi Valitsus, sisuliselt toimub Narva vabamajanduspiirkonna loomine aga Nõukogude Liidu valitsuse kaudu.

Vaataksime nüüd natukene asja teist poolt. Tuletagem meelde aegu paar aastat tagasi, kui me kõik olime rohelised, kõik olime keskkonnakaitsjad ja kui fosforiidi järel jõudis kätte aeg hakata avastama Kirde-Eestit, Virumaad. Praegu me vaatame Narvat, ühte osa sellest suurest tööstustervikust eraldi ja käsitleme talle soodustuste andmist ja sealseid arenguprobleeme eraldi muust piirkonnast. Ometigi on terve see piirkond seotud põlevkivi ja energia tootmisega. Laias laastus võttes ligemale pool Narva linna elanikkonnast on seotud 2 elektrijaamaga kas otseselt või kaudselt. Need omakorda on seotud põlevkivitootmisega jne.

Selle piirkonna arenguprobleeme tuleb käsitleda komplekselt ja tervikuna, mis tähendab näiteks majandustegevuse optimaalse koormuse määramist tootmismahdade järgi, põlevkivi kaevandamise ja elektrienergia tootmise ülempiiri määramist ja paljusid muid momente. Ja on üks valdkond, kus see piirkond täiesti lahutamatu on – need on keskkonnakaitsese probleemid. Ma ei saa nõustuda majandusministri väidetega siin, et selle erimajanduspiirkonna loomine ja maksusoodustuste andmine Narvale ei tähenda seda, et Eesti Vabariik hakkab tegema suuri kapitaalvahetusi Narva. Võib-olla tõesti ei hakata, aga Narvale maksusoodustuste andmine tähendab seda, et tunduvalt suureneb koorem teiste maksumaksjate õlul.

Minu poolt esitatav otsuse projekt ongi kantud eelkõige sellest, et Narvat tuleb vaadelda kogu piirkonna kontekstis. Ja ühte momenti tahaksin, enne kui ma projekti teksti ette loen, teile veel meelde tuletada. Ka eelmine valitsus, eelmine Ülemnõukogu lubas, kui tõusid Ida-Virumaa probleemid, aidata säilitada eestlust, eesti kultuuri ja toetada eesti inimest Ida-Virumaal. Ida-Virumaa inimene on petta saanud nii eelmiselt valitsuselt ja eelmiselt Ülemnõukogult kui viimase aasta jooksul ka sellelt valitsuselt ja sellelt Ülemnõukogult. Aeg oleks hakata tõepoolest vaatama probleeme komplekselt ja selle tõttu pakun ma välja järgmise otsuseprojekti.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Peatada Eesti Vabariigi Valitsuse 1991. aasta 18. veebruari määruse nr. 35 täitmine.

2. Jätkata Narva vabamajanduspiirkonna moodustamise arutelu pärast järgmiste tingimuste täitmist:

1. Narva linnavolikogu on võtnud seisukoha valitsuse määruse nr. 35 suhtes ja selle Ülemnõukogule teatavaks teinud. (Me kuulsime siin hr. Tšuikini arvamust, aga minu andmetel ei ole Narva linnavolikogu arutanud seda määrust.)

2. On toimunud Ülemnõukogu tööplaani võetud väljasõit Ida-Virumaale tutvumaks sealsete probleemidega.

3. Ülemnõukogu on alustanud arutelu Kirde-Eestis tekkinud probleemide lahendamiseks tervikuna ja käsitleb Narva erimajanduspiirkonnaga seotud küsimusi osana kogu Ida-Virumaa probleemidest.

Kommentaariks alapunkt 2 ja alapunkt 3 kohta võib-olla nii palju. Kohtudes täna hommikul inimestega siin Toompea lossi väravate ees ja ka varasematest kontaktidest oma kolleegidega siin saalis olen saanud selgeks, et väga suur hulk Eesti elanikke ei tunne, ei tea Ida-Virumaa tegelikku olukorda, probleeme, aga sellest hoolimata on väga kergekäeliselt ja hõlpsasti valmis otsuseid langetama. Aitäh, kolleegid! Ja ma palun toetada minu ettepanekut.

Juhataja

Suur tänu! Küsimusi hr. Koit Rauale ei ole? Järgmist otsuse eelnõu, mis on esitatud kristlike demokraatide, Eesti Maa-Keskerakonna fraktsiooni ja vabariiklaste poolt, tuleb kaitsma hr. Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma tänan võimaluse eest selgitada teie laudadel olevat eelnõu, mis on esitatud kolme fraktsiooni nimel, nagu siin öeldi, ja millega on tänaseks liitunud ka liberaalide fraktsioon. Lähemal ajal muutub järjest aktuaalsemaks meie integratsioon nii Venemaa majanduse kui väliskapitaliga, sealhulgas eriti selle väliskapitaliga, mis läheb Venemaale. Siin on meil tarvis kahtlemata astuda väga kiireid samme. Üheks selliseks sammuks võiks täiesti olla vabamajanduspiirkonna loomine. Narva asend ja eeldused tunduvad olevat sellise piirkonna loomiseks üheks parimatest Eestis, kui võrrelda ükskõik millise teise Eesti piirkonnaga. Eelkõige muidugi sobib tema geograafiline asend.

Vajalikud on küll kiired sammud, kuid see ei tähenda seda, et me võime neid samme teha ülepeakaela. Paraku jääb mulje, et millegipärast püütakse neid just ülepeakaela teha. Otsustajatele – Ülemnõukogu liikmetele ei suutnud küllalt selgeid ja veenvaid vastuseid anda ei majandusminister, Narva linnaeapea ega ka volikogu esimees. Tormamist kinnitavad ka meile

antud dokumendid. Näiteks on 18. veebruaril alla kirjutatud valitsuse määruses nr. 35 kuus olulisemat läbitöötamist vajavat küsimust. Nädal hiljem, 27. veebruaril Ülemnõukogusse sama organi poolt ja sama allkirjaga saadetud kirjas on neid küsimusi juba 12, seejuures igaüks neist eeldab ühe või enama seadusandliku akti vastuvõtmist. Vastust küsimusele, kui palju neid teemasid tänaseks on, pole me leidnud. Ja vastust ei saagi olla, sest läbimata on ka eelmine etapp, sotsiaalpoliitilise ja majandusliku põhjenduse koostamine. Meie jaoks on sotsiaalpoliitiline ja majanduslik põhjendus midagi muud kui valitsuse 27. veebruari kirja 2. ja 3. leheküljel toodud tekst. Eelnevast tuleneb kolme saadikufraktsiooni poolt esitatud eelnõu teine punkt, mis kõlab järgmiselt: "Eesti Vabariigi valitsusel koostada taotletava Narva vabamajanduspiirkonna moodustamise sotsiaalpoliitiline ja majanduslik põhjendus ning esitada see Eesti Vabariigi Ülemnõukogule 1991. aasta 1. septembriks." Etteloetu on ilmselt kooskõlas kolleeg Malkovski esitatud eelnõu teise punktiga: kui septembri alguseks on olemas põhjendus, siis peaks tema ja siit puldist täna esinenud saadik Grigorjevi poolt pakutud kontseptsiooni projekt IV kvartalis ka valmis saama.

Esitatud ja igal muul kujul on vabamajanduspiirkond muuhulgas vastutulek ka Narva majandusringkondadele. Ja mittevastutulekuks pole näha erilisi põhjusi. Meile on teada nii linnavalitsuse kui ettevõtete püüded koostööks ülejäänud Eestiga. Hoopis teine lugu aga on Narva poliitikutega. Raugematu innuga demonstreerivad nad oma impeeriumimeelsust mitte ainult Eesti Vabariigis, vaid ka väljaspool. Kogu maailmas tegutsevad vabamajanduspiirkonnad asukohariigi seaduste alusel. Narva linna volikogu on enam kui üks kord teatanud, et talle pole Eesti Vabariigi seadused ja muud normatiivaktid kohustuslikud. Ja mitte ainult teatanud, vaid ka tegudes näidanud. Väljendugu see siis referendumini korraldamises, suhtumises Eesti Vabariigi iseseisvusesse, lippude värvides või linnavalitsuse struktuuris. Ei ole kuulda olnud, et ta oleks teatanud oma mitteosalemisest nõndanimetatud piirkondlikes võimu- ja valitsemisorganites, mille presidendiks valiti hr. Lebedev ja peaministriks Jarovoi. Nende ametlikud tiitlid kõlasid küll natuke teisiti, kuid usun, et teate, millest on jutt. Valitsus küll eeldab oma 18. veebruari määruses Narva poolt Eesti Vabariigi seaduste ja teiste normatiivaktide täitmist, kuid meil pole teada, millel see eeldus rajaneb. Ei ole vist vajadust uuesti üles lugeda minister hr. Lippmaa poolt korrektselt esitatud argumente. Ka hr. Leimann pidas meie küsimustele vastates akadeemiku kardetud stsenaariumi võimalikuks, selle käivitumist nimetas ta aga väga halvaks. Eeltoodust tuleneb meie eelnõu esimene punkt: Narva linnavolikogul ja linnavalitsusel tühistada kõik Eesti Vabariigi seadustega vastuolus olevad otsused ja määrused ning viia oma tegevus kooskõlla Eesti

Vabariigi seadustega. Ei ole kahtlust, et selle otsuse punkti sissevõtmine on tingitud meie valitsuse poolt esitatud dokumentidest kui ka majandusministri esinemisest.

Eelnõu esimesest ja teisest punktist lähtub täiesti loogiliselt kolmas punkt, mis nüüd koos Tiit Kabinini töö käigus tehtud ja meie poolt aktsepteeritud parandusega kõlaks järgnevalt: "Peatada Eesti Vabariigi Valitsuse 1991. aasta 18. veebruari määrus nr. 35 kuni käesoleva otsuse p. 1 täitmiseni ning uue otsuse vastuvõtmiseni Eesti Vabariigi Valitsuse poolt."

Teen ettepaneku esitatud 5 eelnõu hulgast võtta aluseks praegu ettelõutu, mille aluseks sai kolleeg Johannes Kassi idee ja mis vormistati eelnimetatud fraktsioonide poolt. Oleme meelsasti nõus ära kuulama arukad ja asjalikud ettepanekud, need läbi arutama ja aktsepteerima. Usun, et me saame üht-teist ka siin esitatud teistest projektidest, kui ülejäänud 4 projekti autorid jäävad oma ettepanekute juurde. Ma tänan teid!

Juhataja

Suur tänu, hr. Kork! Tundub, et ei ole küsimusi. Ja nüüd me palume kõnetooli ette kandma oma eelnõust eelarve- ja majanduskomisjoni nimel hr. Ülo Uluotsa.

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud seaduseandjad! Ma alustan täna sellest, et palun mulle mitte küsimusi esitada, sest majanduskomisjon on just niisama tark nagu teie ja meil on täpselt sama palju informatsiooni kui teil. Möödunud nädalal me küll kuulasime ära kõik osapooled oma komisjonis, kuid ma pean ütleva, et targemaks me ei saanud. Meil külas öeldi mõne inimese kohta, et mis sa tast kiusad, talle pole ju antud. Nii et ma palun ka teid mind täna mitte kiusata, sest mulle pole ka antud. Majanduskomisjonis me püüdsime välja lülida kõik poliitilised aspektid ja vaadata asja ainult majanduslikust küljest. Meile on mõistetav vabamajandustsooni klassikaline tähendus. See tähendab, nagu Made ütles, et seal on 2,5 meetri kõrgune tsooni piirav aed, oma seadusandlik organ, omad mängureeglid, oma tollirežiim, et ta kuulub emamaa koosseisu – niivõrd, kuivõrd on see vajalik, et seal kehtivad emamaa seadused ja lepingu alusel tehakse oma iseseisvast eelarvest arveldusi emamaa eelarvesse. Selline majandustsoon oleks meie majanduskomisjoni liikmetele mõistetav. Nüüd aga oleme kuulnud möödunud nädalal komisjonis ja täna siin, et midagi sellist ei tule. Piiri ei ole, tolli ei ole, on ainult maksusoodustused, eraldi valuutaarveldused ja Nõukogude Liidu piiril kergem ja eelistatud tollirežiim. Ja siin ütles meie mõistus üles. Andke andeks, meie sellisest tsoonist aru ei saa. Praktiliselt võttes on valitsus selle tsooni juba loonud. Oma määrusega nr. 35 lubab ta vähendada Narva ettevõtete maksukoormust, lubab läbirääkimiste

korras saavutada eelistollirežiimi ja on praktiliselt kaotanud valuuta sundmüügi. Tegelikult võib seda teha ju iga ettevõtte suhtes Eestimaa peal ja luua igast ettevõttest kas või eraldi tsoon. Mitte mingit vahet ei ole. Ja me küsisime, mispärast siis ainult see maagiline sõna "tsoon" või "piirkond" peaks välisarimehi nagu kärbseid liimile tõmbama, kas ainult see nimetus toob kokku need miljardid, mida rääkis meile lugupeetud majandusminister. Ja vaat see pani meid nüüd kahtlema. Millega meil tegelikult on tegu? Üks asi teeb veel ettevaatlikuks. See on lahkkelid valitsuses. Üks minister tulistab välja ühe torpeedo teise järel. Kuulates teist ministrit, tekib paratamatult mulje, et ta räägib võõraste sõnadega ja mõtleb võõraid mõtteid. Nii et kokkuvõttes tahan ma teile öelda, et majanduskomisjon ei ole puhtmajandusliku mõtlemise ja tuntud majandusmudelite järgi tänaseni mõistnud, mis asi see Narva tsoon ikkagi on. Ja niikaua, kuni ei ole selge, millised on selle tsooni tegelikud eesmärgid, milline on tema mõte ja mis tegelikult selle tsooni taga seisab, tuleb igasugune arutelu katkestada. Kes meile selle selgeks teeb? Kas valitsus? Peaministrit siin ei ole. Ministrid räägivad meile erinevaid asju, aga nendest me peame ju kõige rohkem lugu. Võiksin öelda, et isiklikult mulle ei ole teada valitsuse seisukoht. Võib-olla peaminister oleks seda võimeline selgitama, aga ta ei austa meid oma siinviibimisega. Niikaua, kuni asjad ei ole selged, kuni pole arusaadav, mis selle tsooni taga tegelikult seisab, tuleb arutelu katkestada ja narvalastele anda katsetöö selles, et nad austaksid Eesti Vabariigi seadusi, otsuseid ja, ma ütleksin rohkem, Eesti Vabariigi poliitikat, ja kui nad selle katsetöö on ära teinud, siis me võiksimme selle küsimuse juurde tagasi pöörduda. Sellisena on see küsimus valgustatud ka meie majanduskomisjoni otsuseprojektis. Tänaseks olen ma rääkinud.

Juhataja

Suur tänu, härra Uluots! Saadikud võtsid kuulda nõuannet ja küsimusi ei esitanud. Kolleegid, on jõus Juhan Telgmaa ettepanek moodustada redaktsiooni- või kooskõlastustoimkond. Meil tuleb varsti vaheaeg ja olekski võib-olla õige, et härrad Kork, Grigorjev, Telgmaa, Uluots ja Raud püüaksid tõepoolest kooskõlastada oma seisukohti, ja võimalik, et viie esitatud alternatiivse eelnõu põhjal annab luua ühe täiesti korraliku sünteesi.

Vaheaeg. Istung jätkub 12.20.

V a h e a e g

Juhataja

Me oleme ära kuulanud arutatavas päevakorrapunktis ettekande ja kaasettekanded. Ja nende ajal on meile laekunud kõnealuses küsimuses 6 erinevat projekti, kui ma ei eksi, võib-olla nüüd isegi 7. Ning seetõttu on tulnud ettepanek hr. Telgmaalt, et me moodustaksime redaktsiooni- või kooskõlastuskomisjon nendest eelnõudest ühise eelnõu kujundamiseks. Kas nüüd on võimalik nendest kõigist üks teha, aga kui me kuulasime tähelepanelikult ettekandeid, siis oli seal igatahes palju kokkulangevaid momente. Pärast omavahelist nõupidamist on juhatusel ettepanek moodustada selline komisjon juba enne, kui me hakkame ära kuulama sõnavõtte, sest siis on komisjonil ka motivatsiooni sõnavõtte tähelepanelikult jälgida ja võib-olla sealt veel mõni hea idee välja noppida. Ja on ettepanek sellesse redaktsiooni- või kooskõlastuskomisjoni lülitada kõik täna ära kuulatud projektide esitajad, s.t. kaasettekandjad. Tuletan meelde, need on härrad Toomas Kork, Pavel Grigorjev, Juhan Telgmaa, Ülo Uluots ja Koit Raud. Ning juhul, kui hr. Leimann on nõus, lülituks ka tema valitsuse esindajana selle komisjoni töösse. Kuid komisjoni liikmeteks on loomulikult Ülemnõukogu liikmed. Kas on Ülemnõukogule niisugune lähenemine vastuvõetav? Tundub, et aktiivset protesti ei näe. Kas me võime selle ettepaneku panna hääletusele? Aga enne peaksime tegema küll kohaloleku kontrolli. Ma usun, et me oleme jõudnud niikaugele, ei meil on siiski üle 50% saadikuid saalis. Panen hääletusele hr. Telgmaa ettepaneku moodustada erinevate eelnõude kooskõlastus- või redaktsioonikomisjon koosseisus Ülemnõukogu liikmed Toomas Kork, Pavel Grigorjev, Juhan Telgmaa, Ülo Uluots, Koit Raud. Kes on selle ettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 52 saadikut, vajalik oli lihthääaltenamus. Komisjon on moodustatud. Ma palun komisjoni liikmetel võtta oma ülesandeid tõsiselt ja asume kuulama sõnavõtte. Meil on siin juba kõneks registreerunud hulk inimesi, kuid enne seda ma annaksin sõna NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi liikmele minister hr. Lippmaale. Tema nimelt on registreerinud ennast juhatusel kirjalikult juba mitu päeva varem ja võtame seda arvesse. Palun, hr. Lippmaa.

E. Lippmaa

Lugupeetud Ülemnõukogu! On hästi teada, et riiklik iseseisvus ilma majandusliku iseseisvusega on null. Ta on kasutu ja teostamatu. Ja selle tõttu need otsused, mida praegu tuleb teha, on peaaegu sama tähtsad kui 1990. aasta 30. märtsi otsus. Rohkem kui nädal tagasi pandi "Postilehes" minu loole pealkirjaks "Kas Narva Kundani?". See tundus liialdusena ja hüperboolina. Aga nüüd kipub välja tulema, et oli viimati veel optimistlikki. Sest tõepoolest, kui me tahame näha, kuidas seda vabamajanduspiirkonda planeeritakse, on kasulik vaadata

ärimeeste poolt koostatud pabereid. Ükski mõistlik ärimees ega poliitik ei valeta oma arstile ja oma pankurile. Minister Kuznetsovi poolt ülemöödunud esmaspäeval Eesti Vabariigi Valitsusele esitatud paberite hulgas on Dresdenis koostatud dokument, mille koopia on mul siin kõnetoolis kaasas. Selles kirjutatakse muuhulgas järgmist: "Eesti poole esindajad väljendasid oma huvitatust Narva ümbruses vabakaubanduspiirkonna loomisest, mis hiljem võiks laieneda kuni Leningradini ..." See on väga selge. Kuid mitte ainult kuni Leningradini. Sellesamas dokumendis on toodud välja majanduslikud kaalutlused ja edasised plaanid ka Tallinna suunas. Siin on kavas 200 000 elanikuga linnale ehitada eluks vajalikud kaubanduskeskused, elamud, leivavabrik, piimakombinaat, lihakombinaat, jookide vabrik ja tellisetehas, kusjuures ei ole mingeid arvutusi tehtud, kuidas võetav laen, soovitud on 667 miljonit Lääne-Saksa marka, tagasi makstakse.

Ja võtame siis samast dokumendist punkti 5: Eeldatavad edasised investeeringud: punkt 1 – Eesti Vabariigi piirkond; punkt 2 – Leningradi–Ivangorodi piirkond.

Selles esimeses punktis on selline asi sees nagu "Tallinna tööstustsoon". Nii et tsoon laieneb juba ka Tallinna. Ja teiseks: "Narva-Jõesuu puhke- ja vaba aja veetmise kompleks". Nii et tsoon laieneb igatahes Narva-Jõesuule.

Sellega siis suur tsoon Tallinnast Leningradini. See mulle ei meeldi. Ilmselt haaratakse vahepealsed punktid ka, sest selle asja elluviimise komisjonis on sees ka hr. Jevstignejev, Sillamäe linnapea. Vabamajanduspiirkonna arutamise komisjonis esines ka Kohtla-Järve esindaja oma järjekordse protestiga, et miks Kohtla-Järve on välja jäetud. Ja see oli hr. Tsvinjev. Ja hr. Tšuikin Narvast rõhutas, et ei või välja jätta energeetikat, ei või välja jätta turismi. See muidugi on vabamajanduspiirkonna poolt vaadatuna loogiline, sest ilma energeetikata ja ka ilma põlevkivita ei tule sellest tõesti midagi head välja.

Aga siit just tulebki kogu Kirde-Eesti äraandmine, mida ma ei pea õigeks ja mille vastu ma olen protesteerinud. Seal ei ole tõesti kavas täita Eesti Vabariigi seadusi nii väga. Võtame Narva linnapea härra Mižui teleksi 6. veebruarist 1991. Selle viimane lause on selline: ("Liidulise alluvusega ettevõtetele jätta võimalus juhinduda NSV Liidu seadustest kuni vastava kokkuleppe sõlmimiseni NSV Liidu ja Eesti vahel.") Kui riikidevaheline leping juba vastupidist väidab, siis loomulikult olukord muutub. Aga enne seda vabatahtlikult ilmselt mitte. Eriti huvitav on härra Terki allkirjaga seletuskiri 26. märtsist 1991, kus on selgitatud, kuidas tuleb mõista Eesti Vabariigi seaduste täitmist. Siin on kirjas nii: "Soodustusi ei rakendata juhtudel, kui Eesti Vabariigi seaduste eiramine tuleneb ettevõtete juhtkondade aktiivsest tahtlikust tegevusest." Aga nüüd kuulake – kui see tuleneb ettevõttevälisest põhjustest või praegusest kahe seaduste süsteemi kooseksisteerimise vastuoludest, vaadatakse

küsimus igal üksikul juhul koos asjaosalistega läbi. No nii, järelikult – kui välised põhjused, keskvalitsuse otsus Moskvast on takistavaks asjaoluks, siis vaatame aga läbi ja polegi täita nii väga vaja neid tühje Eesti Vabariigi seadusi midagi. Niimoodi seda asja ikkagi minu arvates teha ei saa. Sellepärast kutsun ma üles neid dokumente niisugusel kujul, nagu need praegu on esitatud, tagasi lükkama, sest selline vabamajanduspiirkond, nagu seda on valitsuses praegu arutatud, tekitab meile sellise Eestimaa, millel iseseisvusest küll rääkida ei tasu, kus majanduslikku iseseisvust ei ole mingisugust. Seda enam, kui me peame hakkame arveldusi pidama Nõukogude Liiduga dollarites või Soome markades või kullas või milleski sellelaadilises. Ilma majandusliku iseseisvusega niisugust asja teha ei saa, aga see viimane on juba välja kuulutatud või väljakuulutamisel. Ja nüüd ma vastaksin ka positiivse programmiga. Vaadake, lugupeetud Narva linnapea, lugupeetud Narva saadikud, ma arvan, et ei tohi diskrimineerida Narvat, nagu ei tohi diskrimineerida Otepääd või muud Eesti linna või piirkonda. Meil on vaja ikkagi kooskõlastatud tegevust, aga mitte nii, et kooskõlastatakse ühe Kirde-Eesti tüki äravõtmine, nii et ta oleks ilus terviklik tükk, hea suunata Leningradi poole, vaid tuleb kogu Eesti Vabariigis seda teha. Esimeseks eelduseks on siin, et me tõepoolest asendaks tsentraalse käsumajanduse, kus antakse kapitalimahutused ja hiljem tulust võetakse kõik praktiliselt ära, tegeliku ettevõtte- ja linnasisest akumulatsiooni ja korralikult organiseeritud majandamist võimaldava süsteemiga, mida just Eesti Vabariigi seadused ette näevad. Ma näen Narva edu tagatist täpselt, nagu, ütleme, Otepää edu tagatist, just nimelt Eesti Vabariigi seadustes. Me ei ole neid vastu võtnud selleks, et jääda nälga ja vaesusesse, vaid otse vastupidistel põhjustel ja sedasama pakume ka Narvale. See olekski minu sõnavõtu mõte ja see on ka selle asja positiivne programm: mitte ilma Narvata, mitte Narva arvel, aga ka ilma Eesti lõhestamiseta positiivselt tegutseda. Aga täiesti tooreid, läbimõttlemata programme üldse mitte arutada, nagu see 667 miljoni Deutsche-marga suurune programm, mis meile välja jagati. On puhas nonsens võtta niisugust laenu, ilma et oleks üldse näha, kust see tagasi makstakse. Tänan!

Kutsun veel kord üles mitte langetama kergemeelselt otsuseid selle poolt.

Juhataja (M. Lauristin)

Aitäh, härra Lippmaa! Järgmisena saab sõna härra Tupp. Palun, härra Tupp.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kuni härra Lippmaa sõnavõtuni mulle tundus, et siin on tegemist lehmanaha jagamisega, Küsimus, mida me siin täna arutame, on tunduvalt

sügavam ja poliitilisem kui seni väljendatud. Veel enam, antagu mulle andeks, aga ma riskin märkida, et eestlaste jaoks, kes 95%-liselt on minu valijateks, on täna käsitletaval probleemil põhimõtteline taust. Enamikku neist inimestest iseloomustab heatahtlikkus ja kompromissivalmidus ja eriti on neid omadusi süvendanud need tegurid, mida me Eesti ajaloo teame, me ei hakka neid siin nimetama, ma pean silmas repressioone. Loodan, et kuulajad mõistavad seda, et minu arvamus ei ole suunatud Narva elanike, vaid Narva administratsiooni seisukohtade vastu. Ma pean silmas siin kõigepealt interliikujaid, kes valetavad häbematult, korrutades, et eestlased peavad siin elavaid teisi rahvusi, nende väljenduse järgi, teise sordi inimesteks. Kogu Kirde-Eesti paikkonna tööstus- ja infrastruktuuri arendamine on toimunud määramata aegadest Moskva suurendatud subsiidiumidega, see on tegelikult NSV Liidu teiste piirkondade ja ka ülejäänud Eesti elanike töö arvel. Ma pakuks paar igapäevast näidet, nii nagu meie valija, kes võib-olla kuulab, sellest aru saab. Saadikud mäletavad, et kui viimase paarikümne aasta jooksul õnnestus juhuslikult Sillamäe kaubandust külastada, siis oleks otsekui mõne Ida-Euroopa sotsriigi kaubandust külastanud. Või kui näiteks minu Kohtla-Järvel elavad sugulased 1970.–80. aastatel tulid mulle Võrru külla, siis nad küsisid minu käest, kuidas te üldse Võrus elada saate, teil pole ju siin kauplusest mitte midagi saada.

Me võime ka Valga teha samamoodi vabamajandustsooniks või kas või näiteks Misso valla, kust läheb läbi, ütleme, transiittee, ja seega piirkond, mis oleks ka väga otstarbekas sarnaselt ära lahendada. Oleks aga äärmiselt veider anda soodustusi administratsioonile, kes sisuliselt võitleb Eesti Vabariigi vabaduse ja iseseisvuse vastu. Teisipäevasest Jaak Leimanni etteastest jäi kõlama, et kogu Eesti vajab avatust väliskapitalile, niisamuti oleks kogu Eesti väliturismist saadav valuuta hädavajalik jätta kohalike omavalitsuste käsutada. Nagu tänane "Rahva Hää" kirjutab, kavatsetakse Narva ehitada uus sadam. Sel puhul märgiks, et näiteks Tallinna Uussadamas toob transiitkauba läbiminev tonn sisse 9 dollarit, millest Eesti saab praegu 45 senti. Ma ei tea, kas siis meilt enam transiitkauba tonne läbi minema hakkab. Ja lõpetuseks ütlen, et Eesti Vabariik asub praegu skisofreenilises olukorras, kus poliitikat ja majandust iseloomustab kõikevaldavalt üks sõna – määramatus. Kõik võimalused avanevad Narvale siis, kui tema administratsioon aitab aktiivselt kaasa selle määramatuse muutmisele, see tähendab Eesti riikliku iseseisvuse saavutamisele. Sellepärast pean õigeaks tõstatatud probleemist rääkida alles siis, kui Narva praegune administratsioon on näidanud oma lojaalset, kaasaaitavat suhtumist Eesti iseseisvusüritusse. Teen ettepaneku, ja vaatamata sellele, et praktiliselt ühtib just soojana meie laudadele pandud eelarve-majanduskomisjoni ettepanekuga, loen ma siiski ta ette: katkestada või peatada ükskõik millise Narva kohta käiva

otsuseprojekti päevakorda võtmine ja antud juhul ka arutamine, kuni Narva linna administratsioon ei tunnista Eesti Vabariigis kehtestatud seaduste ülimuslikkust. Täna tähelepanu eest, lugupeetud kolleegid!

Juhataja

Aitäh! Järgmisena palun härra Priks.

P. Priks

Lugupeetud härra esimees, lugupeetud proua juhataja, austatud rahvasaadikud! Midagi ei saa olla selle vastu, kui keegi tahab oma elu paremini korraldada. Selline soov tundub olevat ka Narva majandusmeestel. Asja traagika on aga selles, et mitte majandusmeeste sõna ei ole määrav Narvas, niisamuti nagu Kohtla-Järvel ja Sillamäel. Nende kolme linna volikogud on korduvalt oma otsuste kaudu kinnitanud, et nemad juhivad ainult Nõukogude Liidu seadustest ja seadlustest ning konstitutsioonist ja ei allu Eesti Vabariigi seadustele. Narva linna volikogu otsustas 11. detsembril 1990. aasta järgmiselt: "Narva linn ja kogu linnanõukogule alluv territoorium jääb Nõukogude Liidu koosseisu; kogu linnanõukogu territooriumil kehtib Nõukogude Liidu ja ENSV konstitutsioon." Kõigi kolme linna juhid osalevad aktiivselt Daugavpilsis initsiatiivis, mis taotleb paljudele linnadele Baltikumis eristaatust, see tähendab, et ka meie kolm Kirde-Eesti linna oleksid eksterritoriaalsed ja kuuluksid Nõukogude Liidu koosseisu. Siit algabki Eesti tükikaupa lahtirebimine. Kirde-Eesti on ikkagi üks tervik ja me ei või niimoodi toimida, et vaataksime mõnda tema osa eraldi. Kui mõni arvab, et Narvale antavad soodustused muudavad sealseid juhte lojaalsemaks Eesti suhtes, siis see on väga suur ja ohtlik eksitus. See inimene kas ei näe või ei taha näha, et nende majanduslike taotluste taga on just poliitilised eesmärgid. Me ei tohi unustada, et nende kolme juba praegu praktiliselt eksterritoriaalse linna vahel on Ida-Viru maakond. On täielik alus karta, et selle, Eesti valitsuse poolt unustusse jäetud, justkui eikellegi maa lõhub Narva vabamajanduspiirkonna loomine täitsa ära. Narva juhid tegutsevad pidevalt selle nimel, et haarata Narva kolhoosi territooriumist võimalikult suur tükk omale, kui mitte kõik. Pärast on neil juba kerge otsustada, kas seal üldse põllumajandusega tegelda või ehitada maa-alatöödust ja suvilaid täis. Narva vabamajanduspiirkonna loomine võib olla Eestile ohtlik ka selle poolest, et töölised Balti ja Eesti soojuselektrijaamas, just head spetsialistid leiavad paremat tööd, võib-olla ka valuutas tasustatavat, Narvas. Võib saada häiritud elektrijaamade töö, see on kogu Eesti energeetika, ning tahes-tahtmata on Eesti valitsus siis sunnitud ka elektrijaamad koos suure maa-alaga andma Narva vabamajanduspiirkonna valdusse. Aga

võib-olla see ongi juba kellegi stsenaariumis ette nähtud. Ma võin siin ka eksida, kuid sellist varianti ei saa ka kõrvale jätta. Oleks huvitav teada, mida arvavad Narva inimesed ise selle vabamajanduspiirkonna kohta. Kas nad on kaalunud sellist võimalust, et lisaks praegusele 2500 töötule, nagu ütles siin härra Mižui, hakkab neid tootmise eeldatava moderniseerimisega arvatavasti veelgi juurde tulema? Kas tõesti usuvad kõik, et nemad just on need, kes võib-olla saavad palka ka dollarites, ütleme, 100 kuni 200 ühikut? Arvatavasti selline õnn ei naerata kuigi paljudele ja teised peavad kas kahjutundega pealt vaatama või üleliigsena kuhugi ära sõitma, et uusi võimalusi otsida. Narva majandusmehed, kelle ajupotentsiaal ületab tunduvalt Kirde-Eesti teiste linnade oma, peavad aru saama, et nende suurema iseseisvuse ja suuremate isetegemise võimaluste vastu ei ole kellelgi midagi. Kuid praeguses poliitilises situatsioonis, kus Narva ja teiste Kirde-Eesti linnade volikogude tegevuse tulemusena ähvardab Kirde-Eestit tervikuna kogu aeg Eestimaa küljest ärarebimise oht, ei saa Ülemnõukogu seda küsimust kuidagi positiivselt otsustada. Täna olukorras oleks täiesti normaalne, kui enamsoodustuste asemel Narvale kaaluksid Ülemnõukogu ja valitsus hoopis seda, milliseid sanktsioone kasutada Narva võimude kui seaduserikkujate vastu, niikaua kui nad hakkavad täitma Eesti Vabariigi seadusi. Kõike ülalöeldut arvestades on mul ettepanek praegu katkestada Narva vabamajanduspiirkonna küsimuse arutelu, anda Narvale ja ka teistele Kirde-Eesti linnadele võimalus oma ebaseaduslikud otsused muuta, anda neile võimalus tõestada oma edaspidise tegevusega, et nad tõesti tegutsevad Eesti Vabariigi seaduste järgi, ja alles siis on meil moraalne õigus jätkata selle küsimuse arutelu. Aga niikaua, kuni Narva ja teised kaks linna tegutsevad sellel moel, et Eesti ja NSV Liidu seadustest valivad täitmiseks ainult neile kõige kasulikumat, see tähendab, vabandan väljenduse eest, tegelevad poliitilise prostitutsiooniga, pole meil mingit õigust anda mingisuguseid soodustusi ei Narvale ega kellelegi teisele. Andkem Narvale võimalus näidata, kas on majanduse areng nende põhieesmärk või hoopis midagi muud.

Põhimõtteliselt toetan hr. Koit Raua otsuseprojekti ja Kirde-Eesti esindajana kutsun ka teid, lugupeetud kolleegid, toetama seda otsuseprojekti. Täna tähelepanu eest!

Juhataja (M. Lauristin)

Järgmisena hr. Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud esimees, lugupeetud spiiker, kolleegid, kes on veel jäänud saali, ja need, kes kuulavad kuskilt mujalt.

Kui me hakkame mingit teemat käsitlema, tuleks kõigepealt kokku leppida terminite tähenduses ja mängureeglites. Tänapäevane arutelu võib-olla avaski meie nõrkuse selles, et me ei ole neid endale päris selgeks teinud. Mis on vabamajanduspiirkond? Te võite seda lugeda ka valitsuse poolt antud seletuskirja algusest, kus on öeldud, et see on kindlalt piiritletud ala, kus välisfirmad toodavad eksporditoodangut just seetõttu, et nad saavad mitmeid eeliseid ja soodustusi. Kuid erinevat liiki vabamajanduspiirkondi on umbes 20. Millist liiki vabamajanduspiirkonda tahab Narva, seda me selle dokumendi alusel kahjuks teada ei saa. Ülemnõukogule esitatud materjal on tõepoolest puudulik, nii nagu ka hr. Uluots oma kaasettekandes mainis, see ei anna ülevaadet tehtud töödest, majanduslikest arvutustest, Narva äriettepanekutest.

Me saame aru, et vabamajanduspiirkonna loomine on pikk ja keeruline protsess, mida ei saa käivitada ühe päeva ega ühe kuuga. Seda näitavad ka kogemused meie naabrite juures Leningradis või mujal. Vabamajanduspiirkonna loomise idee arutamisel peame endale selgeks tegema meie otsuse, olgu positiivse või negatiivse otsuse poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed. Tänapäevani käib vaidlus põhiliselt poliitiliste tagajärgede üle. Kui otsus on positiivne, luuakse vabamajanduspiirkond. Aga kui otsus on järsult negatiivne, mis siis saab? Niisiis, me peame saama andmed, mis ootab meid nii meie positiivse kui negatiivse otsuse puhul, ja mitte ainult poliitilises, vaid ka majanduslikus ja sotsiaalses mõttes, ja mitte ainult Narva piirkonna, vaid kogu Eesti jaoks. Mida tähendab ühe vabamajanduspiirkonna loomine? Praegu puudub Narvas vastav infrastruktuur. Ei ole Narval ega Eesti riigil vahendeid nende loomiseks. Ja kui me oleme ausad, siis praegustes tingimustes puuduvad ka garantiid väliskapitali ligimeelitamiseks. Arvestades eeltoodut, tuleb nõustuda akadeemik Arno Kõörnaga, kes ütleb:

"1) Eesti territooriumil, sealhulgas Narvas vabamajanduspiirkonna loomine on majanduslikult kasulik ettevõtmine, ja seepärast tuleb seda toetada, kuid 2) esitatud materjal Narva vabamajanduspiirkonna loomiseks on ainult probleemi ja idee püstitus ning seetõttu ei ole Ülemnõukogus praegu veel midagi arutada."

Ja ma arvan, see ongi kirgede üleskõetuse tegelik põhjus. Me räägime fiktsioonidest, arvamustest. Kuid meil ei ole tegelikke arvutusi.

Siin püstitati ka probleem Narva ja Ivangorodi tihedatest sidemetest ja kuidas seda lahendada. Lahendus oleks väga lihtne – tuleks taastada Eesti Vabariigi riigipiir 1939. aastal.

Arvan, et me oleme tänase aruteluga Narvale ja kogu Eesti rahvale ka midagi selgeks teinud. Ja sellel tasemel ei ole mõtet meil enam edasi arutleda. Me ei ütle enam üksteisele midagi uut.

Nüüd projektidest. Minu arusaamise järgi on kristlike demokraatide eelnõu punkt 2 tegelikult just see, mida narvakad on tahtnud ja mida nad on ütelnud ka meie komisjonis – legaliseerida ettevalmistustööd Narva vabamajanduspiirkonna loomiseks, mis senini tehtud ja veel tehakse. Seega minu ettepanek oleks: võtta vastu eelarve-majanduskomisjoni otsuseprojekt ja kui kristlased seda soovivad, lisada sinna nende eelnõust punkt 2.

Juhataja

Aitäh! Ma loodan, et redaktsioonikomisjoni paneb kõrva taha kõik ideed eri projektide ühendamiseks. Jätkame arutelu. Palun, härra Kois.

V. Kois

Lugupeetud kolleegid! Meid on selles saalis tõesti vähe, ent sellegipoolest avaldan ma oma mõtted. Ma ei puuduta majanduslikke aspekte ega taha ka rääkida selle eelnõu poliitilistest aspektidest. Millel siis rajaneb Eesti üldsuse ja poliitikategelaste kartus selle projekti suhtes? Oletusel, et see eelnõu võib viia Narva eraldumisele Eestist või süvendab selle piirkonna autonomiseerumise ohtu. See oht on tõepoolest olemas. Kuid ma küsin endalt, kas lähtub see oht vabamajanduspiirkonna ideest või peitub ta kuskil mujal? Ning vastan sellele: vabamajanduspiirkonna idees seda ohtu pole, see on mujal. Miks ma ei näe seda ohtu vabamajanduspiirkonnas? Paljud sõnavõtjad teevad kas teadlikult või teadmatult, kuid mulle tundub, et teadlikult, ühe vea. Näiteks hr. Lippmaa, hr. Priks ja isegi eelarve- ja majanduskomisjoni eelnõu seavad selle piirkonna moodustamise subjektiks, kes hakkab hiljem seda ka juhtima, Narva linnanõukogu. Sellest, muide, rääkis ka hr. Tšuikin. Mõlemad arvamused langevad ühte, ja mõlemad on muide sügavalt ekslikud. Sama viga kordas siin esinedes ka hr. Uluots. Kui ta nimetas vabamajanduspiirkonna moodustamise tingimusi, siis üheks neist pidas ta sellel iseseisva seadusandliku organi olemasolu. Kusagil ega kunagi selliseid iseseisvaid seadusandlikke organeid vabamajanduspiirkondades ei moodustata. On piiratud territoorium, seal toimib eri juhtimissüsteem, ent mingeid seadusandlikke organeid ei saa olla juba põhimõtteliselt. Vastupidi, neis piirkondades piiratakse ka kohalike omavalitsuste tavalisi õigusi. Tavaliselt ei valitse seda tsooni mitte omavalitsusorgan, vaid valitsuse poolt nimetatud komitee või selleks volitatud üksikisik. Me võime teda nimetada kindralkuberneriks. Ainult Nõukogude Liidus, kus valitseb veel nõukogude võimutäiuse idee, võib näiteks Nahhodka või Leningradi linnakomitee teatada, et ta loob vabamajanduspiirkonna. Kogu maailmas loob neid keskvalitsus ja mitte niivõrd selle piirkonna elanike, kuivõrd kogu riigi huvides. Sellest piirkonnast saavad küll kasu ja on

huvitatud kohalikud elanikud, kuid selle põhiidee seisneb keskses juhtimises. Nii on see Hiinas. Kui me põhimõtteliselt lepime kokku ja saame aru, kes selle piirkonna loob ja kes seda hiljem juhtima hakkab, siis langevad ära kõik poliitilised küsimused. Vabamajanduspiirkonna mõtte algataja on praegu Narva linnanõukogu, kuid selle loob ja seda hakkab juhtima keskvalitsus või selle esindajad kohapeal. Ja poliitilisi probleeme enam ei olegi. Jääb vaid majandusliku otstarbekuse küsimus. Seepärast teen ettepaneku seda küsimust päevakorrast mitte maha võtta, vaid jätkata ja kiirendada arutelu. Toetan oma kolleegi ja Ida-Virumaa esindaja Koit Raua ettepanekut, et seda probleemi tuleb käsitleda laiemalt ja tingimata kogu Ida-Virumaa kontekstis. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Ja viimasena on praegu registreeritud hr. Paju, kusjuures ma informeerin ka saadikuid, et kirjalikult on saanud palve saada sõna repliigiks ka rahvussuhete ministrilt hr. Kuznetsovilt. Ma usun, et Ülemnõukogul ei ole midagi selle vastu, kui ka tema soov rahuldatakse. Palun, hr. Paju!

A. Paju

Austatud juhataja, austatud kolleegid! Tollest hetkest peale, kui siin meie ette astus majandusminister hr. Leimann ja tema järel hr. linnapea Mižui, kui oli kuulda, millest kõneldi ja kuidas siis kõnelejaid katsetati küsimustega, ilmses mõtete väljaütlemisel meelekindlus; ja mida enam kõnelejaid küsimustega pommitati, seda enam oli tunda, et ühes mõtte keskpunktis justkui on kindlust. Aga mida kaugemale sellest keskpunktist, seda enam on asi umbmäärane ja selgusetu. Ja see on ilmselt ka loomulik. Mina tuln siia pulti selleks, et rõhutada või kriipsutada alla oma kolleegi Koit Raua mõningaid mõtteid ja pöörata tähelepanu järgmisele. Kui me tõstaksime käe praegu siin saalis, siis kui paljud meist tegelikult on kõnealusest piirkonnast läbi sõitnud, hetkeks peatunud või natukene püüdnud kohapeal süüvida nende küsimuste ringi, mis puudutavad nii poliitilist, majanduslikku, sotsiaalset kui ökoloogilist olukorda, rääkimata rahvuslikust? Kui me vaatame meile antavaid järjekordse istungjärgu päevakavasid, siis näeme, et istungjärgust istungjärku sellel vasakul leheküljel, kus on menetluses olevad küsimused, püsib Kirde-Eesti küsimus. Tekib küsimus: kaua see seal on? Keskkonnakomisjon on püüdnud selle küsimuse tõusmise hetkest jõuda küsimuse tõstjatega sisemisele kokkuleppele, et siin saalis ei lahendataks niisuguse keerulise sasipuntraga piirkonna probleeme mitte ainult poliitilisel tasandil, vaid lähenetaks piirkonnale komplekselt. Me teame, et lahendamisel on kogu energia küsimustering. Sellepärast on

minu palve läheneda sellele keerulisele piirkonnale üsna kainelt. Ja ma arvan, et meie peaksime toetama nendes seaduseelnõudes seda punkti, mis nõuab arutelu peatamist ja selle paikkonna küsimustepaki täielikumat saalitoomist. Keskkonnakomisjon meenutab eilset teadet, et 17. mail on meil organiseeritud väljasõit Kirde-Eestisse, ja ma usun, et oma aiamaale kartulite panemise asemel me istume bussi ja oleme pika päeva paigal, vaatame ära seal kõige olulisema ja ühendavama küsimusteringi, mis puudutab just nimelt ökoloogiat. Ei ole võimalik taotleda ühtsust niisuguses piirkonnas, kus on nii erinev ja tasakaalust väljas rahvuslik situatsioon, kus on paigast ära tööstus ja piirkonna looduslik taluvus. Austatud kolleegid, me oleme kahel arutluse päeval ennast üleval pidanud üsna tasakaalukalt ja vältinud teravaid poliitilisi väljaütlemisi, see teeb saalile au. Kas teeb aga au valitsusele, kui ta esitab niisuguse dokumendi, mille suhtes ei ole ka valitsuses ühtset seisukohta? Ka ei ole rahul tänaste härra Tšuikini vastustega, sest olen saatuse tahtel viibinud seal volikogudel, olen Narvas olnud Eesti delegatsiooni juhina läbirääkimistel Leningradiga ja vastu võtmas Põhjamaade parlamendiliikmeid. Need siit puldist öeldud ilustatused ei ärata usaldust Narva volikogu senise tegevuse suhtes. Ma arvan, et seda aega, mis meil kulub täieliku andmepanga kättesaamiseks, oleks vajalik ka Narva volikogul ja linnapeal kasutada tegeliku pildi loomiseks, millist meelsust kannab volikogu, millised jõud kujundavad selle erimeelsuse volikogus ja, kolmandaks, kui palju Narva üldsus ja Narva volikogu on adekvaatsed oma meelsustes. Ma usun, et oma kaine lähenemisega nendele küsimustele me saame nüansid teada, et meid vähese teadmise pärast, ainult arvamuste peal ei kutsutaks üles tegema otsust, mille järgi meile pärast antakse hinnang.

Juhataja

Härra Paju, kui ma teie sõnavõttu õigesti mõistsin, siis te tegite ettepaneku otsust mitte vastu võtta, vaid arutelu katkestada, kuni on toimunud väljasõit Kirde-Eestisse? Kas ma saaksin kirjalikult ettepaneku? Palun, härra Vladimir Kuznetsov!

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu esimees, lugupeetud saadikud! Lugupeetud kolleegid, narvalasena pean kahetsusega tunnistama, et see puhtal kujul majanduslik probleem hakkab kahjuks meie tõlgenduses omandama poliitilist värvingut. Pole ju saladus, et Narva majanduspiirkonna probleem on omamoodi lakmuspaber ka Ülemnõukogu suhetes Narvaga. Mulle näib, et Narva sirutas käe, ehkki me teame, et vabariigi Ülemnõukogu ja Narva linnanõukogu vahel valitsevad teatud lahkkelid, mis tuleb lahendada. Poliitikutena peame aru

saama, et parem astuda mõned lühikesed sammud teineteisele vastu kui üks pikk sama vastassuunas. Nüüd aga, lugupeetud kolleegid, mõtleme selle peale, kuidas reageerivad narvalased nende probleemide Ülemnõukogus arutamise tulemustele. Teatavasti tehti juba aasta tagasi ettepanek abistada Kirde-Eestit, sealhulgas Narvat kui ökoloogilise katastroofi piirkonda, aga see probleem jäi õhku rippuma. Seda arutati ühes ja teises komisjonis, kuid midagi ei otsustatud. Aasta on möödunud ja nüüd öeldakse, et see probleem on alles äsja tekkinud. Ent see eksisteerib juba ammu ja alles nüüd näib, et me oleme lähedal lahendusele. Tuleb nii välja, et Narva on sirutanud käe, aga seda ei võeta vastu. Minu meelest oleks õige vastu võtta põhimõtteline otsus ja anda Narvale nõusolek sellise majanduspiirkonna loomiseks. Mõned ütlevad, et see on võib-olla vastuolus vabariigi huvidega. Ma ei ole sellega nõus. Need kasumid, mida Narva loodab saada, jäävad ju lõppude lõpuks vabariiki ja toetavad tema majandust. Probleem on tõsine ja see tuleb lahendada, kuid mitte nii, nagu meie seda püüame teha. Mulle tuleb tahtmatult meelde ühe klassiku kirjapandud lugu pimedast näljasest kerjusest, kes seisis pühakoja väravas väljasirutatud käega ja palus tükki leiba, kuid keegi pani tema pihku kivi. Meid kutsutakse vastu tulema, et saavutada vastastikune mõistmine. Ei saa ignoreerida sellist kõrgeltarenenud tööstuspiirkonda nagu Kirde-Eesti, sealhulgas ka Narva. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed, me oleme nüüd ära kuulanud kõik kõnesoovijad. Ma annaksin veel võimaluse esineda teie nõusolekul meie rahvussuhete ministri hr. Kuznetsovile. Palun!

A. Kuznetsov

Lugupeetud parlament ja tema juhid! Tegelikult mul ei ole millestki rääkida, sest ma probleemi ei näe. Aga ma olen sunnitud nagu korrektsuse mõttes paar sõna ka ütleva. Lihtsalt täpsustuseks, millest on jutt selle Saksamaa poolemiljardilise laenu puhul. Tegemist on täiesti toore ettepanekuga. Tõsi, idasakslased on esitanud seda mitu korda ja mina pidasin vajalikuks informeerida valitsust ühel istungil ja mitte rohkem. Ma arvan, et see on korrektne käitumine, et kolleegi on vaja informeerida, ja kui samas see küsimus on piisavalt huvitav, siis otsustada, kuidas talitada edaspidi. Kahjuks ei ole teile antud täpset informatsiooni ajalehtede kaudu, et on moodustatud spetsiaalne töörühm selle sakslaste ettepaneku läbitöötamiseks. Tegelikult otsustati valitsuse istungil, et selle ettepanekuga võib tutvuda ja seda peab tegema seesama niinimetatud Narva vabamajandustsooni komisjon, mis oli moodustatud eelmisel suvel ja

mitte rohkem. See ettepanek ei erine oma sisu poolest paljudest teistest ettepanekutest, millest on ka muidugi palju kirjutatud ajalehtedes, näiteks seesama 20-miljardiline ettepanek ameeriklaste poolt, mis tekitas kõmu massikommunikatsioonis. Või ka Ameerika ärimehe Lauderi visiidiga seotud probleemid. See on täpselt samast valdkonnast ja selliseid ettepanekuid tuleb kindlasti veel. Ja see on hea, et neid tuleb. Kui aga me hakkame kõiki neid majanduslikke ettepanekuid ajalehtede veergudel, ma ütleksin, loputama, siis tõesti see ei tõsta kahjuks majanduslikku autoriteeti, vaid toob rohkem kahju. Nii et ma ei näe siin midagi erilist. Kui ma aga juba sattusin siia, siis ütlen ka veel paari lausega, kuidas mina kujutan ette Narva vabamajandustsooni või vähemalt tööd algetapil. Alustada on vaja väga väikesest projektist, ja kui soovite, siis mina olen tõesti okastraadiga projekti toetaja – väga piiratud maa-ala, kus kehtivad tolli- ja tulumaksusoodustused. Selleks on vaja muidugi veel palju juurde, on vaja, et seal oleks energia ja infrastruktuur ja kõik. Selge see, et ei ole kuskilt võtta finantsi, aga alustada ikkagi võib väga väikesest ja konkreetsest, kas või ühest ettevõttest. Ja see oleks hea alus, kui me saaksime sellegi realiseerida. Aga praegu muidugi on vaja valitsusele toetust selles mõttes, et see tegevus legaliseerida, nagu siin öeldi. Öeldi väga õigesti ka, et Kirde-Eesti probleeme on vaja lahendada komplekselt, ent te ise teate, et iga kompleks koosneb üksikutest detailidest ja projektidest, mis peavad omavahel kooskõlastatud olema, aga neid peab olema üsna mitu, siis võib rääkida juba kompleksist. Praegu meil on neid üksikuid ettepanekuid ka veel liiga väge selleks, et lahendada probleemi kiiresti ja komplekselt. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, härra Kuznetsov! Mai Kolossova, palun.

M. Kolossova

Aitäh, pr. eesistuja! Ma vist eksisin, aga ma mõtlesin, et saan hr. Kuznetsovile ühe küsimuse esitada. Ei saa?

Juhataja

Küsimusi esitada ei ole võimalik.

M. Kolossova

Mulle tundub, et kõik see, mida me siiski siin täna arutame, on tühi töö, sest asjad käivad omasoodu, ja see, mida meie arutame, käib omasoodu. Sest sakslased siiski tulevad ju siia,

hakatakse nendega konkreetselt asju arutama ja elu käib nii, nagu ta käib. Nii et mulle tundub praegu, et on lõhe tegelikult arutatava küsimuse vahel ja valitsuse tegevuse vahel. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Palun, hr. Labassov.

A. Labassov

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Paljud minu mõtted on siin juba välja öeldud ja sellepärast luban endale paariminutilise repliigi selles küsimuses.

Tahaksin, et lugupeetud kolleegid ei elaks mitte tänasele ja isegi mitte ainult homsele päevale, vaid püüaksid vähemalt viie aasta peale ette näha. Et te mõistaksite, mis juhtub siis, kui me ei toeta seda tillukest sammu, mida valitsus teeb Narva linnanõukogu algatusel Eesti Vabariigi tulevase majanduse kujundamiseks.

Julgen teile kinnitada, et sel juhul ei saa me isegi neid 25 protsenti, mida peetakse väga väikeseks osaks Tallinna Uussadama tööst, sest kõik läheb Luuga piirkonda. Leningrad, kes on juba saanud pealitsentsi oma tulevasele majanduspiirkonnale ning on juba selle administratsiooni moodustanud, tõmbab ära kõik, millega me võiksime Narva piirkonnas arvestada. Seepärast astugem kas või üks väike samm turumajanduse poole. Me saame sinna minna ainult vabamajanduspiirkondade abil. Keegi ei paiguta raha sinna, kus selle tulevik on kahtlane. Määrus nr. 35 ja esimesed soodustused ei tähenda veel vabamajandustsooni loomist. Tööd selles suunas tuleb jätkata. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud, korraks vaatame, missugune on meil olukord otsuseprojektidega. Kas redaktsioonikomisjon on teinud mingisuguseid ponnistusi variantide arvu vähendamiseks? Kas redaktsioonikomisjonist annaks keegi informatsiooni teie tööst? Palun, hr. Kork.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja, me natukene arutasime, küll mitte täies koosseisus, seda küsimust ja me pidasime kõige mõistlikumaks soostuda juhatuse ettepanekuga, mille te ütlesite välja enne praeguse istungi algust, õigemini just istungi alguses. Soostume ettepanekuga täna arutelu katkestada ja jätkata seda hiljem.

Juhataja

Selge. On laekunud mitmesuguseid ettepanekuvariante selleksa teemal. Saadikud Järvesaar ja Lutt on saatnud kirjalikult niisuguse ettepaneku: "Teeme ettepaneku mitte langetada otsust Narva vabamajanduspiirkonna kohta enne, kui selles küsimuses on Ülemnõukogule esitanud oma põhjendused hr. peaminister." Ants Paju on saatnud analoogilise ettepaneku: "Teeme ettepaneku küsimuse arutelu katkestada täiendavate andmete saamiseni a) valitsuse poolt – peaministri esinemine saalile; b) Narva linna volikogu poolt; c) komplekselt energeetika ja Kirde-Kesti probleemide lahenduste kohta; ja d) 17. mail saadikute Kirde-Eestisse väljasõidu toimumiseni." Osaliselt langeb viimane mõte kokku keskkonnakaitsekomisjoni ideega. Seega on praegu meil võimalik otsustada, kas me põhimõtteliselt tahame veel kuulata ära seisukohti, täiendada eelinformatsiooni, s.t. jätkata arutelu, või loeme tänase arutelu piisavaks ega taha katkestada arutelu selleks, et saada täiendavat informatsiooni ja veel kuulata ära uusi seisukohti? Hr. Kork tahab veel lisada. Palun!

T. Kork

Ma täpsustaksin veidike seda ettepanekut, tulenevalt sellest, mis juhatus räägib, ja tulenevalt nendest ettepanekutest, mis te praegu ette lugesite. Konkretiseeriks katkestamise 41. istungjärguni. Sellise tähtsuse seadmise põhipõhjus on planeeritud. Saadikud, kes külastavad Kirde-Eestit, koguvad seal muljeid ja saavad asjast pildi. Ilmselt on tarvis sõnavõtte jätkata peale seda, kui see suur reis on ära tehtud, sest paljud siinolijatest ei ole kursis ja näevad seda piirkonda võib-olla esimest korda seestpoolt. Aitäh!

Juhataja (M. Lauristin)

Niisiis on konkreetne ettepanek, mida toetab redaktsioonikomisjon, katkestada praegu küsimuse arutelu 41. istungjärguni. Kes on selle ettepaneku poolt? Kohaloleku kontroll enne. Kohal on 55 saadikut. Lugupeetud saadikud, kes on ettepaneku poolt katkestada kõnealuse päevakorrapunkti arutelu kuni 41. istungjärguni? Palun hääletada!

Poolt on 45 saadikut, vastu 2, erapooletuid 3. Otsus on vastu võetud.

Ma loodan, et vahepeal ka redaktsioonikomisjon esitab oma töötulemused. Ma juba siin vahepeal sain informatsiooni hr. Telgmaalt, et nad on jõudnud teatud sünteesi lävele, siis on aega seda ka arutada, vormistada, meile laiali jagada, nii et me saame tõesti rahulikult seda küsimust käsitleda.

Lugupeetud saadikud, vahepeal on tulnud niisugune informatsioon Ülemnõukogu infoteenistusest. Meil tuleb võtta üks kiireloomuline asi siin praegu otsustamisele. Nimelt on

meile sõbraliku riigi Rootsi rahval 30. aprillil rahvuspüha. On ettepanek, et me otsustaksime, et sellel puhul volitame Ülemnõukogu Presiidiumi Ülemnõukogu nimel tervitama Rootsi Rikstagi. Me ei hakkaks siin formuleerima teksti, üksnes volitaksime presiidiumi meie nimel seda tegema. Kas toetame? Kes on selle poolt, et see küsimus praegu päevakorda võtta? Kohaloleku kontroll. Kohal on 56 saadikut. Lugupeetud saadikud, kes on selle poolt, et me võtaksime arutusele selle küsimuse, ilma seda tegelikult arutamata, ja otsustaksime anda Ülemnõukogu Presiidiumile volitused tervitada Rootsi Rikstagi Ülemnõukogu nimel? Palun, kes on selle poolt? Oleme üksmeelselt need volitused andnud 54 häälega.

Lugupeetud saadikud, me oleme 38. istungjärgu päevakorra sellega ammandanud. Palun mitte lahkuda, meil on teile informatsiooni ja võib-olla on äkki kellelgi veel mõni kiireloomuline küsimus. Ülemnõukogu juhatusele on saabunud Ülemnõukogu liikme Goderdzi Ahaladze soov arvata ta välja Ülemnõukogu saadikurühma "Koostöö" koosseisust. Härra Ahaladze soovib jätkata oma tööd sõltumatu saadikuna. Juhatus võttis vastava otsuse vastu. Ma palun Ülemnõukogul seda aktsepteerida. Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud juhataja, mul on küsimus. Kas siis see grupp, kuhu hr. Hallaste praegu kuulub, laguneb ära? Jääb 5-liikmeliseks?

Juhataja

Selle grupi suhtes tekib tõesti see küsimus, sest meil on grupp üldiselt 6-liikmeline, nüüd jääb seal 5 liiget. Aga me praegu seda küsimust ei otsusta. Ma usun, grupp ise leiab väljapääsu. Grupp vaatab selle küsimuse järgmiseks istungjärguks läbi ja siis me saame selles suhtes ka selgust. Hr. Mets, palun.

T. Mets

Lugupeetud saadik Ahaladze avaldus on tingitud ilmselt, nagu ma aru saan, mõni aeg tagasi "Krasnaja Zvezdas" avaldatud artiklist, kus üks meie saadikutest, hr. Volkov, suhtub ebasõbralikult terve meie Eesti rahva püüetesse ja taotlustesse. Ja väga solvavalt suhtub isiklikult Ahaladzesse. Nii et see on sellesama tulemus. Pean tema intervjuud väga ebasõbralikuks.

Juhataja

Ma arvan, et me ei hakka praegu arutama härrade Ahaladze ja Volkovi vahekordi, küllap nad

suudavad ise siin selgusele jõuda. Kui on tegemist küsimusega, mida peab arutama eetikakomisjon, siis sel juhul tuleb pöörduda eetikakomisjoni poole.

Meie järgmine istungjärk on mõnes mõttes eelmistest erinev, võib-olla isegi oma tähenduselt, kuid ka situatsioonilt, milles ta toimub. Eriline tähendus on tal sellepärast, et tulevad esimesele lugemisele kaks põhjapanevat seaduseelnõu, omandireformi ja maareformi seaduseelnõud. Ettekanded, terve rida kaasettekandeid, teie küsimused – kõik see peab andma tõesti tõuke selleks, et me jõuame oma majandusprobleemide arutamise ja lahendamiseni. Seetõttu ma palun saadikutel veel sellel nädalal tutvuda nende projektidega, mis teil käes on, põhjalikult, paragrahv-paragrahvilt. Need on väga keerukad, seal on rida eri seisukohti, alternatiive, variante. Teie küsimused peaksid tõepoolest aitama selgust saada ja arutelu viljakalt alustada. Palun ka teil endal kohtadel, oma valijatega kohtudes, ka organisatsioonides, need projektid võtta tähelepanu keskpunkti. Nüüd sellest, miks ma ütlesin, et situatsioon on küllaltki iseäraline. Ma tahan teid ausalt sellest ka informeerida. Kuuendal algab istungjärk ja võib juhtuda nii, et seda istungjärku juhatab hr. Andrejev üksi, sest on teatav võimalus, et hr. Nugis ei jõua kuuendaks veel tagasi ja et mina olen sellel ajal ära. Selle tõttu ma palun saadikutelt erilist heatahtlikkust. Sest hr. Andrejev tuleb pärast pikemaajalist haiguspuhkusel olekut. Ma palun sellepärast kõiki saadikuid, kes ei ole ära sõitnud, et nad tõesti tuleksid ka kohale. Sellepärast et võib tekkida tõesti küllalt tõsine olukord ka kvoorumiga. Nii et ma lihtsalt palun maksimaalset heatahtlikkust ning kaastööd oma kolleegi suhtes ja samal ajal väga põhjalikku süvenemist omandireformi probleemidesse. Aitäh teile! Head töötaju! Nägemiseni!